תנ״ך · אחרונים · מצודת ציון · נביאים

מצודת ציון על ישעיהו

רבי דוד אלטשולר

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

מצודת ציון על ישעיהו

רבי דוד אלטשולר

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/מצודת-ציון-על-ישעיהו/

הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611160902 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 5
פרק ב 8
פרק ג 9
פרק ד 13
פרק ה 13
פרק ו 17
פרק ז 18
פרק ח 19
פרק ט 21
פרק י 23
פרק יא 26
פרק יב 28
פרק יג 29
פרק יד 31
פרק טו 35
פרק טז 35
פרק יז 38
פרק יח 39
פרק יט 41
פרק כ 43
פרק כא 44
פרק כב 46
פרק כג 49
פרק כד 52
פרק כה 55
פרק כו 57
פרק כז 60
פרק כח 62
פרק כט 67
פרק ל 70
פרק לא 75
פרק לב 77
פרק לג 79
פרק לד 83
פרק לה 86
פרק לו 87
פרק לז 88
פרק לח 90
פרק לט 92
פרק מ 92
פרק מא 95
פרק מב 98
פרק מג 100
פרק מד 102
פרק מה 105
פרק מו 108
פרק מז 109
פרק מח 111
פרק מט 113
פרק נ 115
פרק נא 116
פרק נב 119
פרק נג 121
פרק נד 123
פרק נה 125
פרק נו 126
פרק נז 127
פרק נח 129
פרק נט 132
פרק ס 134
פרק סא 137
פרק סב 138

פרק סג 139
פרק סד 141
פרק סה 142
פרק סו 144

פרק א

פסוק א

חזון. ענין ראיה והבטה כמו ותחז בציון עינינו (מיכה ד':י"א) ועש"ז נקרא הנביא בשם חוזה כי רואה במראה הנבואה וכאשר יקרא רואה וצופה:

פסוק ב

והאזיני. הטי אוזן לשמוע וכן אזון עד תבונותיכם (איוב לב):

פשעו. מרדו כמו מלך מואב פשע בי (מ"ב ג):

פסוק ג

אבוס. הוא המקום המיוחד למאכל הבהמות וכן אם ילין על אבוסך (איוב ל"ט:ט'):

פסוק ד

הוי. המלה הזאת היא ענין קריאה בין לצער בין לשמחה כמו הוי אחי והוי אחות (ירמיה כב) וכמו הוי ציון המלטי (זכריה ב):

כבד. ענין רבוי כמו עמך הכבד הזה (מ"א ג):

מרעים. רשעים:

נאצו. הוא מושאל על הבזיון וכן כי נאצו האנשים את מנחת ה' (ש"א ג):

נזורו. ענין הפרשה כמו אשר נזורו מעלי (יחזקאל יד):

פסוק ה

סרה. ענין הסרה מדרך הישר וכן סורר ומורה (דברי' כא):

דוי. ענין מכאוב כמו על ערש דוי (תהלים מא):

פסוק ו

מכף רגל. כן נקרא שטחות הרגל וכמו שנקרא שטחות היד כף יד:

מתום. מלשון תמימות ושלימות:

פצע. מכה שנבקעה ונפתחה ומוציאה דם:

וחבורה. מכה שנצרר הדם תחתיה וממעל נראה כתם אדום כמו ונמר חברברותיו (ירמיהו י"ג:כ"ג) וכן פצע תחת פצע חבורה וגו' (שמות כ"א:כ"ה):

טריה. לחה כמו לחי חמור טריה (שופטים טו):

זורו. ענין פזור כמו וזריתי פרש (מלאכי ב):

חבשו. ענין קשור הכריכה שעל המכה כמו לנשברת לא חבשתם (יחזקאל ל"ד:ד'):

רככה. מל' רך וטוב (בראשית יח):

פסוק ח
בת ציון. עיר ציון:
כמלונה. מל' מלון:
במקשה. מל' קשואין והוא שם פרי:
נצורה. מל' מצור:

פסוק ט
לולי. ל' אם לא:
שריד. שארית כמו פליט ושריד (איכה ב):
דמינו. מל' דמיון והשואה:

פסוק י
קציני. ענין שררה כמו כל קציניך נדדו (לקמן כב):

פסוק יא
מריאים. פטומים ושמנים וכן ושלם מריאכם (עמוס ה):
ועתודים. הם הזכרים מן העזים:

פסוק יב
פני. כמו לפני ותחסר ה ל מ " ד:
רמוס. ענין דריכה ברגל כמו ורמסי בחומר (נחום ג):

פסוק יג
קטורת. ענין העלאת עשן והוא מל' קטור הארץ כקיטור הכבשן (בראשית יט):
אוכל. מל' יכולת:
און. ענינו מחשבת שקר כמו הנה יחבל און (תהלים ז):
ועצרה. ענין קבוצת אנשים כמו עצרת בוגדים (ירמיה ט) ע"ש שהם עצורים ועכובים במקום אחד:

פסוק יד
נלאיתי. ענין יגיעה כמו ומה הלאיתיך (מיכה ו):
נשוא. מל' משא:

פסוק טו
אעלים. מל' העלמה והסתרה:

פסוק טז
הזכו. מל' זכות ובהירות:

חדלו. מנעו:

פסוק יז
אשרו. מל' ישר ובאה האל"ף במקום היו"ד וכן בהפוך כמו ובכבודם תתימרו (לקמן סא) ומשפטו תתאמרו:
חמוץ. עשוק כמו מכף מעול וחומץ (תהילים ע"א:ד'):

פסוק יח
לכו. הוא ענין לשון זרוז כמו ועתה לכו ונהרגהו (בראשית ל"ז:כ') והלא לא הלכו אליו:
ונוכחה. ענין ברור דבר כמו אשר הוכיח ה' (שם כד):
כשנים. חוטים צבוע אדום כמו ותולעת שני (שמות כה):
כתולע. הוא שם הצבע שצובעים בו אדום:

פסוק יט
תאבו. תרצו כמו לא אבה יבמי (דברים כ"ה:ז'):

פסוק כ
תמאנו. מל' מיאון וסרוב:
ומריתם. מל' מרי ומרד:

פסוק כא
קריה. עיר:
מלאתי. היו"ד נוספת ובעבור תוספות היו"ד נהפכה הה"א לתי"ו להסמיכה אל היו"ד:
ילין. ענין התמדה וכן ולנה בתוך ביתו (זכריה ה':ד'):

פסוק כב
לסיגים. הוא פסולת הכסף כמו סיגים כסף היו (יחזקאל כ"ב:י"ח):
סבאך. כן נקראים משקים המשכרים כמו ונסבאה שכר (לקמן כו):
מהול. מזוג ומעורב ודומה לו לשחוק אמרתי מהולל (קהלת ב':ב'):

פסוק כג
שלמונים. מל' תשלומין:

פסוק כד
אביר. ענין חוזק כמו מידי אביר יעקב (בראשית מ"ט:כ"ד):

פסוק כה
ואצרוף. ענין זכוך וזקוק:
כבור. כבורית שמנקין בו הבגדים מכתמיהם:

בדיליך. היא מין מתכת כמו ואת הבדיל (במדבר לא):

פסוק כט
מאילים. שם אילן סרק כמו הנחמים באלים (לקמן נז):

פסוק ל
נבלת. ענין כמישה כמו נבל ציץ (לקמן מ):

עלה. העלין שלה:

פסוק לא
החסן. החזק וכן חסין יה (תהלים פט):

לנעורת. היא הפסולת שמנערין מעצי הפשתן:

לניצוץ. הוא הנתז מן הבערת האש וכן ונוצצים כעין נחושת (יחזקאל א׳:ז׳):

ובערו. ענין שרפה והדלקה:

מכבה. מלשון כבוי:

פרק ב

פסוק ב
נכון. מוכן ומתוקן:

ונהרו. ר״ל ימשכו אליו כנהר המושך וכן ונהרו אל טוב ה׳ (ירמיהו ל״א:י״ב):

פסוק ג
לכו. הוא ענין לשון זרוז:

ויורנו. ענין למוד:

פסוק ד
והוכיח. ענין ברור דברים:

וכתתו. ענין כתישה:

לאתים. הם כלי חפירה וכן את מחרשתו ואת אתו (ש״א יג):

למזמרות. שם הכלי שכורתין בו הזמורות מלׄ וכרמך לא תזמור (ויקרא כ״ה:ד׳):

פסוק ו
נטשתה. עזבת:

ועוננים. הוא מין כשוף כמו לא תנחשו ולא תעוננו (שם יט):

ובילדי. כן יקראו המחשבות והעצות לפי שהלב מוליד אותם:

ישפיקו. ענין די הצורך כמו אם יספוק עפר שומרון (מ״א כ):

פסוק ז
ואין קצה. אין סוף:

פסוק ט
וישח. ענין השפלה וכפיפה כמו שחו רעים לפני טובים (משלי יד):
תשא. ענין מחילת העון:

פסוק י
גאונו. מל' גאוה וממשלה:

פסוק יג
אלוני הבשן. שם אילן הגדל בבשן:

פסוק טז
שכיות. מל' סכך ומכסה והיא הרצפה וכן ואבן משכית (ויקרא כו):

פסוק יח
כליל. מל' כל וכן כליל תכלת (שמות לח):
יחלף. ענין העברה מן העולם:

פסוק יט
ובמחלות. הוא כמין מערה:
לערץ. לשבר כמו לא תערוץ מפניהם (דברים ז':כ"א):

פסוק כ
לחפר פרות. פתרונו כמו מלה אחת והוא מל' חפירה ונכפלה העי"ן והלמ"ד הפעל לומר בחפירות עמוקות כמו אדמדם שפי' אדום ביותר וכן ירקרק והדומות:
ולעטלפים. שם עוף עטלף והוא הפורח בלילה:

פסוק כא
בנקרת. ענין חור ונקב כמו ואל מקבת בור נקרתם (לקמן כא):
ובסעיפי. ענינו שן הסלע הבולט וכן בסעיף סלע עיטם (שופטים ט"ו:ח') והוא ל' מושאל מהנוף הבולט מן האילן הנקרא סעיף כמ"ש וכלה סעיפיה (לקמן כז):

פרק ג

פסוק א
משען לחם. על כי חיות האדם תלויים בלחם ובמים ונשען בהם אמר משען לחם וכמ"ש כל מטה לחם שבר (תהילים ק"ה:ט"ז):

פסוק ב
וקוסם. הוא כחוזה בכוכבים ויודע מהעתידות:

פסוק ג
חרשים. הוא ענין מחשבה כמו אל תחרוש על רעך רעה (משלי ג׳:כ״ט) ר״ל חכמים כי החכמה היא במחשבה:
לחש. ענין קול נמוך הנאמר בלחישת האוזן:

פסוק ד
ותעלולים. ענין שחוק ולעג כמו כי התעללת בי (במדבר כב):

פסוק ה
ונגש. ענין לחץ כמו מפני נוגשיו (שמות ג):
ירהבו. ענין התחזקות וגאוה כמו רהב הם שבת (לקמן ל):
בזקן. הבי״ת היא במקום על כמו כן ינתן בו (ויקרא כד) ומשפטו עליו כי על עונש ממון ידבר:

פסוק ו
יתפוש. ענין אחיזה:
שמלה. ענין מלבוש:
לכה. כמו לך:
קצין. שר:

פסוק ז
ישא. ענין שבועה כמו לא תשא (שמות כ):
חובש. ענין מאסר כלא כמו חבוש בטמון (איוב מ):

פסוק ח
ומעלליהם. ומעשיהם:
למרות. כמו להמרות והוא מל׳ תמורה וחלוף:

פסוק ט
ענתה. העידה כמו לא תענה (שמות כ):
לא כחדו. לא מנעו:

פסוק י
אמרו. ענינו שבח ורוממות כמו את ה׳ האמרת (דברים כו) והוא לשון מושאל מהנוף העליון ברום האילן הנקרא אמיר כמ״ש בראש אמיר (לקמן יז):

פסוק יב

נוגשיו. לוחציו:

מעולל. ענין שחוק ולעג:

מאשריך. ענין דרך והלוך כמו אם תטה אשורי (איוב לא):

מתעים. מל' תועה:

בלעו. ענין השחתה:

פסוק יד

ואתם. הוי"ו היא במקום אבל כמו ובעבדיך באו (בראשית מב):

בערתם. רעיתם כמו ובער בשדה אחר (שמות כ"ב:ד'):

פסוק טז

גרון. צואר כמו קרא בגרון (לקמן נח):

ומשקרות. ענינו הבטת קריצה ורמיזה כי עין שזפתו (איוב כ':ט') תרגומו עינא דסקרתא:

וטפוף. ענין הצפה ממעל כי אשר הציף (דברים יא, ד) ת"א דאטיף:

תעכסנה. ענין ארס כמו וכעכס אל מוסר אויל (משלי ו):

פסוק יז

ושפח. מל' ספחת הצרעת כמו שאת או ספחת (ויקרא יב):

קדקד. היא אמצעית הראש מקום יחלק שם השער אילך ואילך:

פתהן. כליהן ובדרז"ל פתיא אוכמא (פסחים פח) או הוא מל' והפותות לדלתות (מ"א ז):

יערה. ענין הרקה ושפיכה כמו ותער כדה (בראשית כ"ד:כ') או היא ענין גלוי ערוה כמו מקורה הערה (ויקרא כ):

פסוק יח

העכסים. המנעלים שברגליהן אשר בהם תעכסנה:

והשביסים. מין שבכה לתכשיט הראש ובדרז"ל ושביס של סבכה (נגעים פי"א):

והשהרונים. תכשיט עשוי בדמות ירח כי תרגום של ירח הוא סיהרא וכן לבד מן השהרונים (שופטים ח':כ"ו):

פסוק יט

הנטיפות. מרגליות חרוזות בחוט התלוי בצואר ונוטף על החזה:

והשירות. צמידי הזרוע כי תרגום של צמידים הוא שיריא:

והרעלות. סרבלים נאים עשויין להתעטף ובדרז"ל ערביות רעולות (שבת סה):

פסוק כ

הפארים. כעין כיפת כובע כמו פארי המגבעות (שמות לט):

והצעדות. העדי שמשימות בשוקיהן כמו אצעדה וצמיד (במדבר לא):

והקשרים. חוטי משי שקושרת בהם שער ראשן:

ובתי הנפש. עדי זהב שהנשים תולות בין שדיהן על לבן:

והלחשים. נזמי האוזן התלוי במקום שלוחשין שם:

פסוק כב

המחלצות. מין מלבוש נאה וכן והלבש אותם מחלצות (זכריה ג):

והמעטפות. כסות שמתעטפות בו:

והמטפחות. כעין צעיף וכן הבי המטפחת (רות ג):

והחריטים. מין כיסים נאים וכן ויצר וגו' בשני חריטים (מ"ב ה):

פסוק כג

הגליונים. הם המראות ע"ש שפני האדם נגלה אליו כשרואה בו או כן יקרא האבנט (ובעדיות פ"ג) גלגולין (וע"ש בתוי"ט):

והסדינים. סדיני פשתן עשויין ולהתעטף:

והצניפות. מצנפות הראש:

והרדידים. תכשיט מה מרודד ודק כמו נשאו את רדידי (ש"ה ה):

פסוק כד

מק. ענין המסה והמגה כמו המק בשרו (זכריה יד):

נקפה. ענין שבירה ורציצה כמו ואחר עורי נקפו (איוב וט):

מקשה. תכשיט הנעשה מהקשת הקורנס:

קרחה. ענין נפילת השער כמו קרח הוא (ויקרא יג):

פתיגיל. חגורה רחבה של משי ואין לו דומה ויתכן שהוא לשון מורכב כי פתי הוא תרגומו של רחב כי ירחיב ה' את גבולך (דברים י"ב:כ') ת"א ופתי וגיל הוא ענין שמחה כי הדרך לחגור בה בשמחות לרקד בה במחולות או הוא מלה מורכבת לשון פתיל גיל ר"ל אבנט הנעשה מפתילים (ועיין בתוי"ט בעדיות פרק ג) ופתיל ענינו חוט כמו פתיל תכלת (במדבר כח) וגיל ענינו אבנט מלי הגליונים הנאמר למעלה:

פסוק כה

מתיך. אנשיך כמו מתי מספר (בראשית לד):

פסוק כו
ואנו. מל' אנינות:
ואבלו. מל' אבלות:
ונקתה. מל' נקי:

פרק ד

פסוק א
והחזיקו. ענין אחיזה:
אסוף. הכנס כמו ואין איש מאסף (שופטים י"ט:ט"ו):

פסוק ב
לצבי. להדר ויופי כמו וצבי עדיו (יחזקאל ז):
לגאון. לממשל רב וכן לפני שבר גאון (משלי ט"ז:י"ח):
לפליטת. לשארית:

פסוק ד
אם. ענינו כמו כאשר וכן ואם יהיה היובל (במדבר ל"ו:ד'):
צואת. מל' צואה ויאמר על עבירות מגונות:
ידיח. מלשון הדחה ושטיפה:
בער. ענין הפנוי מן העולם כמו הנני מבעיר אחרי בעשא (מ"א י"ו):

פסוק ה
מכון. מל' הכנה:
מקראיה. הקרואים והמזומנים לבוא בה:
ונוגה. הארה וזריחה:
חופה. ענין מכסה:

פסוק ו
מחורב. ענין יובש כמו ונתתי יאורים חרבה (יחזקאל ל':י"ב) ור"ל משרב וחום המביא היובש:
מזרם. ענין שטיפת ומרוצת המים:

פרק ה

פסוק א
לידידי. אהובי וכן דודי:

בקרן. פנה וזויות וכן על קרנות המזבח (ויקרא ד':ז'):
בן שמן. הראויה לעשות פירות שמנים וכן בן מות הוא (ש"א כ) שר"ל ראוי למות:

פסוק ב

ויעזקהו. תרגום של טבעת עזקא ור"ל גדר סביבו בהיקף כעין טבעת:
ויסקלהו. הסיר האבנים מתוכו וכן סקלו מאבן (לקמן סב):
שורק. זמורות נבחרים כמו ואנכי נטעתיך שורק (ירמיהו ב':כ"א):
מגדל. הגת שעוצרים בו הענבים להוציא היין יקב. הוא הבור שלפני הגת והיין יורד בו:
חצב. החפירה באבנים נקרא חציבה בל' המקרא:
ויקו. מל' תקוה:
באושים. פירות דומים לענבים וגרועים מהם וכן תחת שעורה באשה (איוב ל"א:מ') שר"ל שעורה גרועה:

פסוק ה

משוכתו. הוא הגדר הסוכך ומגין בעדו כמו הלא אתה סכת בעדו (שם ה):
והיה. כמו ויהיה:
לבער. למרעה כמו ובער בשדה אחר (שמות כ"ב:ד'):
למרמס. למדרך הרגל:

פסוק ו

ואשיתהו. אשים אותו:
בתה. ענין שממון כמו בנחלי הבתות (לקמן ו):
יזמר. כן יקרא קציצת ענפי גפן כמו וכרמך לא תזמור (ויקרא כה):
יעדר. ענין חפירה כמו וכל ההרים אשר במעדר יעדרון (לקמן ז):
שמיר ושית. שמות מיני קוצים:

פסוק ז

שעשועיו. ענינו התעסקות בדבר מה לשמוח בו:
משפח. ר"ל אסיפת חטא כמו ונספחו על בית יעקב (לקמן יד) או הוא מל' ספחת הצרעת ולפי של' משפח נופל על ל' משפט אמר כן:

פסוק ח

אפס. הוא כמן אין:

פסוק י

צמדי. ענין זוג כמו צמד בקר (ש"א יא) ועבודת יום אחד בצמד בקר קרוי צמד כרם:

בת. מדת הלח מחזקת ג' סאין:

חמר. הוא כור מחזיק ל' סאין:

איפה מדת היבש מחזקת שלשה סאין:

פסוק יא

בנשף. בחשכת הלילה כמו נשף חשקי (לקמן כא):

פסוק יב

כנור ונבל תוף וחליל. הם שמות כלי נגון:

פסוק יג

מתי רעב. אנשי רעב:

צחה. ענין יובש וצמאון כמו על צחית סלע (יחזקאל כ"ד:ז'):

פסוק יד

ופערה. פתחה ביותר כמו פי פערתי (תהלים קיט):

לבלי חוק. בלא קצבה:

והמונה. המון עמה:

ושאונה. הוא כמו המונה וכפל הדבר במ"ש:

ועלז. ענין שמחה:

פסוק טו

וישח. ענין כפיפה כמו שחו רעים לפני טובים (משלי יד):

פסוק יז

כדברם. כמנהגם כי וינהג תרגומו ודבר וכן אני אשימם דוברות בים (מ"א ה) שהוא ענין הנהגה:

מחים. רשעים השמנים בעלי המוח:

פסוק יח

וכעבות. חבלים עבות:

פסוק יט

יחישה. הוא כמו ימהר וכן אחישה מפלט לי (תהילים נ"ה:ט') וכפל הדבר בשמות נרדפים וכך אדמת עפר (דניאל יב):

פסוק כב

למסוך. מזיגת היין קרוי מסך:

פסוק כג

עקב. בשכר כמו והיה עקב תשמעון (דברים ז':י"ב):

פסוק כד

קש. תבן:

לשון אש. להב אש ע"ש שנמשך כלשון:

חשש. היא תבן הדק וכן תהרו חשש (לקמן לג):

ירפה. מל' רפיון:

כמק. מל' המקה והמסה:

ופרחם. המשיל הגדולה לפרחי האילן:

יעלה. יסתלק כמו כעלות גדיש (איוב ה):

נאצו. ענין בזיון:

פסוק כה

וירגזו. ענין תנועת החרדה:

כסוחה. כרוק הניסח מן הגוף וכן סחי ומאוס תשימנו (איכה ג':מ"ה):

פסוק כו

נס. הוא כלונס ארוך ובראשו בגד ועשוי לרמוז בו ולהתאסף ולבא:

ושרק. הוא קול הנעשה בקבוץ השפתים והוא סימן להתאסף וכן אשרקה להם ואקבצם (זכריה י':ח'):

פסוק כז

נפתח. ענין התרת הקשר כמו יתרי פתח (איוב ל):

אזור. חגורה:

חלציו. מתניו:

נתק. נעתק ממקומו:

שרוך. ענין קשורים כמו מחוט ועד שרוך נעל (בראשית י"ד:כ"ג):

פסוק כח

שנונים. חדודים:

דרוכות. הדרך לדרוך ברגליו על הקשת למתחו היטב:

פרסות. הוא כעין מנעלים:

כצר. כסלע:

וגלגליו. אופן העגלה:

כסופה. רוח חזק:

פסוק כט
כלביא. שם משמות האריה:
וינהם. מל' המייה:
ויפליט. ענין הצלה:

פסוק ל
כנהמת. מל' המייה:
ונבט. מל' הבטה וראיה:
בעריפיה. כן נקראים השמים על כי יערפו ויזלו את הטל כמ"ש אף שמיו יערפו טל (דברים ל"ג:כ"ח) או ר"ל במאפליה:

פרק ו

פסוק א
ושוליו. תחתיתו ר"ל רגליו:
מלאים. ממלאים:

פסוק ד
וינועו. מל' תנועה והסרה ממקומה הרבה אמות ולא פי' כמה אמות:
הספים. הם המזוזות הנמדדים באמות כמ"ש והסף קנה אחד (יחזקאל מ):

פסוק ה
נדמיתי. ענין שתיקה כמו וידום אהרן (ויקרא י) ור"ל נאבדתי כי הנאבד מן העולם הוא מושתק כי לא ישמע קולו וכן ער מואב נדמה (לקמן טו):

פסוק ו
רצפה. גחלת והוא כמו רשפה בשי"ן כי זסשר"ץ מתחלף וכן עוגת רצפים (מ"א יט):
במלקחים. בצבת כמו מלקחיה ומחתותיה (שמות כה):

פסוק י
השע. ענין הסרה כמו השע ממני ואבליגה (תהלים לט):

פסוק יא
אם. כמו אשר וכפל המלה בשמות נרדפים כמו אדמת עפר (דניאל יב):
שאו. תשאה ענין שממון וכן ושאיה יוכת שער (לקמן כד):

פסוק יג
לבער. לכליון כמו כי אם יהיה לבער קין (במדבר כ"ד:כ"ב):

כאלה וכאלון. שמות אילני סרק:
בשלכת. מל' השלכה:
מצבת. היא הנטיעה הנצב ומתקיים ותרגום של ויטע היא ונציב:

פרק ז

פסוק ב
נחה. ענין חניה:
על אפרים. עם אפרים כמו ויבאו האנשים על הנשים (שמות ל"ה:כ"ב):
וינע. מל' תנועה:

פסוק ג
תעלת הברכה. הברכה הוא מקום בנוי באבנים ובסיד ושם מתכנסים המים והתעלה היא חפירה סמוך לה ובעת הצורך ממשיכים לה אמת המים מן הברכה וכן בתעלת הברכה (מ"ב יט):
מסלת. מל' מסילה ושביל:

פסוק ד
זנבות. מל' זנב:
האודים. הם העצים שמנדנדין בהם האש לישבו על מקומו ונשרף מעט מעט על ידי החתיה באש וכשחוזר להיות קטן ואינו ראוי עוד להאחז ביד משליכים אותו ומעלה עשן רב וזהו נקרא זנב האוד וכן כאוד מוצל משרפה (עמוס ד':י"א):

פסוק ו
ונקיצנה. ענין מאוס כמו קצתי בחיי (בראשית כז):
ונבקיענה. מל' בקוע:

פסוק ח
ובעוד. ר"ל בתוך משך זמן:
יחת. ישבר כמו חתתה קשתותם (ירמיה נא):

פסוק ט
תאמנו. ענין קיום כמו אמונת עתיך (לקמן לג):

פסוק יב
אנסה. מל' נס וענינו התנשאות ורוממות כנס והוא כלונס ארוך:

פסוק יג
הלאות. ענין יגיעה כמו ומה הלאתיך (מיכה ו):

פסוק יד
העלמה. כן תקרא הרכה בשנים ואם היא בעולה וכן דרך גבר בעלמה (משלי ל':י"ט):

פסוק טז
קץ. ענין מאוס:

פסוק יח
ישרוק. ענין השמעת קול בקבוץ השפתים וכן שרקו ויניעו ראשם (איכה ב':ט"ו):
יאורי. בתורה ת"א נהרא:

פסוק יט
בנחלי. ענין עמק וכן ויחפרו עבדי יצחק בנחל (בראשית כ"ו:י"ט):
הבתות. השוממות כמו ואשיתהו בתה (לעיל ה):
ובנקיקי. ענינו שן הסלע וכן בנקיק הסלע (ירמיה יג):
הנעצוצים. מין קוצים וכן תחת הנעצוץ (לקמן נה):
הנהלולים. שם אילני סרק פחותים ונבזים:

פסוק כ
השכירה. מל' שכר, או הוא ענין גדלות וחשיבות וכן גם שכיריה בקרבם (ירמיהו מ"ו:כ"א):
תספה. ענין כליון כמו ספו תמו (תהלים עג):

פסוק כג
לשמיר ולשית. שמות מיני קוצים:

פסוק כה
במעדר יעדרון. הנחפרים בכלי חפירה וכן לא יעדר (לעיל ה):
ולמרמס. ענין דריכה ברגל:

פרק ח

פסוק א
גליון. הוא מל' מגילה ונקרא ע"ש סופו כמו ובגדי ערומים תפשיט (איוב כ"ב:ו') והדומים:
בחרט. ענינו עט וקולמוס ודומה לו ויצר אותו בחרט (שמות ל"ב:ד'):

חש. ענין מהירות:

פסוק ג
הנביאה. כן תקרא אשת הנביא:

פסוק ד
חיל. הון ועושר:

פסוק ו
השלוח. שם נחל קטן:

לאט. בנחת וכן אתנהלה לאטי (בראשית לג):

פסוק ז
אפיקיו. הוא המקום שנגרים שם המים בחוזק וכן כאפיקים בנגב (תהילים קכ"ו:ד'):

גדותיו. הם שפתי האפיקים וכן והירדן מלא על כל גדותיו (יהושע ג':ט"ו):

פסוק ח
וחלף. ועבר:

מוטות. מל' הטיה:

כנפיו. מל' כנף:

פסוק ט
רועו. ענינו שבירה ורציצה כמו תרועם בשבט ברזל (תהילים ב':ט'):

וחותו. גם הוא ענין שבירה כמו יחת אפרים מעם (לעיל ז):

התאזרו. התחזקו כי האזור במתניו הוא מחזק ומזרז ביותר:

פסוק יב
קשר. ענין אגודה אחת:

תעריצו. ענין חוזק כמו כגבור עריץ (ירמיה כ):

פסוק יד
למקדש. ענינו ארמון משגב וכן כי מקדש מלך הוא (עמוס ז':י"ג):

נגף. ענין הכאה:

פסוק טו
ונוקשו. יפלו בהמוקש:

פסוק טז
צור. ענין קשירה כמו מי צרר מים בשמלה (משלי ל':ד'):

תעודה. ענין התראה ע״ש שדרך להתרות בעדים לבל יכחיש והתורה נקראת כן על שהיא מלאת מהתראות ואזהרות:
חתום. ענין סגירה כמו הספר החתום (לקמן כט):
בלמדי. ר״ל בתלמידים וכן וכל בניך למודי ה׳ (לקמן נד):

פסוק יז
וחכיתי. ענין תקוה כמו אשרי כל חוכי לו (לקמן ל):

פסוק יט
האובות. המעלים את המת לשאול ממנו עתידות:
והידעונים. המכניסים עצם חיה ששמה ידוע והעצם מדבר ע״י כשוף:
המצפצפים. כן נקרא השמעת קול העוף כמו ופוצה פה ומצפצף (לקמן י׳):
והמהגים. כן נקרא השמעת קול היונה כמו אהגה כיונה (לקמן לח):

פסוק כ
לתורה. באה הלמ״ד במקום בי״ת וכן ישבת לכסא (תהילים ט׳:ה׳) ומשפטו בכסא:
ולתעודה. כן נקראה התורה עם שאמר לתורה אמר גם לתעודה וכן אדמת עפר (דניאל י״ב:ב׳) והדומים:
שחר. ענין זוהר ואורה והוא מל׳ אור השחר:

פסוק כא
נקשה. מל׳ קשה:
והתקצף. מל׳ קצף וכעס:

פסוק כב
מעוף. ענין חשך כמו תעופה כבקר תהיה (איוב י״א):
מנודח. מל׳ דחיה:

פסוק כג
מועף. מל׳ עיפות:
מוצק. מל׳ צוקה וצרה:
גליל. ענין סבוב:

פרק ט

פסוק א
צלמות. צלו של מות ר״ל חשכת הקבר:

נגה. ענין הארה וזריחה:

פסוק ב
הרבית. ענין גדולה כמו רבי מלך בבל (ירמיה לט):

פסוק ג
סבלו. מל' סבל ומשא:

שבט. כן יקרא המושל כמו לא יסור שבט מיהודה (בראשית מ"ט:י'):

הנוגש. ענין לחץ ודחק:

החתות. ענין שברון:

פסוק ד
סאון. כמו שאון בשי"ן והוא המיית מלחמה:

ושמלה. עניז מלבוש:

מגוללה. מל' גלגול וסבוב:

פסוק ה
המשרה. מל' שררה וממשל:

אבי עד. אב עולם:

פסוק ו
ולסעדה. ענין השענה:

פסוק ט
וגזית. אבנים גזוזים ומחוטבים ביושר רב:

שקמים. מין אילן תאנה וכן ובולס שקמים (עמוס ז):

גדעו. נכרתו כמו ואשריהם תגדעון (דברים ז):

פסוק י
יסכסך. ענין בלבול וכן וסכסכתי מצרים (לקמן יט):

פסוק יג
ראש. ר"ל החשוב:

וזנב. ר"ל השפל:

כפה. כן נקרא הענף כמו וכפתו לא רעננה (איוב ט"ו:ל"ב) לפי שהיא כפופה:

ואגמון. הוא הגומא הגדל במים:

פסוק יד
מורה. מלמד כמו את מי יורה דעה (לקמן כח):

פסוק טו
מאשרי. מדריכי כמו ואל תאשר בדרך רעים (משלי ד):
מתעים. מלי תועה:
ומאושריו. כמו ומישריו ובאה האל"ף במקום היו"ד וכן אשרו חמוץ (לעיל א):
מבולעים. ענין השחתה כמו בלע ה' (איכה ג):

פסוק טז
ומרע. מרשיע:
נבלה. דבר מגונה:
נטויה. מלי הטיה:

פסוק יז
שמיר ושית. מיני קוצים:
ותצת. מלי הצתה והבערה:
בסבכי היער. הענפים המסובכים ונאחזים זה בזה כמו עד סירים סבוכים (נחום א':י'):
ויתאבכו. הוא ענין התרוממות ואין לו דומה:
גאות. מלי גאוה:

פסוק יח
בעברת. מלי עברה וחמה:
נעתם ארץ. ת"י חרוכת ארעא:
אל אחיו. על אחיו:

פסוק יט
ויגזר. ענינו חטיפה כי החוטף דבר מה גזרו וכרתו ממקומו:
על ימין. בימין על במקום בי"ת כמו עמדתם על חרבכם (יחזקאל ל"ג:כ"ו):

פרק י

פסוק א
החוקקים. ענין כתיבה:

פסוק ג
פקודה. ענין זכרון כמו ותפקוד עלי עון האשה (ש"ב ג):
ולשואה. ענין חושך כמו אמש שואה (איוב ל):
על מי. כמו אל מי:
ואנה. איה:

כבודכם. כן יקרא העושר וכן עשה את כל הכבוד הזה (בראשית ל"א:א'):

פסוק ד
בלתי. ענינו כמו לא:

תחת. במקום כמו שבו איש תחתיו (שמות יח):

פסוק ז
ידמה. מל' דמיון ומחשבה:

פסוק יב
יבצע. ענין השלמה כמו וידיו תבצענה (זכריה ד):

אפקוד. ענין השגחה כמו פקדו נא וראו (ש"א יד):

פסוק יג
ועתודותיהם. אוצרותיהם המזומן לעת הצורך והוא מל' התעתדו לגלים (איוב טז) שהוא ענין הזמנה:

שושתי. כמו שוסתי בסמ"ך והוא ענין בזה ושלל כמו שוסים את הגרנות (ש"א כג):

כביר. ענין חוזק כמו כביר כח לב (איוב ל"ו:ה'):

פסוק יד
כקן. הוא מדור העופות כמו ודרור קן לה (תהילים פ"ד:ד'):

חיל. ענין צבא העם:

ופוצה. ענין פתיחה כמו פציתי פי (שופטים יא):

ומצפצף. כן נקרא השמעת קול העופות:

פסוק טו
הגרזן. שם הכלי שחוטבים בו העצים כמו ונדחה ידו בגרזן (דברים י"ט:ה'):

החוצב. ענין חטיבה ובקיעה ודומה לו וגם יקב חצב בו (לעיל ה):

המשור. שם כלי מלא פגימות עשויה לחתוך בה העצים וכן וישר במגרה (דה"א כ):

מניפו. מל' הנפה והרמה:

מרימיו. עם מרימיו:

כהרים. מל' הרמה והגבהה:

פסוק טז
משמניו. מל' שמן:

רזון. ענין כחשות:

ותחת. במקום:

יקד. ענין הבער כמו על מוקדה (ויקרא ו):

פסוק יז
שיתו ושמירו. מיני קוצים:

פסוק יח
וכרמלו. שם כרמל הונח למקום שדות וכרמים וכמ״ש והיה מדבר לכרמל (לקמן לב):
כמסוס נוסס. שם התולעת האוכל וטוחן את העץ נקרא נוסס ודומה לו וכצמר יאכל סס (לקמן נא) והנטחן עצמה נקרא מסוס:

פסוק כב
חרוץ. גזור וחתוך כמו כן משפטך אתה חרצת (מ״א כ):

פסוק כג
ונחרצה. נגזרה ונחתכה:

פסוק כה
מזער. ענינו כמו מעט וכן זעיר שם (לקמן כח) וכפל בשמות נרדפים להמעטת הזמן:
תבליתם. ענינו דבר מגונה שאין ראוי לעשותם כמו תבל הוא (ויקרא כ):

פסוק כו
ועורר. מל׳ התעוררות:
שוט. ענינו כמו שבט וכן שוט לסוס (משלי כו):
ונשאו. מל׳ משא וטלטול:
בדרך. בענין:

פסוק כז
סבלו. ענין משא כבד כמו נושא סבל (מ״א ה):
שכמך. כתפך:
ועולו. הוא ההושם בצואר הבהמה כשהיא חורשת:
וחובל. ענין השחתה כמו וחבל את מעשה ידיך (קהלת ה׳:ה׳):

פסוק כח
למכמש. במכמש ובא הלמ״ד במקום בי״ת וכן ישבת לכסא (תהילים ט׳:ה׳) ומשפטו בכסא וכמוהו רבים:
יפקיד. מל׳ פקדון וגניזה:

פסוק כט
נסה. ענין בריחה:

פסוק ל
צהלי. ענין השמעת קול גדול וכן צהלו מים (לקמן כד):

פסוק לא
העיזו. ענין אסיפה כמו שלח העז (שמות ט):

פסוק לב
ונופף. ענין הרמה:

פסוק לג
מסעף. ענין ענפים כמו וכלה סעיפיה (לקמן כז) ור"ל יסיר הסעיפים וכן ויסקלהו (לעיל ה) ורצה לומר הסיר האבנים:
פארה. גם הוא ענין ענף כמו ותארכנה פארותיו (יחזקאל לא) ועם כי אמר מסעף אמר גם פארה לתוספת באור וכן רתקו בזקים (נחום ג):
במערצה. כן שם הכלי המשחית ומשבר והוא מל' בקומו לערוץ הארץ (לעיל ב):
ורמי הקומה. ענינם רוממות וגבהות:
גדועים. ענין כריתה כמו שקמים גדע (לעיל ט):

פסוק לד
ונקף. ענין כריתה כמו כנוקף זית (לקמן יז):
סבכי. ענין התאחזות כמו עד סירים סבוכים (נחום א':י'):
והלבנון. כן שם יער בא"י:

פרק יא

פסוק א
חוטר. ענינו כמו מטה וכן חוטר גאוה (משלי יד) ורצה לומר שבט מלוכה:
מגזע. משורש ובדרז"ל גזעו מחליף (תענית כה) וכן אף בל שורש בארץ גזעם (לקמן מ):
ונצר. ענינו כמו כנצר נתעב (לק' יד):
יפרה. יעשה פרי:

פסוק ג
והריחו. מלשון ריח:
יוכיח. ענין ברור דבר:

פסוק ד
והוכיח. מלשון תוכחה ומוסר:

במישור. מלשון יושר:
לענוי. הלמ"ד הוא במקום בעבור כמו פתח פיך לאלם (משלי ל"א:ח'):
וברוח. הוא הדבר הבא בהסחת רוח הפה:

פסוק ה

אזור. חגורה:
מתניו. חלציו פתרון אחד להם:

פסוק ו

וגר. ידור:
ונמר. שם חיה:
ירבץ. ענינו השכיבה לנוח:
וכפיר. שם משמות האריה:
ומריא. בהמה פטומה וכן וחלב מריאים (לעיל א):
נוהג בם. יוליך אותם:

פסוק ח

ושעשע. ענין התעסקות לשמוח כמו אני תורתך שעשעתי (תהילים קי"ט:ע'):
חור. נקב כמו והנה חור אחד בקיר (יחזקאל ח':ז'):
פתן. מין נחש רע:
מאורת. ענינו בקוע וחריץ כמו באורים כבדו ה' (לקמן כד):
צפעוני. מין נחש רע:
גמול. תינוק הנעתק מקרוב משדי אמו נקרא גמול כמו ביום הגמל את יצחק (בראשית כ"א:ח'):
הדה. ענין הרמת היד להושיט והוא קרוב מלשון הידד השבתי (לקמן טז) אשר יאמר על ענין הרמת קול:

פסוק י

לנס. הוא כלונס ארוך ובראשו בגד ועשוי להוליכו לפני אנשי החיל וכולם הולכים אחריו:

פסוק יא

לקנות. מצינו לשון קנין בלא מחיר ואף אם אין מוכר וכן קונה שמים וארץ (בראשית י"ד:י"ט):

פסוק יב
ונפצות. ענין פזור:

כנפות. קצות:

פסוק יג
יצור. מלשון צרה:

פסוק יד
ועפו. מלשון עפיפה:

בכתף. בצד ועבר:

יבוזו. מלשון בזה ושלל:

פסוק טו
והחרים. ענין כריתה ואבוד:

לשון ים מצרים. הוא הנילוס ולפי שהוא מתדבק אל הים נראה כאלו הוא לשון הים ועל שם שהוא נמשך כלשון נקרא לשון:

והניף. ענין הרמה:

בעים. ענין חוזק ואין לו דומה:

והדריך. מלשון דרך והלוך:

פסוק טז
מסלה. דרך סלולה וכבושה:

פרק יב

פסוק א
אנפת. כעסת כמו פן יאנף (תהלים ב):

פסוק ב
עזי. ענין חוזק והיו"ד יתירה:

וזמרת. מלשון זמר ושבח:

ויהי לי. כמו היה לי וכן ויעזב את עבדיו (שמות ט':כ"א) ומשפטו עזב:

פסוק ג
ושאבתם. לקיחת המים נקראת שאיבה:

פסוק ד
עלילותיו. מעשיו:

נשגב. חזק:

פסוק ו
צהלי. ענין הרמת קול וכן צהלי קולך בת גלים (לעיל י):

פרק יג

פסוק א
משא. כן נקראת הנבואה ע"ש שהיא נשאת בפי האדם:
חזה. ראה במראה הנבואה:

פסוק ב
נשפה. ענין גבהות כמו אפתח על שפיים נהרות (לקמן מא):
פתחי. בפתחי נדיבים, כן יקראו בעלי העושר כי ע"פ רוב המה נדיבי לב:

פסוק ג
למקדשי. ענין הזמנה כמו התקדשו למחר (במדבר יא):
עליזי. ענין שמחה כמו יעלוז שדי (תהלים צז):

פסוק ד
דמות. מלשון דמיון:
שאון. המייה:
מפקד. ענין מספר ומנין כמו ויפקדם בטלאים (ש"א יג):

פסוק ה
לחבל. להשחית כמו וחובל עול (לעיל י):

פסוק ו
הלילו. מלשון יללה:
כשוד. מלשון שדידה ועושק הנפש וכן מקטב ישוד צהרים (תהילים צ"א:ו'):

פסוק ז
תרפינה. מלשון רפיון:

פסוק ח
צירים. הם יסורי אשה הכורעת לילד שצירי דלתי בטנה מתפרקין להפתח וכן כי נהפכו עליה צירי (ש"א ד):
וחבלים. גם הוא ענין מכאובי לידה כמו חבלי יולדה (הושע יג):
יחילון. מלשון חיל וחלחלה:

פסוק י
וכסיליהם. מזלות השמים וכן כסיל וכימה (איוב ט):
יהלו. וזהירו כמו בהלו נרו (שם כט):
יגיה. ענין הארה כמו והי' יגיה חשכי (ש"ב כב):

פסוק יא
ופקדתי. ענין זכרון כמו והי' פקד את שרה (בראשית כ"א:א'):
תבל. כן נקרא הארץ:
והשבתי. ענין בטול כמו שבת נוגש (לקמן יד):
גאון. ענינו כמו גאוה:
זדים. רשעים:
עריצים. חזקים כמו כגבור עריץ (ירמיה כ):

פסוק יב
אוקיר. מלשון יקר וחשוב:
מפז. הוא זהב הטוב:
מכתם אופיר. מזהב טוב הבא מאופיר:

פסוק יג
ארגיז. ענין רעדה כמו רגזו ואל תחטאו (תהילים ד':ה'):
בעברת. מלשון עברה וזעם:

פסוק טו
ידקר. ענין נעיצה ותחיבת חרב בגוף כמו והביטו אלי את אשר דקרו (זכריה י"ב:י'):

פסוק טז
ירטשו. ענין בקיעה וכן אם על בנים רטשה (הושע י':י"ד):
ישסו. ענין בזה ושלל:
תשגלנה. מלשון משגל ומשכב:

פסוק יז
מעיר. מלשון התעוררות:

פסוק יח
תחוס. ענין חמלה כמו יחוס על דל (תהילים ע"ב:י"ג):

פסוק יט
צבי. ענין הדר ופאר כמו נחלת צבי צבאות גוים (ירמיהו ג':י"ט):

גאון. מלשון גאוה:

פסוק כ

יהל. כמו יאהל ונפלה האל"ף וכן ולעמשא תמרו (ש"ב יט) ומשפטו תאמרו:

ירבצו. ענין השכיבה לנוח:

פסוק כא

ציים. אוחים, שמות מיני חיות:

בנות יענה. שם עוף בת היענה:

ושעירים. הם השדים הנראים בדמות שעירים למי שמאמין בהם וכן ושעיר על רעהו יקרא (לקמן לד):

ירקדו. ענין קפיצה ודלוג:

פסוק כב

וענה. ענין הרמת קול כמו וענו הלוים וכו' קול רם (דברים כ"ז:י"ד):

איים. שם חיה:

באלמנותיו. כמו בארמנותיו או הוא מלשון אולם ותנים מין נחש:

עתה. מלשון עת:

פרק יד

פסוק א

והניחם. תרגומו וישרינון:

ונלוה. ענין חבור כמו לוית חן (משלי א) ונספחו ענין אסיפה וקבוץ כמו תחת חרול יסופחו (איוב ל):

פסוק ב

והתנחלום. כמו ונחלום:

שובים. מלשון שבי:

ורדו. ענין ממשלה כמו וירד מיעקב (במדבר כד):

פסוק ג

ומרגזך. ענין תנועת החרדה כמו ותחתי ארגז (חבקוק ג):

פסוק ד

שבת. ענין בטול כמו רהב הם שבת (לקמן ל):

מדהבה. תרגום של זהב הוא דהבא וכן נאמר בים אנת ראשה די דהבא (דניאל ב':ל"ח):

פסוק ו
רודה. ענין ממשלה:
חשך. ענין מניעה כמו ולא חשכת (בראשית כב):

פסוק ז
נחה שקטה. פתרון א' להם וכפל המלה בשמות נרדפים כמו אדמת עפר (דניאל י"ב:ב') והדומים:
פצחו. ענין פתחון פה והרמת קול שמחה וכן פצחי רנה וצהלי (לקמן נד):

פסוק ט
שאול. גיהנם:
רגזה. ענין תנועת החרדה:
עורר. מלשון התעוררות והיקיצה רפאים. כן נקראים המתים כי נרפו ונחלשו על ידי המיתה:

פסוק י
יענו. ענין הרמת קול כמו וענו הלוים וכו' קול רם (דברים כ"ז:י"ד):
חלית. מלשון חולה:
נמשלת. עניין דמיון והשואה:

פסוק יא
הורד. מלשון ירידה:
המית. מלשון המיה ושאון:
נבליך. שם כלי זמר נבל:
יצע. מלשון מצע המשכב:

פסוק יב
הילל. ענין הארה ונוגה כמו בהלו נרו (איוב כ"ט:ג') ויקרא כן כוכב השחר על כי הוא המאיר ביותר:
נגדעת. ענין כריתה כמו שקמים גודעו (לעיל ט):
חולש. ענין גורל ובדרז"ל ומטילין חלשים על הקדשים בי"ט (שבת קמח):

פסוק יג
מועד. מלשון ועד ואסיפה כמו הנה המלכים נועדו (תהלים מח):
בירכתי. ענינו צד ועבר וכן ירך המזבח (ויקרא א):

פסוק יד
במתי. גבהי וכן על במותימו תדרוך (דברים ל"ג:כ"ט):
עב. ענן:
אדמה. מלשון דמיון:

פסוק טו
ירכתי. ענינו סוף ותחתית וכן וירכתו על צדון (בראשית מ"ט:י"ג):

פסוק טז
ישגיחו. ענין הבטה בכונת הלב:
יתבוננו. ענין הסתכלות בעיון רב כמו ואתבונן אליו בבוקר (מ"א ג):
מרגיז. ענין תנועת הרעדה:

פסוק יז
תבל. כן נקרא מקום הישוב:
ביתה. הה"א בסופה במקום למ"ד בתחלתה:

פסוק יט
כנצר. כענף וכן ונצר משרשיו יפרה (לעיל יא):
מטעני חרב. מדוקרי חרב והוא לשון ערבי:
אבני בור. עומק הבור מקום שהאבנים צוללים ויורדים:
כפגר. כן נקרא גוף ההרוג וכן רב הפגר (עמוס ח):
מובס. נרמס ונדרס כמו יבוס צרינו (תהלים ס):

פסוק כ
תחד. מלשון חד ואחד:

פסוק כא
מטבח. מקום טבחה:

פסוק כב
ושאר. ענינו קרוב כמו שאר בשרו (ויקרא יח):
ונין. הוא בן:
ונכד. הוא בן הבן וכן אם תשקר לי ולניני ולנכדי (בראשית כ"א:כ"ג):

פסוק כג
למורש. מלשון ירושה:
קפוד. שם עוף מדברי:

ואגמי מים. וכן נקרא מקום קבוצת המים וכן לאגם מים (תהלים קו):
וטאטאתיה במטאטא. ענין נקוי וכבוד במכבדות העשוי לכבד את הבית ובדרז"ל שקולי טאטיתא וטאטי ביתא (ר"ה כז):

פסוק כד

דמיתי. ענין מחשבה כמו אותי דימו להרוג (שופטים כ':ה'):
תקום. תתקיים:

פסוק כה

אבוסנו. ענין רמיסה ודריסה:
עולו. אמר בלשון שאלה מהעול ההושם על צואר הפרה לחרוש בשדה ר"ל הכבדת העבודה:
וסבלו. ענין טעינת משא וכן יסור סובלו (לעיל י):
שכמו. כתפו:

פסוק כז

יפר. ענין בטול ומניעה:

פסוק כט

צפע. שרף מיני נחשים רעים:

פסוק ל

בכורי. ענין גדולים וחשובים וכן בכור אתנהו (תהלים פט):
ירבצו. ענין השכיבה לנוח:

פסוק לא

הלילי. מל' יללה:
נמוג. ענין המסה והמקה:
בודד. מלשון בדד ויחידי:
במועדיו. מל' מועד וזמן:

פסוק לב

יענה. ענין תשובה:
מלאכי. שלוחים:

פרק טו

פסוק א
שדד. ענין עושק ואבדון:
נדמה. ענין שתיקה כמו וידם אהרן (ויקרא י׳:ד׳) ויאמר כן על האבדון והכריתה על כי הוא מושתק מעתה ולא נשמע קולו וכן אוי לי כי נדמתי (לעיל ו):

פסוק ב
קרחה. ענין מריטת השער:
גרועה. מלשון גרעון וחסרון:

פסוק ג
יורד. ענין נהימה וגניחה כמו אריד בשיחי (תהלים נה):

פסוק ד
חשבון ואלעלה. יהץ שמות מקומות:
חלוצי. מזוין בכלי קרב:
יריעו. ירעה מלשון תרועה:

פסוק ה
בריחה. מלשון הברחה וניסה:
יעוערו. כמו יעורו ונכפלה פ״א הפעל:

פסוק ז
יתרה. מלשון יתרון הוא ענין רבוי:
עשה. ענינו הקבוץ והאסיפה וכן וישראל עושה חיל (במדבר כ״ד:י״ח):
ופקדתם. מלשון פקדון וגנוזה:

פסוק ח
הקיפה. ענין סבוב:

פסוק ט
אשית. אשים:
לפליטת. ענין שארית:

פרק טז

פסוק א
כר. קבוצת כרים והם הכבשים השמנים:

פסוק ב
קן. הוא מדור האפרוחים:
משולח. נעזב לרצון עצמו כמו ונער משלח (משלי כט):

פסוק ג
פלילה. ענין משפט כמו פקו פלילה (לקמן כ"ח):

פסוק ד
יגורו. ידורו:
הוי. היה:
אפס. הוא כענין כליון:
המץ. מל' מציצה:
שוד. כמו שודד וכן המבליג שוד (עמוס ה):
תמו. מל' תם והשלמה:
רומס. ענין דריכת הרגל:

פסוק ה
באמת. ענינו דבר המתקיים:

פסוק ו
גאון. מלשון גאוה:
גא. כמו גאה:
ועברתו. מל' עברה וזעם:
כן. ענינו כמו אמת כמו כן בנות צלפחד דוברות (במדבר כ"ז:ז'):
בדיו. ענין דבר כזב הבדוי מן הלב כמו בדיך מתים יחרישו (איוב י"א:ג'):

פסוק ז
לאשישי. הם היסודות כמו נפלו אשיותיה (ירמיה נ):
קיר חרשת. שם מקום:
תהגו. ענין המיה כמו המצפצפים והמהגים (לעיל ח):
נכאים. ענין שבירה כמו נאספו עלי נכים (תהילים ל"ה:ט"ו):

פסוק ח
שדמות. שדות תבואה כמו ושדמות לא עשה אוכל (חבקוק ג':י"ז):
אמלל. ענין כריתה כמו ימולל ויבש (תהלים צ):
בעלי. ענין אדון ושר כמו אם בעליו עמו (שמות כ"ב:י"ד):

הלמו. ענין שבירה כמו והלמה סיסרא (שופטים ה):
שרוקיה. זמורות נבחרים כמו ויטעהו שורק (לעיל ה):
נגעו. מל' נגע ור"ל נגפו וכן וינגעו יהושע וכל ישראל (יהושע ח':ט"ו):
שלחותיה. ענין התפשטות הענפים וכן שלחיך פרדס רמונים (ש"ה ד):
נטשו. ענין פזור והתפשטות כמו וינטשו בלחי (שופטים טו):

פסוק ט

אריוך. ענין שביעה כמו כגן רוה (לקמן נח):
קיצך. פירות הקיץ:
נפל. ענין חניה כמו על פני כל אחיו נפל (בראי כה):

פסוק י

ונאסף. ענין כליון כמו אסוף אסיפם (ירמיה ח):
הכרמל. הוא מקום שדות וכרמים כמו והיה מדבר לכרמל (לקמן ל"ב):
ירונן. מל' רינה:
ירועע. מלשון תרועה:
ביקבים. הוא הבור שלפני הגת והיין יורד בו:
ידרוך הדורך. הדרך לדרוך ברגל על הענבים להוציא היין:
השבתי. ענין בטול כמו שבת נוגש (לעיל י"ד):

פסוק יא

מעי. וקרבי פתרון אחד להם:

פסוק יב

נלאה. ענין עייפות כמו המעט מכם הלאות אנשים (לעיל ו):
הבמה. ענינו מקום גבוה ורמה כמו במתי עב (לעיל י"ד):
מקדשו. מקום המזומן לו:

פסוק יד

ונקלה. מל' קלות:
ההמון. ענין עם רב ולתוספת ביאור אמר הרב:
מזער. ענינו כמו מעט כמו כתר לי זעיר (איוב ל"ו:ב'):
כביר. ענין רבוי כמו יתן אוכל למכביר (שם):

פרק יז

פסוק א
מעי. תל ודגור כמו לעי השדה (מיכה א):

פסוק ג
ונשבת. ענין בטול:
ככבוד. העושר נקרא כבוד כמו ומאשר לאבינו עשה את כל הכבוד הזה (בראשית ל"א:א'):

פסוק ו
עוללות. הם הענבים הקטנים הנשארים באילן ואין מי חושש עליהם והוא מלשון עולל ויונק:
כנוקף. ענין כריתה כמו ונקף סבכי היער (לעיל י'):
גרגרים. כן יקראו פירות דקים יחידים:
אמיר. הוא נוף העליון וכן כעזובת החורש והאמיר האמור למטה:
בסעיפיה. בענפיה כמו בסעפותיו קננו (יחזקאל לא):

פסוק ז
ישעה. יפנה כמו וישע ה' אל הבל ואל מנחתו (בראשית ד':ד'):
על. כמו אל:

פסוק ח
והאשרים. הוא אילן הנעבד:
והחמנים. צורה מה עשוי לחמה:

פסוק ט
מעוזו. ענין חוזק:
החורש. ענינו יער בעל סעיפים כמו וחורש מצל (יחזקאל ל"א):
והאמיר. הוא הנוף העליון:

פסוק י
וצור. ענין חוזק:
נעמנים. מל' נעים ויופי:
וזמורות. כן נקרא ענף הגפן וכן ויכרתו משם זמורה (במדבר י"ג):

פסוק יא
תשגשגי. ענין גדול למעלה למעלה כמו כארז בלבנון ישגה (תהלים צ"ב) ונכפלו הפ"א ועין הפעל ויורה על הפלגה וכן לחפר פרות (לעיל ב') שפי' חפירות עמוקות ביותר:
נד. מל' נדידה:
קציר. ענינו ענף כמו תשלח קציריה (תהילים פ':י"ב):
נחלה. מל' חולי:
אנוש. כאוב ביותר וכן אנוש חצי בלי פשע (איוב ל"ד):

פסוק יב
המון ושאון. פתרון אחד להם:
כבירים. חזקים או מרובים:

פסוק יג
כמוץ. הוא פסולת התבואה כמו כמוץ אשר תדפנו רוח (תהלים א):
וכגלגל. הוא פרח הקוצים העשוי כגלגל:
סופה. רוח סערה:

פסוק יד
בלהה. הוא הפוך מן בהלה וכן בלהות היית (יחזקאל כ"ז):
שוסינו. ענין בזה ושלל:
וגורל. הוא כמו חלק ע"ש שדרך לחלוק ע"פ גורל:

פרק יח

פסוק א
הוי. הוא ענין קריאה:
צלצל. מל' צל:

פסוק ב
צירים. שלוחים כמו וציר בגוים שולח (עובדיה א':א'):
גומא. מין עץ הקל לשוט על המים וכן תיבת גומא (שמות ב):
מלאכים. שלוחים:
ממשך. מלשון משיכה ומורט. ענין תלישת השער כמו ואמרטה משער ראשי (עזרא ט':ג'):
והלאה. ולהלן:
קו. מלשון תקוה:

ומבוסה. ענין רמיסה ודריסה כמו יבוס צרינו (תהלים ס):
בזאו. בזזו ובא האל"ף במקום אות הכפל וכן ימאסו כמו מים (שם נ"ח) ומשפטו ימססו:

פסוק ג
נס. כלונס ארוך:

פסוק ד
אשקטה. ענין מנוחה:
ואביטה. מל' הבטה והשגחה:
במכוני. מלשון הכנה:
צח. ענין זוהר ובהירות כמו צחו מחלב (איכה ד):
אור. ענינו מטר כמו יפיץ ענן אורו (איוב ל"ז:י"א):

פסוק ה
כתם. ענין השלמה:
ובוסר. כן נקרא הפרי שלא נגמר בשולו כמו אבות אכלו בוסר (ירמיהו ל"א:כ"ט):
גומל. ר"ל תגדל מעט מעט והושאל מלשון הילד הנגמל משדי אמו שמרגילין אותו לאכול מעט מעט:
נצה. הוא כענין פרח וגדול ממנו וכן נאמר והיא כפורחת עלתה נצה (בראשית מ':י'):
הזלזלים. הם יונקות הגפנים הרכים:
במזמרות. שם הכלי שכורתים בו הזמורות וכן ומזמרותיכם לרמחים (יואל ד'):
הנטישות. כן יקראו הענפים הגדולים המתפשטים אנה ואנה והוא מל' וינטשו בלחי (שופטים ט"ז) וכן הסירו נטישותיה (ירמיה ה):
הסיר. מלשון הסרה:
התז. ענין כריתה וחתוך ובדרז"ל התיז את הראש (חולין ל):

פסוק ו
לעיט. שם עוף דורס וכן וירד העיט (בראשית ט"ו):
וקץ. מלשון קיץ:
תחרף. מלשון חורף:

פסוק ז
יובל. יובא:
שי. מנחה ודורון כמו יובילו שי למורא (תהילים ע"ו:י"ב):

פרק יט

פסוק ב

וסכסכתי. ענין בלבול וגרוי כמו ואת אויביו יסכסך (לעיל ט):

פסוק ג

ונבקה. ענין רקות כמו הבוק תבוק הארץ (לקמן כ"ד):

אבלע. אשחית האטים. שם ממיני הכשוף הנעשה בנחת ובחשאי והוא מלשון ויהלך אט (מ"א כ"א):

האובות. הידעונים מיני כשוף:

פסוק ד

וסכרתי. כמו וסגרתי כי גיכ"ק מתחלף והוא ענין מסירה כמו היסגרוני בעלי קעילה (ש"א כג):

אדונים. זהו ענין לשון תפארת ליחיד לומר עליו בלשון רבים וכן אדוני יוסף (בראשית ל"ט):

עז. חזק:

פסוק ה

ונשתו. ענין העתקה והסרה וכן גיד הנשה (שם ל"ב):

יחריב. ענין יבשות:

פסוק ו

והאזניחו. האל"ף נוספת כי הוא ענין עזיבה כמו כי לא וזנח (איכה ג):

דללו. ענין הרמה כמו דלו מאנוש נעו (איוב כ"ח:ד'):

מצור. מלי צור וחוזק כי חריצי המים הסביב לעיר הם לה לחוזק וכן ואחריב בכף פעמי כל יאורי מצור (לקמן ל"ז):

קנה וסוף. מיני דשאים הגדלים על שפת הנהר כמו כאשר ינוד הקנה במים (מ"א יד) וכמו ותשם בסוף (שמות ב):

קמלו. ענין כריתה כמו החפיר לבנון קמל (לקמן ל"ג):

פסוק ז

ערות. ענינו דבר המעורה ונשרש יפה כמו ומתערה כאזרח רענן (תהלים ל"ו):

נדף. ענין כתישה כמו אל ידפנו (איוב ל"ג):

ואיננו. ואין לו:

פסוק ח

ואנו. מלשון אנינות:

הדיגים. הצדים את הדגים:

ואבלו. מלשון אבלות:

חכה. שם כלי הצדיה עשוי כמחט כפוף וכן תמשוך לויתן בחכה (שם מ):

מכמורת. רשת כמו ויאספהו במכמרתו (חבקוק א):

אמללו. נכרתו כמו ימולל ויבש (תהלים צ'):

פסוק ט

עובדי פשתים. עושי פשתים וכן יכיר מעבדיהם (איוב ל"ד:כ"ה):

שריקות. מלשון מסרק והוא שם כלי עשוי לסרוק הפשתן להפרידו ולהשליך הקסמים ממנו:

חורי. נקבים וכן סלי חורי (בראשית מ):

פסוק י

שתותיה. ענין יסודות כמו כי השתות יהרסון (תהילים י"א:ג'):

מדוכאים. ענין כתיתה כמו דכא לארץ חיתי (שם קמ"ג):

שכר. ענין סתימה כמו ויסכרו מעיינות תהום (בראשית ח':ב'):

אגמי. כן יקראו מים מכונסים כמו לאגם מים (תהלים ק"ז):

נפש. ענין מנוחה והשקט כמו שבת וינפש (שמו' ל"ב):

פסוק יא

נבערה. ענין כסילות כמו איש בער לא ידע (תהילים צ"ב:ז'):

מלכי קדם. מלכי מזרח:

פסוק יג

נואלו. ענין אוילות ושטות כמו אשר נואלנו (במדבר י"ב):

נשאו. ענין הסתה ופתוי כמו הנחש השיאני (בראשית ג):

והתעו. מי ששוגה בדעתו קרוי תועה והושאל מהתועה בדרך:

פנת. דבר החשוב נקרא בלשון שאלה פנה על כי הדרך לשום האבן המובחרת בפנת הבנין להיות נראה משתי הצדדים וכמ"ש אבן וכוי היתה לראש פנה (תהילים קי"ח:כ"ב):

שבטיה. מלשון שבט ומשפחה:

פסוק יד
מסך. ענין ערבוב ובלבול כמו מסכה יינה (משלי ט':ב') שהוא ערבוב המים ביין:
עועים. מל' עוות ועקימות:
בקיאו. ענינו החזרת המאכל אל החוץ כמו וספק מואב בקיאו (ירמיהו מ"ח:כ"ו):

פסוק טו
וזנב. תחתיות הדבר קורא זנב ויורה על השפלות:
כפה. ענינו ענף כמו כפות תמרים (ויקרא כ"ג):
ואגמון. הוא צמח רך והוא הפוך מן גומא וכן הלכוף כאגמון ראשו (לקמן נ"ח):

פסוק טז
וחרד. ענין רעדה:
תנופת. ענין הרמה:

פסוק יז
לחגא. ענין בקוע ושבר כמו יונתי בחגוי הסל' (ש"ה ב):

פסוק יח
ההרס. מל' הריס' ונתיצה:

פסוק כ
לאות. לסימן:
לוהצים. ענין דחק כמו וגר לא תלחץ (שמות כ"ג:ט'):
ורב. ענינו גדול וחשוב כמו ורבי המלך (ירמי' מא):

פסוק כב
ונגף. ענין הכאה כמו ונגפו אשה הרה (שמות כ"א:כ"ב):
ונעתר. הוא ענין רבוי כמו ועתר ענן הקטורת (יחזקאל ח':י"א) ור"ל יקבל מרבית תפלתם ויתרצה להם וכן ונעתור להם (דה"א ה):

פסוק כד
שלישיה. מל' שלש או יתכן שהוא מענין ממשלת ונסיכות כמו ומבחר שלשיו (שמות טו):

פרק כ

פסוק א
סרגון. הוא סנחריב כן ארז"ל:

פסוק ב
לך. הוא ענין זרוז:
ופתחת. ענין התרה כמו יתרי פתח (איוב ל):
מתניך. חלציך:
תחלוץ. ענין שליפה כמו חלוץ הנעל (דברים כה):
ויחף. ענין חוסר מנעלים כמו מנעי רגליך מיחף (ירמיהו ב׳:כ״ה):

פסוק ג
שלש שנים. כמו לשלש שנים ותחסר הלמ״ד:
אות ומופת. פתרון אחד להם והם ענין סימן וכפל המלה בשמות נרדפים כמו אדמת עפר (דניאל י״ב:ב׳) והדומים:

פסוק ד
וחשופי. ענינו מגולה כמו מחשוף הלבן (בראשית ל):
שת. ענין יסוד כמו שתותיה מדוכאים (לעיל יט) והוא שבאדם כמו היסוד בבנין וכן עד שתותיהם (ש״ב י׳):

פסוק ה
וחתו. ענין שבר:

פסוק ו
כה. כמו כן:
נסנו. מלשון ניסה ובריחה:

פרק כא

פסוק א
כסופות. רוח סופה וסערה:
בנגב. ענין יובש כמו כאפיקים בנגב (תהילים קכ״ו:ד׳):
לחלוף. לעבור כמו וחלף ביהודה (לעיל ח):

פסוק ב
חזות. מראה נבואה:
הבוגד. ענין מרד:
והשודד. ענין עושק:
עילם. הוא ממדינת מדי:

צורי. מלשון מצור והוא הקיף גייסות סביב העיר לכבשה:

פסוק ג

חלחלה. ענין רעדה ורתת:

צירים. ענין כאב כמו צירים וחבלים יאחזון (לעיל יג):

נעויתי. מלשון עוות ועקום:

פסוק ד

תעה. מי שאינו יודע מה לעשות נקרא תועה והושאל מהתועה בדרך ואינו יודע להיכן ילך:

פלצות. ענין חרדה כמו ועמודיה יתפלצון (איוב ט):

בעתתני. מלשון בעתה ופחד:

נשף. ערב כמו קדמתי בנשף (תהלים קיט):

חשקי. ענין תאוה כמו חשק שלמה (מ"א ט):

פסוק ה

ערוך. ענינו סדור המאכל:

צפה. ענין ראיה כמו יצף ה' (בראשית לא):

הצפית. העומד ורואה אם גייסות באים נקרא צופה:

משחו מגן. יש מגן עשוי מעור שלוק ומושחין אותו בשמן להחליק מעליו מכת חרב וחנית וכן מגן שאול בלי משוח בשמן (ש"ב א):

פסוק ו

המצפה. כמו הצופה:

פסוק ז

צמד. זוג כמו צמד בקר (איוב א):

פרשים. כן יקראו רוכבי הסוס המצומדים בכך וכן פרש מעלה (נחום ג):

והקשיב. ענין שמיעה:

פסוק ח

מצפה. כן נקרא המקום שעומד עליו הצופה:

פסוק ט

פסילי. כן יקראו הגלולים כי המה נפסלים ונחצבים והוא מלשון ויפסלו בוני שלמה (מ"א ה):

פסוק י
מדושתי. מלשון דישה:

פסוק יב
אתא. ענין ביאה כמו ואתא מרבבות קדש (דברים לג):
תבעיון בעיו. ענין שאלה ודרישה ובדרז"ל בעי מיניה וכו' ודומה לו נבעו מצפוניו (עובדיה א':ו') שהוא ענין דרישת החפוש וכמו שמלת בקשה הונח לדרישת שאלה ולדרישת החפוש כן מלת בעיו הונח לשניהם:
אתיו. בואו:

פסוק יג
בערב. הבי"ת היא במקום על כמו כן ינתן בו (ויקרא כד) ומשפטו עליו:
תלינו. מלי לינה:
ארחות. שיירות הולכי אורח:

פסוק יד
התיו. הביאו:
קדמו. הביאו לפניהם וכן אשר לא קדמו (דברים כג):

פסוק טו
חרבות. מלשון חרב:
נטושה. ענין התפשטות כמו וינטשו בלחי (שופטים טו):

פסוק טז
כבוד. ענין רבוי:

פרק כב

פסוק א
גיא. עמק:
חזיון. ענין נבואה:
אפוא. כמו עתה וכן עשה זאת אפוא בני (משלי ו':ג'):
כלך. מלשון כל:

פסוק ב
תשואות. ענין הומיה כמו תשואות נוגש (איוב לט):
קריה. כרך כמו תעלץ קריה (משלי יא):

עליזה. ענין שמחה:

פסוק ג

קציניך. שריך כמו קצין תהיה לנו (לעיל ג):

פסוק ד

שעו. ענין מניעה והסרה כמו שעה מעליו (איוב יד):

מני. ממני:

אמרר. מלשון מרירות:

תאיצו. ענין דחק כמו ואני אצתי (ירמיה וז):

שוד. עושק:

בת. כנסיה:

פסוק ה

מהומה. ענין שברון כמו והמם גלגל עגלתו (לקמן כח):

מבוסה. ענין רמיסה ודריסה כמו יבוס צרינו (תהלים ס):

ומבוכה. ענין בלבול כמו נבוכים הם בארץ (שמות י"ד:ג'):

מקרקר. מל' קיר וכותל ר"ל הורס את הקיר ולתוספת ביאור אמר קיר וכן מסעף פארה (לעיל י):

ושוע. ענין צעקה כמו שועתי קולי (יונה ב'):

פסוק ו

אשפה. הוא נרתק החצים כמו עליו תרנה אשפה (איוב ל"ט:כ"ג):

וקיר. שם מקום כמו ויגלם קירה (מ"ב ט"ו):

ערה. ענין הגלות הדבר כמו מקורה הערה (ויקרא כ):

מגן. כענין מלבוש ברזל עשוי ללבוש במלחמה להגן ממכת חרב וחנית:

פסוק ז

שות שתו. ענין שימה כמו שתו עלי (תהלים ג):

פסוק ח

מסך. מל' סכך ומכסה:

נשק. כלי מלחמה כמו ועיר מבצר והנשק (מ"ב י):

פסוק ט

הברכה. הוא מקום בנוי באבנים ובסיד ושם מתכנסים המים כמו תעלת הברכה (לעיל ז):

פסוק י
ותתצו. מלשון נתיצה והריסה:
לבצר. מל' מבצר ור"ל לחזק:

פסוק יא
ומקוה. מקום כנוס המים כמו ומקוה המים (בראשית א):
הישנה. הנעשה מזמן רחוק:
ויוצרה. ענין בריאה:

פסוק יב
ולקרחה. ענין תלישת השער על מקומה נשאר קרח וכן ואיש כי ימרט ראשו קרח הוא (ויקרא י"ג:מ'):

פסוק יג
הרוג. ענין שחיטה ואמר בלשון בזיון:

פסוק טו
הסוכן. ממונה על האוצרות כמו ערי מסכנות (שמות א):
על שבנא. אל שבנא:

פסוק טז
פה. הוא כמו כאן:
חצבת. חפירה באבנים נקרא בל' חציבה:
מרום. מלשון רם וגובה:

פסוק יז
גבר. ר"ל גדול וחזק:
ועוטך עטה. ענין עפיפה והפרחה כמו ותעט אל השלל (ש"א יד):

פסוק יח
צנוף יצנפך צנפה. מל' מצנפת:
כדור. כמו ככדור ותחסר כ"ף השמוש כמו לב שמח י"טיב גהה (משלי י"ז:כ"ב) ומשפטו כגהה וכדור הוא דבר עגול מה שזורקין מיד ליד ומקבלים אותם וכן עתיד לכידור (איוב טו):
ידים. ענין מקום כמו והארץ רחבת ידים (שופטים י"ח:י'):
קלון. ענין חרפה:

פסוק יט
והדפתיך. ענין דחיפה כמו אשר תדפנו רוח (תהילים א':ד'):
ממצבך. מל' מצב ומעמד:

פסוק כא
כתנתך. מין מלבוש מפואר:
ואבנטך. כמו ובאבנטך והוא חגורה כמו ועשית להם אבנטים (שמות כה):
לאב. למנהיג טוב ויועץ נאמן כמו וישימני לאב לפרעה (בראשית מ"ה:ח'):

פסוק כב
מפתח. שם הכלי שפותחין בו המנעול:
שכמו. כתפו:

פסוק כג
ותקעתיו. ענין תחיבה כמו ותתקע את היתד (שופטים ד':כ"א):
יתד. מסמר:
נאמן. ענינו מתקיים כמו ונאמן ביתך (ש"ב ז):

פסוק כד
ותלו. מל' תליה:
הצאצאים. הבנים היוצאים מרחם אמן:
הצפיעות. ענינו היוצאים מן הגוף וכן צפיעי בקר (יחזקאל ד':ט"ו) שהוא דבר היוצא מן הגוף ועל הבנות יאמר כאלו אמר הצאצאים והצאצאות:
האגנות. הספלים כמו אגן הסהר (ש"א ז):
הנבלים. שם כלי נגון:

פסוק כה
תמוש. תסור כמו לא ימוש עמוד הענן (שמות י"ג:כ"ב):
ונגדעה. ענין כריתה כמו שקמים גדעו (לעיל ט):

פרק כג

פסוק א
הילילו. מל' יללה:
שודד. נעשק:

מבית. מהיות בית וכן מבוא ודוגמתו וימאסך ממלך (שמואל א ט"ו:כ"ג) ופי' מהיות מלך:
למו. להם:

פסוק ב
דומו. ענין שתיקה כמו וידום אהרן (ויקרא י') ור"ל התעצבו כי דרך המתעצב לשבת דומם:

פסוק ג
שיחור. הוא הנילוס:
יאור. הנילוס נקרא יאור:

פסוק ד
מעוז. ענין חוזק:
חלתי. כן יקראו חבלי הלידה וכן חלנו כמו ילדנו (לקמן כו):
רוממתי. ענינו כמו גדלתי:

פסוק ה
יחילו. מל' חיל ורעד:

פסוק ז
הזאת. בה"א התימה:
עליזה. ענין שמחה:
יבולה. ענין הבאה כמו יובל שי (לעיל יח):
מרחוק. כמו למרחוק:
לגור. לדור:

פסוק ח
המעטירה. מל' עטרה ור"ל המפוארה:
כנעניה. ענין תגר וסוחר כמו וחגור נתנה לכנעני (משלי ל"א:כ"ד) וכפל הדבר במ"ש:

פסוק ט
לחלל. מל' חלול והשפלה:
גאון. מל' גאוה:
צבי. ענין חמדה כמו נחלת צבי צבאות גוים (ירמיהו ג':י"ט):
להקל. מל' קלות ובזיון:

פסוק י
בת תרשיש. עדת תרשיש:
מזח. ענין אזור וחגורה כמו ומזיח אפיקים רפה (איוב י״ב:כ״א) ור״ל חוזק וזרוז כי החגור במתניו הוא מזורז ביותר:

פסוק יא
הרגיז. ענין תנועת החרדה והמהירות וכן ואת התרגזך אלי (לקמן לז):
אל. כמו על:
כנען. ענין תגר ומסחר וכן כנען בידו מאזני מרמה (הושע י״ב:ח׳):
לשמיד. כמו להשמיד וכן לנפיל ירך (במדבר ה׳:כ״ב) ומשפטו להנפיל:
מעזניה. מל׳ עוז וחוזק ומשפטו מעוזיה ולהקל הקריאה החליפו אות הכפל בנו״ן וכן כי לא תמנו (איכה ג) ומשפטו תממו:

פסוק יב
לעלוז. לשמוח:
המעשקה. השדודה:
בתולת. לפי שלא נכבשה עדיין קראה בתולה כי לא באה ברשות אחר כבתולה שלא באה ברשות בעל וכן בתולת בת ציון (מ״ב יט):
בת צידון. עדת צידון:
כתים. אל כתים:
ינוח. מל׳ הנחת רוח:

פסוק יג
לציים. לאנשי ציים ר״ל לבעלי ספינות כמו וצי אדיר (לקמן לג):
בחוניו. ענין מגדל ומבצר כמו עופל ובחן (לקמן לב):
עוררו. ענין חרבן והשחתה כמו ערו ערו (תהלים קלז):
ארמנותיה. מלשון ארמון ופלטרין:

פסוק יד
שודד. נעשק:
מעזכן. מל׳ עוז וחוזק:

פסוק טו
מקץ. מסוף:

פסוק יז
יפקוד. ענין זכרון והשגחה:
לאתננה. כן יקרא מתן הזונה כמו לא תביא אתנן זונה (דברים כ"ג:י"ט):

פסוק יח
יחסן. ענינו כמו אוצר וכן חוסן ויקר יקחו (יחזקאל כ"ב:כ"ה):
ולמכסה. ולכסות:
עתיק. ענינו חוזק וחשוב וכן הון עתק (משלי ח):

פרק כד

פסוק א
בוקק. ענין רקות כמו גפן בוקק ישראל (הושע י':א'):
ובולקה. ענין כריתה וכן בוקה ומבוקה ומבולקה (נחום ב':י"א) ובדרז"ל לא חילק ידענא ולא בילק ידענא (חולין יט):
ועוה. מלי עוות ועקום:
פניה. ר"ל החשובים:
והפיץ. ענין פזור:

פסוק ב
כעם ככהן. כפל הכפי"ן להורות על דמיון גמור:
כגבירתה. כאדונית:
כנשה. ענין הלואת דברים זולת הכסף כיין ושמן ותבואה כמ"ש משאת מאומה (דברים כד):

פסוק ג
הבוק תבוק. ריקנות תתרוקן:
והבוז תבוז. מלשון בזה ושלל:

פסוק ד
אבלה. ענין השחתה כמו תאבל הארץ (הושע ד):
נבלה. ענין כמישה כמו ועלהו לא יבול (תהילים א':ג'):
אמללה. ענין כריתה כמו ימולל ויבש (שם צ):
תבל. כן נקראה הארץ המיושבת:
מרום. ענין גבהות וגדלות:

פסוק ה

תחת. ר"ל בעונש וכן תחת אשר לא עבדת (דברים כ"ח:מ"ז):

חלפו. ענין העברה כמו וחלף ביהודה (לעיל ח):

חוק. ענין גזרה:

הפרו. בטלו:

פסוק ו

אלה. ענין שבועה וכן ושמעה קול אלה (ויקרא ה':א'):

אכלה. ענין השחתה וכליון:

ויאשמו. מלשון שממה וכן גם עדרי הצאן נאשמו (יואל א':י"ח):

חרו. ענין יובש ושרפה וכן נחר מפוח (ירמיה ז):

אנוש. הוא שם משמות האדם:

מזער. מעט כמו ושאר מעט מזער (לעיל טז):

פסוק ז

אבל. ענין השחתה:

תירוש. ענבי היין:

אמללה. נכרתה:

נאנחו. מלשון אנחה:

פסוק ח

שבת. בטל כמו ושבת נוגש (לעיל יד):

משוש. ענין שמחה:

תפים. מין כלי נגון:

חדל. ענין מניעה:

שאון. ענין המייה:

עליזים. ענין שמחה:

פסוק ט

ימר. מלשון מרירות:

שכר. יין ישן:

פסוק י

קרית. עיר:

תוהו. ענין שממון וכן הארץ היתה תוהו ובוהו (בראשית א':א'-ב'):

פסוק יא
ערבה. מלשון ערב ור"ל חשכה כערב:
גלה. מלשון גלות:

פסוק יב
שמה. שממה:
ושאיה. כמו ובשאיה והוא מענין שממה כמו שאו ערים (לעיל ו):
יוכת. מלשון כתיתה:

פסוק יג
כה. כן:
כנוקף. ענין כריתה וכן ונקף סבכי העיר (לעיל ו):
כעוללות. הם הענבים הקטנים הנשארים באילן ואין מי חושש עליהם והוא מלשון עולל ויונק:
כלה. נשלם:
בציר. כן יקרא תלישת הענבים כמו כי תבצור כרמך (דברים כ"ד:כ"א):

פסוק יד
ישאו. ענין הרמה:
גאון. ענין ממשל רב:
צהלו. ענין השמעת קול גדול וכן צהלי קולך בת גלים (לעיל י):

פסוק טו
באורים. ענין בקיע וחריץ וכן מאורת צפעוני (לעיל יא):

פסוק טז
מכנף. מקצה כמו לאחוז בכנפות הארץ (איוב ל"ח:י"ג):
זמירות. ענין כריתה כמו זמיר עריצים יענה (לקמן כה):
צבי. ענין הדר כמו לעטרת צבי (לקמן כח):
רזי. קדמאה ענין סוד כמו וכל רז לא אנס לך (דניאל ד':ו') ותניינא ענין רזון וכחישות:

פסוק יז
ופחת. חפירה עמוקה כמו באחת הפחתים (ש"ב ו"ז):
ופח. רשת:

פסוק יח
הנס. ענין בריחה:

ארבות. חלונות כמו וארבות השמים (בראשית ז):
ממרום. מן השמים הרמים:
מוסדי. מל' יסוד:

פסוק יט
רעה התרועעה. ענין שבירה כמו ורעו דליותיו (ירמיה יא):
פור התפוררה. ענין הרצוץ לחתיכות רבות כמו אתה פוררת (תהלים עד):
מוט התמוטטה. מל' נטיה ונפילה:

פסוק כ
נוע תנוע. מל' הנעה והנדה:
והתנודדה. מל' נדידה:
כמלונה. כן יקרא סוכת שומר הקשואין על כי אינה עשויה אלא ללינת לילה כמ"ש כמלונה במקשה (לעיל א):

פסוק כא
יפקוד. כמו והוא פקד עלי (עזרא א':ב'):

פסוק כב
אסיר. כאסיר ותחסר כ"ף הדמיון:
על בור. אל בור:
על מסגר. כמו במסגר על במקום בי"ת וכן על חרבכם (יחזקאל לג) ור"ל במנעול המסגר:

פסוק כג
וחפרה. ענין בושה ור"ל שכהה מאורה כי המתבייש יכהה מאור פניו:
כי. כאשר:

פרק כה

פסוק א
אומן. ענינו דבר המתקיים כמו יתד במקום נאמן (לעיל כב):

פסוק ב
לגל. תל ודגור:
ארמון. היכל ופלטרין:
זרים. נכרים וכן יקראו האומות כמ"ש וגם אל הנכרי (מ"א ח):
מעיר. מהיות עיר וכן כי שודד מבית (לעיל כג):

פסוק ג
עריצים. חזקים כמו כגבור עריץ (ירמיה כ):

פסוק ד
מעוז. חוזק:
מזרם. ענין שטיפת המים כמו כזרם מים (לקמן כח):
מחורב. ענין יובש החמימות כמו בחרבוני קיץ (תהלים נב):
רוח. ענין כעס כמו אל תבהל ברוחך (קהלת ז׳:ט׳):
קיר. כותל:

פסוק ה
בציון. מל׳ ציה ושממה:
שאון. ענין המייה:
זרים. נכרים והם האומות בא״י:
עב. ענן:
זמיר. ענין כריתה כמו וכרמך לא תזמור (ויקרא כ״ה:ד׳):
יענה. ענין הכנעה כמו מאנת לענות (שמות י׳):

פסוק ו
משתה. כן נקרא סעודת שמחה וכן עשה משתה (אסתר א):
שמנים. מל׳ שמן:
שמרים. פסולת המשקה השוקעת בתחתית הכלי וכן אך שמריה ימצו (תהלים עה):
ממחים. מל׳ מוח העצמות:
מזקקים. ענין צרוף להסיר הסיג ואמר בלשון שאלה על הסרת המשקה:

פסוק ז
ובלע. ענין השחתה כמו בלע ה׳ (איכה ב):
פני. ר״ל החשובים וכן ועוה פניה (לעיל כד):
הלוט. ענין מכסה כמו לוטה בשמלה (ש״א כא) והמסכה. גם הוא ענין מכסה כמו קשות הנסך אשר יסך בהן (במדבר ד):

פסוק ח
בלע. ענין השחתה:
ומחה. ענין מחיקה וקנוח כמו אכלה ומחתה פיה (משלי ל׳:כ׳):

פסוק י
תנוח. מל' הנחה:
ונדוש. מל' דישה וכתישה:
תחתיו. במקומו:
מתבן. מל' תבן:
במו. בתוך כמו כי תלך במו אש (לקמן מג):
מדמנה. ענינו אשפה כמו כדומן על פני השדה (ירמיהו ט':כ"א):

פסוק יא
ופרש. ענין שטיחה:
השוחה לשחות. ענין השטיה במים כמו מי שחו (יחזקאל מז):
ארבות. מל' מארב:
ידיו. ענין מקום כמו יד אבשלום (ש"ב יח):

פסוק יב
ומבצר משגב. פתרון אחד להם מענין חוזק וכפל המלה בשמות נרדפים וכן אדמת עפר (דניאל י"ב:ב') והדומים:
השח. ענין השפלה כמו ושח רום אנשים (לעיל ב) וכפל המלה בשמות נרדפים ואמר השפיל וכדרך המקרא:

פרק כו

פסוק א
ישית. ענין שימה כמו שתו בשמים פיהם (תהילים ע"ג:ט'):
חומות. כמו בחומות:
וחל. הוא החומה נמוכה שלפני הגבוה כמו ויאבל חל וחומה (איכה ב':ח'):

פסוק ב
שומר. ענין המתנה ותקוה כמו ואביו שמר את הדבר (בראשית לז):

פסוק ג
יצר. ענין פעולת המחשבה כמו וכל יצר מחשבות לבו (שם ו):
סמוך. ענין השענה:
תצור. ענין שמירה כמו יצרנהו כאישון עינו (דברים ל"ב:י'):

פסוק ד
עדי עד. עד עולם וכן שוכן עד (לקמן כז):
צור. ענין חוזק:

פסוק ה
השח. ענין השפלה:
מרום. מל' רום וגובה:
קריה. עיר:
נשגבה. חזקה:

פסוק ו
תרמסנה. ענין דריכה:
פעמי. רגלים שפוסעים בהן כמו הרימה פעמיך (תהלים עד):

פסוק ז
אורח. דרך:
מעגל. שביל ומסילה וכן הדרכתיך במעגלי יושר (משלי ד':י"א):
תפלס. תשקול בפלס והוא שם הכלי ששוקלין בו כמו ושקל בפלס הרים (לקמן מ):

פסוק ט
אויתיך. מל' תאוה:
אשחרך. ענין דרישה כמו שוחר טוב (משלי א):
תבל. כן נקרא מקום המיושב:

פסוק י
יוחן. מל' חנינה וחסד:
נכחות. ענין ישרות כמו נכוחים למבין (שם ח):
יעול. מל' עול:

פסוק יא
יחזיון. ענין הסתכלות כמו ואתה תחזה (שמות יח):
קנאת. ענין נקמה:

פסוק יב
תשפות. ענין עריכה וסדור כמו שפות הסיר (יחזקאל כד):

פסוק יג
בעלונו. ענין אדון ומושל כמו אם בעליו עמו (שמות כ"ב:י"ד):

זולתך. כמו בלעדיך:

פסוק יד

רפאים. הם המתים שנרפו ונחלשו ע"י המיתה וכפל הדבר במ"ש:

פקדת. ענין צוואת הפורענות כמו יפקוד ה' על צבא המרום (לעיל כד):

ותשמידם. ענין כליון:

כל זכר. שום זכר וכן לא תעשה כל מלאכה (שמות כ':י') ור"ל שום מלאכה:

למו. להם:

פסוק טו

יספת. מל' הוספה:

כל. כמו בכל ותחסר הבי"ת:

פסוק טז

פקדוך. ענין זכרון כמו וה' פקד את שרה (בראשית כ"א:א'):

צקון. מל' יציקה ושפיכה ויאמר כן על הרבות הפלל וכן ישפוך שיחו (תהלים קב):

לחש. ר"ל תפלה הנאמרה בלחש ובקול נמוך:

מוסרך. משפט יסורין:

למו. להם:

פסוק יז

תחיל. מל' חיל וחלחלה:

בחבליה. הם מכאובי הלידה כמו שמה חבלתך אמך (ש"ה ח):

מפניך. ענין כעס וזעם כמו פני ה' חלקם (איכה ד):

פסוק יח

הרינו. מל' הריון:

חלנו. מל' חיל וחלחלה:

פסוק יט

נבלתי. אף גוף הצדיק ההומת יקרא נבלה כמו את נבלת איש האלהים (מ"א יג):

הקיצו. ענין הערה כמו לא הקיץ הנער (מ"ב ד):

אורת. הוא שם צמח מה כמו ללקט אורות (שם):

רפאים. כן יקראו המתים על כי נרפו ונחלשו ע"י המיתה:

פסוק כ

בעדך. כנגדך:

חבי. מלשון מחבואה ומסתור:
זעם. כעס:

פסוק כא
לפקוד. ענין זכרון:
וגלתה. ל' גלוי:

פרק כז

פסוק א
יפקוד. ענין השגחה:
לויתן. הוא הדג הגדול שבים וכן תמשוך לויתן בחכה (איוב מ':כ"ה):
נחש. הלויתן הוא דומה לנחש:
ברח. כענין מטה ההושם לסגור השער ומבריח מקצה השער עד קצהו ולכן יקרא הלויתן בריח כי מבריח מקצה הים עד קצהו עקלתון. ענין עקום ועוות כמו ארחות עקלקלות (שופטים ה):
התנין. כן נקרא הדג הדומה למראית הנחש וכן התנינים הגדולים (בראשית א):

פסוק ב
חמר. ענינו יין משבח כמו תשתה חמר (דברים לב):
ענו. ענין הרמת קול כמו וענו הלוים וגו' קול רם (שם כז):
לה. עליה:

פסוק ג
נוצרה. ענין שמירה כמו נוצר חסד (שמות לד):
לרגעים. מל' רגע:
יפקד. ענין חסרון כמו כי יפקד מושבך (ש"א כ):
עליה. עלי הגפנים:
אצרנה. אשמרנה:

פסוק ד
חמה. ענין כעס:
שמיר שית. כמו שמיר ושית ותחסר הוי"ו והם מיני קוצים וכן ועלה שמיר ושית (לעיל ה):
אפשעה. כמו אפסעה בסמ"ך וענינו פסיעת הרגל:

אציתנה. ענין הדלקה והבערה כמו ותצת בסבכי היער (לעיל ט):

פסוק ה

יחזק. ענין אחיזה כמו ויחזיקו האנשים בידו (בראשית י״ט:ט״ז):
במעזי. מלשון עוז וחוזק וכן נקראה התורה כמו שכתוב ה׳ עוז לעמו יתן (תהילים כ״ט:י״א):

פסוק ו

יציץ. כעין הפרח וגדול ממנה וכן נאמר ויצא פרח ויציץ ציץ (במדבר י״ז:כ״ג):
תנובה. כמו כתנובה ותחסר הכ״ף כמו ייטיב גהה (משלי וז) ומשפטו כגהה, ותנובה ענינו צמחי השדה כמו מתנובות שדי (איכה ד):

פסוק ח

בסאסאה. מלשון סאה והיא מלה כפולה כמו ירקרק אדמדם:
בשלחה. הוא שם כולל לשדות ולגנות וכן שלחיך פרדס רימונים (ש״ה ד):
תריבנה. מלשון מריבה:
הגה. ענין הסרה כמו הגו רשע לפני מלך (משלי כ״ה:ה׳):

פסוק ט

גיר. הוא הסיד וכן על גירא די כתל היכלא (דניאל ה׳:ה׳):
מנופצות. ענין רציצה וכתיתה כמו ונפץ הכדים (שופטים ז):
אשרים. אילן הנעבד:
וחמנים. דמות מה עשוי לעבודת החמה:

פסוק י

בצורה. מלשון מבצר וחוזק:
בדד. יחידה מבלי יושביה כמו איכה ישבה בדד (איכה א׳:א׳):
נוה. ענין מדור כמו נוה איתן (ירמיה מט):
משולח. מגורש וכן הן ישלח איש את אשתו (שם ג):
ירבץ. ענין השכיבה לנוח:
וכלה. מלשון כליון:
סעיפיה. ענפיה כמו בסעפותיו קננו (יחזקאל לא):

פסוק יא

קצירה. כן נקרא הענף כמו ועשה קציר כמו נטע (איוב י״ד:ט׳):
מאירות. מבערות כמו ולא תאירו מזבחי חנם (מלאכי א׳:י׳):

בינות. מל' בינה:
עושהו. המגדל ומרומם אותו וכן ישמח ישראל בעושיו (תהילים קמ"ט:ב'):

פסוק יב
יחבט. ענין הכאה במקל להפריש התבואה מהקשין כמו כי במטה יחבט קצח (לקמן כח):
משבלת. הוא חוזק מרוצת המים כמו אל תשטפני שבולת מים (תהילים ס"ט:ט"ז):
לאחד אחד. כמו אחד לאחד ור"ל לצרף אחד לאחד:

פסוק יג
יתקע. מלשון תקיעה:

פרק כח

פסוק א
הוי. ענין קריאה לצער:
וציץ. כעין פרח:
נובל. ענין כמישה כמו ועלהו לא יבול (תהילים א':ג'):
צבי. ענין הדר כמו וצבי עדיו (יחזקאל ז):
גיא. עמק:
' הלומי. ענין הכאה וכתישה כמו הלמוני בל ידעתי (משלי כ"ג:ל"ה):

פסוק ב
כזרם. ענין שטף הבא בחוזק רב וכן כזרם קיר (לעיל כה):
שער. רוח סערה והכ"ף של כזרם משמשת בשתים כאלו אמר כשער:
קטב. ענין כריתה כמו אהי קטבך שאול (הושע י"ג:י"ד):
כבירים. חזקים או מרובים:
שוטפים. נמשכים והולכים במרוצה:
הניח. כמו יניח עבר במקום עתיד:
ביד. ר"ל בכח ע"ש שהכח הוא ביד:

פסוק ג
תרמסנה. ענין דריכה:

פסוק ד
ציצת. מלשון ציץ:

כבכורה. מלשון בכור ור"ל הנגמר והנתבשל ראשון וכן בכורי ענבים (במדבר יג):
קיץ. הוא זמן בישול התאנים וכן והלחם והקיץ (ש"ב טו):
בכפו. ענינו ענף כמו וכפתו לא רעננה (איוב ט"ו:ל"ב):

פסוק ה

ולצפירת. כן יקרא העטרה או המצנפת המסבב את הראש כי צפירה היא ענין סבוב ובמשנה הקופה משיעשה שתי צפירות לרוחב שלה (כלים פי"ו) ור"ל הסבוב שעושים לקופה:

פסוק ו

ולרוח. ענין התעוררות וכן ותהי על יפתח רוח ה' (שופטים י"א:כ"ט):

פסוק ז

שגו. מל' שגגה ומשגה:
ובשכר. יין ישן:
תעו. מי שהוא מבולבל בדעתו ואינו יודע מה לעשות נקרא תועה והושאל מהתועה בדרך שאינו יודע להיכן ילך:
נבלעו. ענין השחתה כמו ובלע בהר הזה (לעיל כה):
פקו. ענין הכשלה כמו ופיק ברכים (נחום ב):
פליליה. ענין משפט כמו ופללו אלהים (ש"א ב):

פסוק ח

קיא. הוא המאכל החוזר מן הגוף דרך הפה:
צואה. כמו וצואה והיא צואת הגוף:

פסוק ט

יורה. ענין למוד כמו ולהורות נתן בלבו (שמות לה):
גמולי מחלב. כן נקרא התינוק הנפרש מקרוב מן ההנקה כמו ויגדל הילד ויגמל (בראשית כא):
עתיקי. מל' העתק והסרה וכן ויעתק משם ההרה (שם יב):

פסוק י

צו לצו. מל' צואה:
קו לקו. ענינו חוט המשקולת של הבנאי וכן וקו ינטה (זכריה א):
זעיר. מעט כמו כתר לי זעיר (איוב לו):

שם. ר"ל במקום הידוע המוכן ללמוד שמה וכן על כל המעשה שם (קהלת ג) ופי' במקום המוכן אל הדבר:

פסוק יא

בלעגי. המדבר בהפך תכונות הדבר שאין נוח להבין קרוי נלעג בל' המקרא כמו נלעג לשון אין בינה (לקמן לג):

פסוק יב

המרגעה. ענין מנוחה כמו הלוך להרגיעו ישראל (ירמיהו ל"א:ב'):

אבוא. ענין רצון וחפץ כמו לא אבה יבמי (דברים כ"ה:ז') והאל"ף נוספת וכן ההלכוא אתו (יהושע י'):

פסוק יד

לצון. מל' לץ:

מושלי. מל' ממשלה:

פסוק טו

שאול. הוא בור הקבר:

חוזה. ענין גבול כמו מחוז חפצם (תהלים קז):

שוט. שבט המכה כמו שוט לסוס (משלי כז):

שוטף. ענינו מהירות ההליכה והושאל מל' נחל השוטף:

פסוק טז

בוחן. ענין מבצר חזק כמו הקימו בחוניו (לעיל כג):

פנת. מל' פנה וזויות:

יקרת. מל' יקר וחשוב:

מוסד. מל' יסוד:

יחיש. ענין מהירות כמו ימהר יחישה מעשהו (לעיל ה):

פסוק יז

לקו. ענינו חבל המדה:

ויעה. ענין כבוד וטאטא והוא מל' ואת היעים (שמות לח) שהם הכלים העשוים לכבד ולהסיר את הדשן:

פסוק יח

וכופר. ענין העברה ובטול וכן איש חכם יכפרנה (משלי ט"ז:י"ד):

וחזותכם. מל' מחוז וגבול:

לא תקום. לא תתקיים:

למרמס. ענין דריכה ברגל:

פסוק יט

מדי. כמו מתי וכן מדי דברי בו (ירמיהו ל״א:כ׳):

זועה. ענין רתת וחרדה כמו ביום שיזועו שומרי הבית (קהלת י״ב:ג׳):

פסוק כ

המצע. ענינו הכרים והכסתות ההושם תחת האדם בשכבו כמו ערש יצועי (תהלים קלב):

מהשתרע. ענין עודף ויתרון האורך כמו שרוע וקלוט (ויקרא כב):

והמסכה. מל׳ מסך ומסכה כמו והמסכה הנסוכה (לעיל כה):

צרה. דחוקה:

כהתכנס. ענין אסיפה כמו נדחי ישראל יכנס (תהילים קמ״ז:ב׳):

פסוק כא

ירגז. מל׳ רוגז וכעס:

ולעבוד עבודתו. תרגום של מעשה הוא עובדא:

פסוק כב

תתלוצצו. מל׳ לץ:

מוסריכם. מל׳ יסורים:

כלה. מל׳ כליון:

ונחרצה. ענין כריתה כמו נחרצת שוממות (דניאל ט):

פסוק כד

יפתח. מל׳ פתיחה:

וישדד. ענין כתישת רגבי העפר וכן אם ישדד עמקים אחריך (איוב ל״ט:י׳) ויתכן שהוא מל׳ שדה ר״ל יתקן השדה:

פסוק כה

אם. כאשר כמו ואם יהיה היובל (במדבר ל״ו:ד׳):

שוה. ר״ל דומה בכל המקומות שלא יהיה תל מזה וחריץ מזה:

והפיץ. ענין פזור:

קצח וכמון. הם מיני זרעונים:

ושם. מל׳ שימה:

שורה. ענין @ מדה כמו במשקל ובמשורה (ויקרא יט):

נסמן. מל' סימן:

וכסמת. מין תבואה:

פסוק כו

ויסרו. עניינו הכאה וחבטה כמו אבי יסר אתכם בשוטים (מ"א יב):

למשפט. כמו במשפט ובאה הלמ"ד במקום הבי"ת וכן ישבת לכסא (תהילים ט':ה') ור"ל בכסא ומשפט ענינו דבר הנהוג והראוי כמו המלך עומד על העמוד כמשפט (מלכים ב י"א:י"ד):

יורנו. ענין למוד כמו יורנו בדרך יבחר (תהילים כ"ה:י"ב):

פסוק כז

בחרוץ. שם כלי מלא חריצים עשוי לדוש בו וכן ובחריצי הברזל (ש"ב יב):

יודש. מל' דישה:

ואופן. גלגל ולתוספת ביאור אמר עגלה מל' עגול:

יוסב. מל' סבוב:

כי במטה. אלא במטה:

יחבט. ענין הכאה ודישה כמו חובט חטים בגת (שופטים י):

פסוק כח

יודק. מל' דק:

כי לא. אלא לא:

לנצח. ר"ל לזמן מרובה:

אדוש. מל' דישה והאל"ף נוספת:

והמם. ענין כתיתה ושבירה כמו יום מהומה ומבוסה (לעיל כב):

גלגל. אופן ולתוספת ביאור אמר עגלתו מל' עגול:

ופרשיו. הם שיני החריצים הפרושים ופרודים זה מזה:

ידקנו. מל' דק:

פסוק כט

הפליא. מל' פלא:

הגדיל. מל' גדול:

תושיה. מל' יש וחכמת התורה נקראת כן על כי ישנה לעולם ולא תשוב לאין כשאר הדברים שבעולם:

פרק כט

פסוק א

אריאל. המזבח נקרא אריאל וכן קראו יחזקאל כמ"ש והאריאל שתים עשרה אורך (יחזקאל מ"ג:ט"ז) ונקרא כן ע"ש שירד עליו האש מהאל מן השמים ורבצה עליו כארי וכפל המל' כדרך הנוהם וצועק כמו מעי מעי אוחילה (ירמיהו ד':י"ט):

קרית. עיר:

חנה. שכן:

ספו. מלשון תוספת:

חגים. כן יקראו הקרבנות על כי רובם באים בחג וכן אסרו חג (תהלים קיח):

ינקופו. ענין כריתה וחתוך כמו ונקף סבכי היער (לעיל י'):

פסוק ב

והציקותי. מלשון צוקה וצרה:

לאריאל. קרא שם העיר ירושלם ע"ש המזבח העומד בה:

תאניה ואניה. ענין אבל וצער כמו וירב בבת יהודה תאניה ואניה (איכה ב':ה'):

פסוק ג

וחניתי. מלשון חניה ושכנות:

כדור. כמו ככדור ותחסר כ"ף השמוש וכן כדור אל ארץ רחבת ידים (לעיל כב) והוא כל מה שזורקין מיד ליד ומקבלין אותה:

וצרתי. מלשון מצור וכן יקראו הבנינים שעושין ומקיפין את העיר לכבשה ונקראו כן ע"ש שהם מצירים ודוחקים אותם בזה:

מוצב. מגדל עץ גבוה נצב הקומה:

מצורות. מלשון מצור:

פסוק ד

תשח. ענין כפיפה כמו וישח אדם (לעיל ב):

כאוב. כן יקרא גוף המת המגיד עתידות על ידי כשוף כמו דרשו אל האובות (לעיל ח):

תצפצף. כן נקרא קול העופות וכן ופוצה פה ומצפצף (לעיל י'):

פסוק ה

כאבק. כן יקרא העפר הדק וכן והיה לאבק על ארץ מצרים (שמות ט':ט') ולתוספת ביאור אמר דק:

המון. ענין רבוי עם כמו כל ההמון הגדול הזה (מ"א כ):

זריך. מלשון זר ונכרי:
וכמוץ. הוא פסולת התבואה כמו כמוץ יסוער מגורן (הושע יג):
עריצים. חזקים כמו כגבור עריץ (ירמיה כ):
לפתע. כמו בפתע וכן ישבת לכסא (תהלים ט) ומשפטו בכסא ופתע ענינו כמו פתאום וכפל המלה בשמות נרדפים וכן אדמת עפר (דניאל יב):

פסוק ו

תפקד. ענין השגחת הבאת הפורעניות וכן באו ימי הפקודה (הושע ט):
סופה וסערה. רוחות חזקות:
ולהב. שלהבת:
אוכלה. שורפת:

פסוק ז

חזון. ענין ראיה כמו ואתה תחזה (שמות י״ח:כ״א) והחלום נקרא חזון לילה:
הצובאים. מלשון צבא עם:
אריאל. זה ירושלים:
צוביה. מלשון מוצב האמור למעלה והוא מגדל עץ:
ומצודתה. הוא ענין מבצר וחוזק וכן מצודת ציון (ש״ב ה):
והמציקים. מלשון מצוק ומצור:

פסוק ח

והקיץ. ענין הערה מהשינה:
וריקה. מלשון ריק:
נפשו. כמו גופו וכן ברזל באה נפשו (תהילים ק״ה:י״ח):
עיף. ענין צמאון כי העיף צמא לשתות וכן בארץ עיפה (לקמן לב):
שוקקה. ענין תאוה כמו ואל אישך תשוקתך (בראשית ג׳:ט״ז):
הצובאים. החונים על צבאם:

פסוק ט

התמהמהו. ענין עכבה כמו אם יתמהמה חכה לו (חבקוק ב׳:ג׳):
השתעשעו ושעו. ענין צעקה כמו ושוע אל ההר (לעיל כב):
ולא יין. פירוש ולא מיין:
נעו. מלשון תנועה:
שכר. יין ישן:

פסוק י
נסך. מלשון סכך ומכסה כמו המסכה הנסוכה (לעיל כה):
תרדמה. היא שינה עמוקה כמו והוא נרדם ויעף (שופטים ד):
ויעצם. ענין סתימה וסגירה כמו ועוצם עיניו (לקמן לג):
את הנביאים. עם הנביאים:
החוזים. מלשון חוזה ור"ל נביאי השקר העושים עצמם כחוזים:

פסוק יא
חזות. ענין נבואה:
החתום. ענין סתימה וסגירה כמו חתום תורה (לעיל ח):
אוכל. מל' יכולת:

פסוק יב
על אשר. כמו אל אשר:

פסוק יג
נגש. מל' הגשה וקרוב:

פסוק טו
המעמיקים. מל' עומק:
לסתיר. כמו להסתיר:

פסוק טז
הפככם. מל' הפוך ור"ל הפך היושר:
אם. באמת וכן ואם בריאה יברא ה' (במדבר ט"ז:ל'):
כחומר. כטיט:
היוצר. כן נקרא אומן חרס:
כי יאמר. שמא יאמר:
לעושהו. על עושהו וכן אמרי לי אחי (בראשית יג) והדומים:
ויצר. הכלי הנעשה מיוצר חרס:
הבין. מל' בינה:

פסוק יז
מזער. כמו מעט כמו ונשאר אנוש מזער (לעיל כד) ואם שאמר מעט אמר מזער להורות על הצמצום:
לבנון. שם יער בא"י:

לכרמל. הוא מקום שדות וכרמים וכן והיה מדבר לכרמל (לקמן לב):

פסוק יח
דברי ספר. ר"ל ספורי דברי המקום:
ומאופל. מל' אפלה וחושך:

פסוק יט
ואביוני. מל' אביון ודל ע"ש שתאב לכל דבר כי הכל נחסר לו:

פסוק כ
אפס. ענין כליון כמו אפס כסף (בראשית מז):
עריץ. חזק ר"ל חזק ברשע:
שוקדי. ענין המהירות וההשתדלות כמו שקדו ושמרו (עזרא ח):
און. ענין דבר שאינו הגון:

פסוק כא
יקושון. מל' מוקש:
בתוהו. ענין דבר שאין בו ממש כמו והארץ היתה תוהו (בראשית א':א'-ב'):

פסוק כב
פדה. מל' פדיון וגאולה:
יחורו. תרגום של לבן הוא חיור והוא ענין בושה כי המתבייש יתלבנו פניו:

פסוק כג
בקרבו. ר"ל בקרב זרעו:
יעריצו. ענין חוזק:

פסוק כד
תועי. ענין בלבול הדעת והושאל מההולך מדרך הישר אל דרך המעוקם:
ורוגנים. ענין תלונה ותרעומות כמו ותרגנו באהליכם (דברים א):

פרק ל

פסוק א
סוררים. ענין נטייה מדרך הישר וכן סורר ומורה (שם כא):
מני. ממני:
ולנסך מסכה. מל' סכך ומכסה כמו והמסכה הנסוכה (לעיל כה):
רוחי. ענין רצון כמו הנני נותן בו רוח (לקמן ל"ז):

ספות. מלשון הוספה:

פסוק ב
לעוז במעוז. ענין חוזק:

פסוק ד
ומלאכיו. שלוחיו:

פסוק ה
על עם. אל עם:

פסוק ו
לביא וליש. שמות משמות האריה:

אפעה. מין נחש רע:

ושרף מעופף. מין נחש הדולג ממקום למקום ונראה כאלו הוא עף ופורח:

כתף. כן יקרא המקום הסמוך לראש מהעבר מזה ומהעבר מזה:

עירים. חמור הקטן יקרא עיר וכן על עיר בן אתונות (זכריה ט):

חיליהם. עושרם:

דבשת גמלים. הוא חטוטרות הגמל שמניחים המשא עליו וע"ש שמרקיב תדיר ורפואתו למשחו בדבש קרוי דבשת:

על עם. אל עם:

פסוק ז
הבל וריק. ר"ל דבר שאין בו ממש:

רהב. ענין גאוה והתחזקות כמו ירהבו הנער בזקן (לעיל ג):

שבת. ענין בטול כמו שבת נוגש (לעיל י"ד):

פסוק ח
לוח. כעין טבלא עשוי לכתיבה והוא מלשון לוחות העדות (שמות ל"ב):

חוקה. מל' חקיקה וכתיבה:

פסוק ט
מרי. ענין מרד:

כחשים. שקרים:

לא אבו. לא רצו כמו לא אבה יבמי (דברים כ"ה):

פסוק י
ולחוזים. ולנביאים:

נכוחות. ענין דברים ישרים כמו כולם נכוחים למבין (משלי ט):
חלקות. דברים רכים וחנופה:
מהתלות. ענין לעג כמו ואיש ברעהו יהתלו (ירמיהו ט':ד'):

פסוק יא
מני. כמו מן והיו"ד נוספת:
השביתו. ענין בטול:

פסוק יב
ונלוז. ענין נטיה מדרך הישר כמו ונלוזים במעגלותם (משלי ב):
ותשענו. ענין סמיכה:

פסוק יג
כפרץ. ענין שבירה:
נבעה. מל' אבעבועות וכן מים תבעה אש (לקמן ס"ד):
נשגבה. חזקה:
לפתע. כמו בפתע וכן ישבת לכסא (תהלים מ) ומשפטו בכסא וכפל המלה בשמות נרדפים וכן אדמת עפר (דניאל י"ב):

פסוק יד
נבל. כן יקרא כד היוצר וכן ונבליהם ינפצו (ירמיה מ ח) יוצרים. אומן חרס נקרא יוצר:
כתות. ענין רציצה ושבירה לחתיכות רבות:
יחמול. ענין רחמנות:
במכתתו. בשבריו:
חרש. כמו חרס בסמ"ך:
לחתות. ענין לקיחת האש כמו גחלים אתה חותה על ראשו (משלי כ"ה:כ"ב) ועש"ז יקרא הכלי שחותין בו האש בשם מחתה:
מיקוד. כן נקרא מקום הבערת אש כמו על מוקדה (ויקרא ו):
ולחשוף. ענין שאיבה כמו לחשוף חמשים פורה (חגי ב':ט"ז):
מגבא. מקום כניסת מעט מים וכן בצאתו וגבאיו (יחזקאל מ"ז):

פסוק טו
בשובה. ענין השקט ומרגוע וכן נפשי ישובב (תהלים כ"ג):
ולא אביתם. לא רציתם:

פסוק טז
ננוס. מלשון נס והוא כלונס ארוך וענינו הרמה כנס וכן נס להתנוסס (שם ס):
תנוסון. מלשון ניסה ובריחה:

פסוק יז
גערת. ענין גערת נזיפה:
כתורן. הוא העץ הגבוה הזקוף על הספינה וכן בל יחזקו כן תרנם (לקמן ל"ג):
וכנס. הוא כלונס ארוך עשוי לתלות בו מפה לסימן לאנשי הצבא להתאסף ולבוא:

פסוק יח
יחכה. ענין איחור כי לדבר המתאחר מחכים ומקוים לה:
לחננכם. מלשון חנינה:
ירום. מלשון הרמה למעלה:
חוכי. ענין תקוה:

פסוק כ
צר. לחץ פתרון אחד להם מענין דחק:
יכנף. מלשון כנף בגד והוא קצות הבגד:
מוריך. מלמדך וכן יורה דעה (לעיל כח):

פסוק כא
תאמינו. מל' ימין ובאה האל"ף במקום היו"ד:

פסוק כב
צפוי. ענין חפוי וכסוי:
אפדת. חגורה כמו ואפדת לו בחשב האפוד (שמות כ"ט:ה'):
מסכת. פסל הניצוק ממתכת וכן אלהי מסכה (שם ל"ד):
תזרם. ענין פזור למרחוק וכן זרה הלאה (במדבר י"ז):
דוה. כן תקרא הנדה כמ"ש כימי נדת דותה (ויקרא י"ב:ב'):

פסוק כג
דשן. ענינו כמו שמן:
כר. כבש שמן וכן שלחו כר (לעיל טו):

פסוק כד
והאלפים. השוורים כמו שגר אלפיך (דברים ו) והעירים. כן יקראו החמורים עודם קטנים:

בליל. מל' בלבול וערבוב:
חמיץ. מל' חמץ ור"ל מחוזק כדבר המחמץ:
זורה. ענין פזור התבואה מול הרוח להפריח הפסולת וכן זורה את גורן (רות ג':ב'):
ברחת. שם כלי שזורין בו התבואה ונקרא כן לפי שמניפין אותו אל הרוח:
ובמזרה. גם הוא שם כלי עשוי לזרות בו התבואה:

פסוק כה

פלגים. אמות המים המתפלגים ומתפרדים אילך ואילך:
יבלי מים. גם הוא מענין פלגים כמו ועל יובל ישלח שרשיו (ירמיהו י"ז:ח') וכפל המלה בשמות נרדפים וכן אדמת עפר (דניאל י'ב):

פסוק כו

חבוש. ענין כריכת מטלית על מקום השבר כמו ולא חובשו (לעיל א):
ומחץ. ענין מכה ופצע כמו מחץ ראש (תהלים ק'י):

פסוק כז

זעם. כעס וקצף:
אוכלת. שורפת:

פסוק כח

ורוחו. ענין דבור הבאה בהפחת הרוח:
שוטף. ענין מהירות ההלוך:
יחצה. ענין חלוקה כמו ותחץ לארבע רוחות השמים (דניאל י"א:ד'):
להנפה. להוליך ולהביא ולפזרה בתוך הנפה והוא כעין כברה ובדרז"ל ונפה שמוציאה את הקמח (אבות פ"ה):
שוא. ר"ל רעה:
ורסן. היא מה שמוליכין הבהמה ע"י כמו במתג ורסן (תהלים לב):
מתעה. מל' תועה:
לחיי. הוא המקום שאצל העין:

פסוק כט

התקדש. מל' קודש:
בחליל. שם כלי נגון:
צור. חוזק ומעוז:

פסוק ל

הוד. הדר ויופי:

ונחת. מל' הנחה:

בזעף אף. כפל המלה בשמות נרדפים:

נפץ. ענין רציצה עם הפזור כמו ונפוץ הכדים (שופטים ז):

וזרם. ענין מרוצת המים:

ואבן ברד. ר"ל ברד קשה וכבד:

פסוק לא

יחת. ענין שבירה כמו תחתה קשתותם (ירמיה נא):

פסוק לב

מעבר. מל' עברה:

מוסדה. מל' יסוד וחוזק:

בתופים ובכנורות. שמות כלי נגון:

תנופה. מל' נפה והוא כעין כברה:

פסוק לג

ערוך. ענין סדור:

מאתמול. ר"ל מזמן קרוב וכן ואתמול עמי לאויב יקומם (מיכה ב':ח'):

תפתה. כן יקרא הגיהנם ע"ש שכל הנפתה ביצרו נופל בו וכן ותופת לפנים אהיה (איוב י"ז:ו'):

הוכן. מלשון הכנה:

מדורתה. ענין תבערה כמו אגדיל המדורה (יחזקאל כד):

נשמת. ענין נשיבת רוח הפה כמו מנשמת אל יתן קרח (איוב ל"ז:י'):

בוערה. דולקת:

פרק לא

פסוק א

ישענו. ענין בטחון וסמיכה:

פרשים. הם רוכבי הסוסים הרגילים בזה:

עצמו. ענין רבוי כמו עצמו לי אלמנותיו (ירמיהו ט"ו:ח'):

ולא שעו. ולא פנו וכן ישעה האדם על עושהו (לעיל יז):

פסוק ב
מרעים. רשעים:

פסוק ג
רוח. כן נקרא המלאך וכן ה' אלהים שלחני ורוחו (לקמן מח):

פסוק ד
יהגה. ענין המיה כמו וכיונים הגה נהגה (לקמן נט) והושאל על שאגת האריה:
והכפיר. שם משמות האריה והוא אריה בחור:
יקרא. ענין אסיפה כי על ידי קריאה יתאספו המתאספים כמו ויזעק ברק את זבולון (שופטים ד':י'):
עליו. בעבורו:
מלא. ענין אסיפה כמו יחד עלי יתמלאון (איוב ט"ז:י'):
לא יחת. לא יפחד כמו ואל תחת (יהושע א):
ומהמונם. ענין רבוי אנשים כמו על ההמון הזה (דה"ב לד):
יענה. ענין הכנעה כמו מאנת לענות מפני (שמות י':ג'):
לצבוא. ענין חיל אנשי מלחמה:
גבעתה. מל' גבעה והר:

פסוק ה
כצפרים. כן יקרא העופות כולן:
עפות. מל' עפיפה ופריחה:
פסוח. ענין דלוג וקפיצה כמו ופסח ה' על הפתח (שם יב):
והמליט. ענין הצלה והשמטה מן הצרה:

פסוק ח
תאכלנו. ענין השחתה:
ונס. ענין בריחה:
למס. מל' המסה והמגה:

פסוק ט
וסלעו. ר"ל החוזק כסלע:
ממגור. ענין פחד כמו ויגר מואב (במדבר כב):
וחתו. ענין פחד:
מנס. כלונס ארוך אשר ינשא בצבא:
אור. שלהבת כמו אור לשבת נגדו (לקמן מז):

פרק לב

פסוק א
ישורו. מל' שררה:

פסוק ב
כמחבא. מל' מחבואה ומסתור:
זרם. ענין מים שוטפים:
כפלגי מים. כנחלי מים:
בציון. מל' ציה ומדבר:
בארץ עיפה. ר"ל במקום המגולה לאור השמש שהמקום יבש וצמא למים והושאל מהאדם העיף הצמא למים:

פסוק ג
תשעינה. ענין הסרה והפנה כמו ועיניו השע (לעיל ו):
תקשבנה. ענין שמיעה והאזנה:

פסוק ד
נמהרים. מל' מהירות:
עלגים. כן יקרא המדבר הפך תכונת הדבר וכן נלעג (לשון לג) והוא מתהפך כמו כבש כשב והדומים:
צחות. דברים זכים ובהירים:

פסוק ה
לנבל. כן נקרא אדם פחות ונבזה:
נדיב. אדם ישר ובעל מתן:
ולכילי. רמאי ובעל מרמה כמו וארור נוכל (מלאכי א):
שוע. ענינו כמו נדיב וכן היערוך שועך לא בצר (איוב ל"ו:י"ט):

פסוק ו
נבלה. דברי כעור וגנות וכן לבלתי עשות עמכם נבלה (שם מב):
יעשה. ענין קבוץ וכן וישראל עושה חיל (במדבר כ"ד:י"ח):
און. דברי רשע:
אל ה'. על ה':
תועה. ענינו הפך האמת והוא שאול מהתועה בדרך שהולך בהפך:
להריק. מל' רקות:

פסוק ז
זמות. מחשבות רשע כמו זימה הוא (ויקרא כ):
לחבל. ענין השחתה:
משפט. ענינו דברים ישרים ונכוחים:

פסוק ח
נדיבות. נתינת המתן:
יקום. ענין עמידה והוא הפוך ההעברה:

פסוק ט
שאננות. ענין השקט ושלוה וכן שאנן מואב (ירמיה מח):
קומנה. הוא ענין לשון זרוז וכן קום עבור את הירדן (יהושע א':ב'):
האזנה. ענין נטיות האוזן לשמוע:

פסוק י
ימים. ענינו שנה כמו ימים תהיה גאולתו (ויקרא כ"ה:כ"ט):
על שנה. עם שנה וכן ויבואו האנשים על הנשים (שמות ל"ה:כ"ב):
תרגזנה. ענין חרדה כמו רגזו ואל תחטאו (תהילים ד':ה'):
כלה. ענין השלמה:
בציר. כן נקרא תלישת הענבים כמו כי תבצור כרמך (דברים כ"ד:כ"א):
אוסף. הענבים המכניסים אל הבית עד לא יבואו ימי החורף וכן ולא נאסף את תבואתינו (ויקרא כ"ה:כ'):

פסוק יא
פשוטה. מל' הפשט המלבוש:
ועורה. ענין גלוי הבשר כמו ואת ערום ועריה (יחזקאל טו):
חלצים. מתנים:

פסוק יג
קוץ שמיר. שמות מיני קוצים:
תעלה. תגדיל:
קריה. עיר:
עליזה. ענין שמחה:

פסוק יד
נוטש. נעזב כמו והנה נטש אביך (ש"א י):

המון. רבוי עם:
עופל. מגדל ומבצר כמו וסביב לעופל (דה"ב ל"ג):
ובחן. גם הוא כעין מגדל וכן הקימו בחוניו (לעיל ל"ג):
בעד. הוא במקום למ"ד השמוש וכן באה במקום מ"ם השמוש כמו בעד החלון (בראשית כ"ז) ומשפטו מהחלון:
מערות. מלשון מערה:
פראים. חמור הבר:

פסוק טו

יערה. ענין שפיכה כמו תחת אשר הערה (לקמן נ"ג):
לכרמל. כן יקרא מקום שדות וכרמים:

פסוק יז

ועבודת. תרגום של מעשה הוא עובדא:

פסוק יח

בנוה. ענין מדור:
שאננות. ענין השקט ושלוה:

פסוק יט

ברדת. מלשון ירידה:

פסוק כ

אשריכם. ענין הצלחה כמו אשריך ישראל (דברים ל"ג):
משלחי. ענינו דבר הנעזב לרצונו וכן ונער משולח מביש אמו (משלי כ"ט:ט"ו):

פרק לג

פסוק א

הוי. ענין קריאה לנער:
שודד. עושק:
ובוגד. ענין מרי ומרד:
כהתמך. מל' תם והשלמה וכן כי אם תם הכסף (בראשית מ"ז:י"ח):
כנלותך. ענין תכלית והשלמה וכן לא יטה לארץ מנלם (איוב ט"ו:כ"ט) ור"ל תכליתם והשלמתם:

פסוק ב
לבקרים. מל' בוקר ור"ל בכל יום:

פסוק ג
המון. מלשון המיה:

נפצו. ענין פזור:

פסוק ד
החסיל. מין ארבה:

כמשק. ענין קול נהם והם כמו דוב שוקק (משלי כ"ח) וכן ממשק חרול (צפניה ב):

גבים. בורות כמו באו על גבים (ירמיהו י"ד:ג'):

שוקק. ניהום קול:

פסוק ה
נשגב. ענין חוזק:

מרום. מל' רום וגובה:

פסוק ו
אמונת. ענין קיום כמו יתד במקום נאמן (לעיל ל"ב):

עתיך. מל' עת וזמן:

חוסן. ענין חוזק כמו חסין יה (תהלים פ"ט):

פסוק ז
אראלם. המלאך נקרא אריאל ובדרז"ל נצחו אראלים את המצוקים (כתובות ק"ד) וכמו ששם מלאך משותף למלאך רוחני ומלאך גשמי כן שם אריאל משותף לשניהם:

מלאכי. ענין שליח:

פסוק ח
נשמו. מל' שממה:

מסלות. ענינו דרך כבושה:

שבת. בטל:

אורח. דרך:

הפר. ענין בטול:

חשב. מל' מחשבה:

פסוק ט
אבל. ענין השחתה כמו תאבל הארץ (הושע ד):

אמללה. ענין כריתה כמו בשם ה' כי אמילם (תהילים קי"ח:י'):
החפיר. ענין בושה ומיאוס:
לבנון. שם יער בא"י:
קמל. ענין כריתה כמו קנה וסוף קמלו (לעיל יט):
השרון. הוא מקום שמן ודשן וכן חבצלת השרון (ש"ה ב):
כערבה. ענינו כמו מדבר וכן ארץ ציה וערבה (ירמיה לא):
ונוער. ענין הפלה הבאה מתנועה חזקה וכן גם חצני נערתי (נחמיה ה':י"ג):
בשן. הוא מקום מרעה שמן כמ"ש שמעו וגו' פרות הבשן (עמוס ד):
וכרמל. הוא מקום שדות וכרמים:

פסוק יא

תהרו. מל' הריון:
חשש. הוא תבן הדק וכן וחשש להבה ירפה (לעיל ה):
קש. תבן:
רוחכם. ענין רצון ומחשבה וכן הנני נותן בו רוח (לקמן לז):

פסוק יב

שיד. כמו סיד בסמ"ך:
כסוחים. ענין כריתה וכן שרופה באש כסוחה (תהילים פ':י"ז):
יצתו. מל' הצתה והבערה:

פסוק יד

רעדה. ענין חרדה:
חנפים. רשעים המחניפים ליצרם למלאות פתויו:
יגור. ענין מדור כמו עם לבן גרתי (בראשית לב):
לנו. כמו מעמנו:
מוקדי. ענין תבערת אש כמו על מוקדה (ויקרא ו):

פסוק טו

מישרים. מל' ישר:
בבצע. ענין חמדה כמו מה בצע בדמי (תהילים ל':י'):
מעשקות. מל' עושק:
נוער. ענין הפלה בתנועה חזקה:
מתמוך. ענין השענה:

אוטם. ענין סתימה כמו שקופים אטומים (מ"א ו) ועוצם ענין סגירה כמו ויעצם את עיניכם (לעיל כט):

פסוק טז

מרומים. מל' רוממות וגובה:

מצדות. ענין מגדל ומבצר חזק כמו מצודת ציון (ש"ב ה):

משגבו. ענין חוזק:

נאמנים. ענינו דבר המתקיים כמו יתד במקום נאמן (לעיל כב):

פסוק יז

תחזינה. ענין ראיה:

פסוק יח

יהגה. יחשוב כמו והגיון לבי (תהלים יט):

אימה. פחד:

שוקל. מל' משקל:

פסוק יט

נועז. מל' עוז וחזק:

עמקי. כן נקרא דבר הקשה שאין להשיגו כאלו הי' במקום עמוק:

שפה. כן יקרא לשון עם כמו ושפה אחת לכולם (בראשית י"א:ו'):

משמוע. מלשון הבין כמו שומע יוסף (שם מב):

נלעג. כן נקרא המדבר בהפך תכונת הדבר כמו בלעגי שפה (לעיל כח):

פסוק כ

חזה. ענין ראיה:

מועדנו. מלשון וועד ואסיפה:

נוה. ענין מדור:

שאנן. ענין השקט ושלוה כמו שאנן מואב (ירמיה מח):

יצען. ענין עקירה והנעה ממקום למקום כמו ושלחתי לו צועים וצעהו (שם):

יסע. ענין עקירה כי העוקר דבר מה מסיעו ממקומו:

יתדותיו. מל' יתד ומסמר:

לנצח. ר"ל לזמן רב:

חבליו. מל' חבל וקו:

ינתקו. ענין העתק והסרה ממקומו:

פסוק כא
אם. באמת כמו כי אם תם הכסף (בראשית מ"ז:י"ח):
אדיר. ענין חוזק:
יאורים. הם העשוים בידי אדם:
ידים. ענין מקום וכן יד חזית (לקמן נ"ז):
אני שיט. ספינה השטה במים והוא מלשון השטים אותך (יחזקאל כ"ז):
וצי אדיר. ספינה חזקה וגדולה כמו אשור יסדה לציים (לעיל כ"ג):

פסוק כב
מחוקקנו. המושל יקרא מחוקק וכן יהודה מחוקקי (תהלים ס'):

פסוק כג
נטשו. נעזבו כמו כי לא יטוש (ש"א י"ב):
חבליך. מל' חבל:
כן. ענינו כראוי וכנכון כמו לא יכין לדבר כן (שופטים י"ב:ו'):
תרנם. הוא העץ הגבוה שעל הספינה וכן וכתורן על ראש ההר (לעיל ל'):
נס. כן יקרא וילון הספינה וכן להיות לך לנס (יחזקאל כ"ז:ז'):
עד שלל. פתרון אחד להם כמו בבקר יאכל עד (בראשית מ"ט:כ"ז) וכפל המלה בשמות נרדפים וכן אדמת עפר (דניאל י"ב):
פסחים. חגרים:
בזזו. מל' ביזה:

פסוק כד
חליתי. מלשון חולי:

פרק לד

פסוק א
הקשיבו. ענין שמיעה:
תבל. כן נקראו המקומות המיושבות:

פסוק ב
החרימם. ענין אבדון וכריתה:

פסוק ג
ופגריהם. גוף המת נקרא פגר:

באשם. ענין סרחון:

פסוק ד
ונמקו. ענין המסה:

ונגלו. מל' גלילה וכריכה:

יבול. ענין כמישה כמו ועלהו לא יבול (תהילים א':ג'):

פסוק ה
רותה. ענין שביעה כמו כגן רוה (לקמן נח):

חרמי. מלשון חרם ושממה, או הוא ענין רשת וכן איש חרמי (מ"א כ) והוא מלשון יצודו חרם (מיכה ז'):

פסוק ו
הודשנה. מלשון דשן ושמן:

כרים. כבשים שמנים:

ועתודים. הם הזכרים מן העזים הגדולים:

כליות. שם מקום השומן וכמ"ש ואת הכליות ואת החלב אשר עליהן (ויקרא ג':ד'):

פסוק ז
ראמים. שם חיה גדולה:

אבירים. בהמות חזקים:

ידושן. מל' דשן ושמן:

פסוק ח
שלומים. מל' תשלומין:

פסוק ט
לזפת. הוא שרף האילן הבוער ביותר:

פסוק יא
קאת וקפוד. שמות העופות השוכנים בחרבות:

וינשף ועורב. שמות מיני עופות:

קו. חבל הבנאי:

תהו. ענין שממה:

ואבני. אבן העופרת של הבנאי:

בהו. ענין ריקות:

פסוק יב

חריה. ענין שררה כמו ואריבה את החורים (נחמיה ה׳:ז׳):

אפס. ענין העדר וכליון:

פסוק יג

סירים קמוש וחוח. שמות מיני קוצים:

נוה. מדור:

תנים. מין נחשים:

חציר. כמו חצר, וכן ישיש וישש (דה״ב נו):

לבנות יענה. שם עוף מדברי בת היענה:

פסוק יד

ופגשו. ענין פגיעה:

ציים. איים שמות חיות קטנות:

ושעיר. כן נקרא השד כי נראה כשעיר למי שמאמין בו וכן ושעירים ירקדו שם (לעיל יג):

על רעהו. אל רעהו:

הרגיעה. מל׳ מרגוע והשקט:

לילית. היא אם השדים:

מנוח. מקום מנוחה:

פסוק טו

קננה. ענין מדור כמו קן צפור (דברים כב):

קפוז. הוא קפוד האמור למעלה ותמלט. כן נקרא לידת הביצה וכן והמליטה זכר (לקמן סז):

ודגרה. כן נקרא קריאת העוף להמשיך אחריו אפרוחיו וכן קורא דגר (ירמיה יז):

דיות. שם מין עוף דיה:

אשה רעותה. כן דרך המקרא לומר על דברים השוים ואף אם אינו בעל חי כמ״ש בכרובים איש אל אחיו (שמות כ״ה:כ׳):

פסוק טז

נעדרה. ענין חסרון כמו איש לא נעדר (לקמן מ):

פקדו. גם הוא ענין חסרון כמו כי יפקד מושבך (שמואל א כ׳:י״ח):

קבצן. ענין אסיפה:

פסוק יז

בקו. הוא חבל המדה:

פרק לה

פסוק א

ישושום. המ"ם במקום נו"ן הנוספת בפעלים כגון ישמעון יזכרון:

וציה. מקום שממון:

ערבה. ענינו כמו מדבר:

כחבצלת. הוא הורד וכן חבצלת השרון (ש"ה ב):

פסוק ב

כבוד. ר"ל פאר:

הלבנון. שם יער בארץ ישראל:

הדר. ענין יופי:

הכרמל. כן נקרא מקום שדות וכרמים:

והשרון. הוא מקום מרעה שמן:

פסוק ג

רפות. מלשון רפיון:

כושלות. ענין חלשות ומטות לנפול:

אמצו. ענין חוזק:

פסוק ד

לנמהרי. מלשון מהירות:

פסוק ה

תפקחנה. תפתחנה כמו אפקח את עיני (זכריה י"ב):

פסוק ו

ידלג. ענין קפיצה כמו מדלג על ההרים (ש"ה ב):

פסח. חגר ותרון. מלשון רנה:

פסוק ז

השרב. ענין יבשות החום כמו ולא יכם שרב ושמש (לקמן מ"ט):

לאגם. מקום קבוץ המים:

וצמאון. ר"ל מקום יובש:

למבועי. ענין מעין ומקור וכן ותשבר כד על המבוע (קהלת י"ב):

בנוה. במדור:

תנים. מין נחש:

רבצה. ענין השכיבה לנוח:

חציר. דשא:

לקנה וגומא. שם מיני צמחים:

פסוק ח

מסלול. מלשון מסילה ודרך כבושה:

למו. להם:

יתעו. מלשון תועה:

פסוק ט

ופריץ. ענין עזות והתחזקות:

פסוק י

ישיגו. ענין הקרוב והדבוק:

ונסו. ענין בריחה:

יגון. מלשון תוגה וצער:

פרק לו

פסוק א

הבצורות. החזקות:

ויתפשם. כבשה ולכדה:

פסוק ב

בחיל. ענין צבאות עם:

כבד. ענין רבוי וכן עמך הכבד הזה (מ"א ג):

בתעלת הברכה. הבריכה היא מקום בנוי באבנים ובסיד ושם מתכנסים המים והתעלה הוא החפירה הסמוך לו ובעת הצורך ממשיכים לה אמת המים מן הברכה וכן אל קצה תעלת הברכה (לעיל ז):

במסילת. בדרך הכבושה:

פסוק ו

משענת. ענין סמיכה:

הרצוץ. משובר ומרוסס כמו הרוצצות אביונים (עמוס ד):

פסוק ח
התערב. מל' ערבון ומשכון כי כששנים חלוקים בדבר מה וכ"א מחייב עצמו בממון באם לא יהיה כדבריו הדרך הוא שכ"א נותן ערבון להיות בטוח ומקיים:

פסוק ט
פחת. ענין שררה:

פסוק י
המבלעדי. ענינו כמו זולת:

פסוק יב
חראיהם. מל' חור ונקב ור"ל צואה היוצאת מנקב פי הטבעת:
שיניהם. הוא מי רגלים והוא קרוב מל' שתן:

פסוק יד
ישיא. ענין הסתה ופתוי כמו הנחש השיאני (בראשית ג):

פסוק טז
ברכה. ענין מנחה ותשורת שלום כמו קח נא את ברכתי (שם לג):

פסוק יז
ותירוש. ענבי היין:

פסוק יח
יסית. מל' הסתה ופתוי:

פסוק כא
ויחרישו. שתקו:

פרק לז

פסוק ג
ותוכחה. ענין תוכחות וברור דברים:
ונאצה. ענין בזיון וכן נאצו האנשים (ש"א ב):
משבר. מקום מושב היולדת וכן במשבר בנים (הושע יג):

פסוק ד
אולי. הלואי וכן אולי יראה ה' בעניי (ש"ב ט"ו):
והוכיח. נתוכח:

פסוק ו
גדפו. חרפו:

פסוק ז
רוח. רצון כמו אל אשר יהיה שמה הרוח ללכת (יחזקאל א':י"ב):

פסוק י
ישיאך. יסית ויפתה אותך:

פסוק יג
הנע. מל' הנעה:

ועוה. מל' עוות ועקום:

פסוק יז
פקח. פתח כמו אפקח את עיני (זכריה י"ב:ד'):

פסוק כד
כרמלו. מקום שדות וכרמים משובחים קרוי כרמל:

פסוק כה
קרתי. חפרתי אחר מקור והוא מל' יקרוה עורבי נחל (משלי ל':י"ז) שהוא ענין נקב ובקוע:

פעמי. רגלי כמו פעמי דלים (לעיל כו):

מצור. ענין חוזק והוא מל' צור:

פסוק כו
להשאות. ענין שממון וכן אמש שואה ומשואה (איוב ל':ג'):

גלים. הוא כענין תל נצים. פרחים וכן הנצו הרמנים (ש"ה ז):

פסוק כז
חתו. פחדו ונשברו:

ושדמה. הוא כמו ושדפי הנאמר במ"ב כי בומ"ף מתחלף וענינו לקוח הזרע:

פסוק כח
התרגזך. ענין תנועה חרדת המהירות וכן הרגיז ממלכות (לעיל כ"ג):

פסוק כט
ושאננך. הוא מל' שאון והמייה:

חחי. הוא הטבעת ההושם בלחי בהמה שעסקים רעים למשכה על ידה וכן ונתתי חחים בלחייך (יחזקאל ל"ח:ד'):

ומתגי. הוא כעין רסן כמו מתג לחמור (משלי כ"ז):

פסוק ל
ספיח. הוא הצומח מהגרעין הנופל מאליו כמו ספיח קצירך (ויקרא כ"ה):
שחיס. ענינו ספיחי ספיחים, או ספיחי האילנות ואין לו דומה:

פסוק לג
יורה. ישליך כמו ירה בים (שמות ט"ו):
ולא יקדמנה. לא יערוך לפניה כי התרגום של לפני הוא קדם וכן במה אקדם ה' (מיכה ז'):
סללה. הוא צבור העפר ששופכים מול העיר ועולים בה להלחם וכן ושפכו על ירושלים סוללה (ירמיה ז'):

פסוק לה
וגנותי. מל' הגנה:

פרק לח

פסוק ב
הקיר. הכותל:

פסוק ג
אנה. הוא ענין ל' בקשה:

פסוק ח
המעלות. המדרגות:

פסוק ט
ויחי. ענין רפואה כמו עד חיותם (יהושע ה'):

פסוק י
בדמי. ענין כריתה וכן ער מואב נדמה (לעיל ט"ו):
פקדתי. ענין חסרון כמו יפקד מושבך (ש"א כ):

פסוק יא
חדל. כן נקרא העולם וכן כל יושבי חלד (תהילים מ"ט:ב') כי הוא מתהפך כמו כבש כשב והדומים:

פסוק יב
דורי. מל' מדור:
נסע. מל' הסעה ועקירה:

ונגלה. מלי גלות:

מני. ממני:

רועי. כמו רועה בה"א:

קפדתי. ענין כריתה כמו קפדה בא (יחזקאל ז):

מדלה. ענין חולי וכתישות כמו מדוע אתה ככה דל (ש"ב יג):

יבצעני. ענין השלמה כמו כי יבצע ה' (לעיל י):

פסוק יג

שויתי. שמתי:

פסוק יד

כסוס עגור. כמו כסוס ועגור והם מיני עופות וכן ותור וסיס ועגור (ירמיהו ח':ז'):

אצפצף. ענין השמעת קול עופות:

אהגה. כן נקרא המיית היונה כמו וכיונה הגה נהגה (לקמן נט):

דלו. ענין הרמה כמו ארוממך ה' כי דליתני (תהילים ל':ב') עשקה. ענין לקיחה וחטיפה ואמר בלשון שאלה:

ערבני. היטב והכשר לי וכן ערוב עבדך לטוב (שם קיט) והוא מענין מתיקות כמו ושנתי ערבה לי (ירמיה לא):

פסוק טו

מה אדבר. מלת מה יורה על הרבוי וכן מה רב טובך (תהלים לא):

אדדה. מלשון נדידה:

שנותי. מלי שינה:

פסוק טז

ותחלימני. ענין בריאות וחזוק כמו יחלמו בניהם (איוב לט):

פסוק יז

חשקת. מלי חשק ותאוה:

משחת. הוא בור הקבר:

בלי. מלי בליה ורקבון גוך. גופך כמו גוי נתתי למכים (לקמן נ):

פסוק יח

ישברו. ענין תקוה כמו עיני כל אליך ישברו (תהילים קמ"ה:ט"ו):

פסוק יט

אל אמתך. את אמתך וכן וירדפו אל מדין (שופטים ז':כ"ה):

פסוק כ
ונגינותי. מל' נגון וזמר:
על בית. כמו בבית על במקום בי"ת וכן עמדתם על חרבכם (יחזקאל ל"ג:כ"ו):

פסוק כא
ישאו. יקחו:
דבלת תאנים. חתיכת תאנים יבשות הנדרסות יחד עד שנעשה גוף אחד וכן ויתנו לו פלח דבלה (ש"ב ל):
וימרחו. ענין טיחה וכדרך התחבושת ובדרז"ל מפני שהוא ממרח (שבת קיו):
השחין. מין נגע שנחלה על ידה וכן שחין אבעבועות (שמות ט):
ויחי. ענין רפואה:

פסוק כב
מה אות. מלת מה יורה על גודל הדבר וחשיבותו:

פרק לט

פסוק ב
נכתה. ענין אוצר נחמד וכן נכאת וצרי (בראשית ל"ז:כ"ה) שר"ל דברים נחמדים:

פסוק ג
ומאין. ומאיזה מקום:

פסוק ז
סריסים. שרים וממונים:

פרק מ

פסוק ב
צבאה. ענינו זמן קצוב וכן הלא צבא לאנוש (איוב ז':א'):
נרצה. מל' רצוי ופיוס:

פסוק ג
פנו. ענין הסרת המכשול וכן ואנכי פניתי הבית (בראשית כ"ד:ל"א):
ישרו. מל' ישר ושוה:
בערבה. ענינו כמו מדבר:
מסלה. דרך כבושה:

פסוק ד

גיא. עמק:

העקוב. ענין עקום ועוות כמו עקוב הלב (ירמיה יז):

למישור. מל' ישר ושוה:

והרכסים. ענין גבהות וכן מרכסי איש (תהילים ל"א:כ"א) ופי' מגאות האיש ומגבהותו:

פסוק ו

חציר. כחציר:

כציץ. כפרח:

פסוק ז

נבל. ענין כמישה כמו ועלהו לא יבול (תהל' א):

נשבה. ענין הפחה כמו ישב רוחו (שם קמז):

פסוק יא

יקבץ. יאסף:

עלות. קטנות והוא מל' עולל ויונק:

ינהל. ענין הנהגה בנחת וכן אתנהלה לאטי (בראשית לג):

פסוק יב

בשעלו. באגרופו וכן בשעלי שעורים (יחזקאל יג):

בזרת. שם מדה חצי אמה וכן זרת ארכו (שמות כז):

תכן. מל' הכנה:

וכל. ענין מדידה כי וימודו בעומר (שם וז) ת"א וכלו:

בשליש. שם מדה גדולה וכן ותשקמו בדמעות שליש (תהילים פ':ו'):

בפלס. כן נקרא מטה המשקל המסומן לדעת משקל הדבר הנשקל וכן פלס ומאזני משפט (משלי יז):

במאזנים. הוא כף המשקל:

פסוק טו

כמר מדלי. הכלי ששואבים בו מים נקרא דלי וכן ותבאנה ותדלנה (שמות ב':ט"ז) ור"ל שאיבה עם הדלי והטפה הנופלת מאחורי הדלי היא מרה בעבור עפוש הדלי מאחוריו:

וכשחק. מל' שחיקה וטחינה כמו ושחקת ממנה הדק (שם ל):

כדק. כאבק דק:

יטול. ישליך וכן ויטילו את הכלים (יונה א':ה'):

פסוק טז
ולבנון. שם יער באי"י:
בער. מל' הבערה ומוקד:

פסוק יז
מאפס. דבר שאין בו ממש:
ותוהו. ענין ריקות:

פסוק יח
דמות. מל' דמיון:
תערכו. מל' ערך ושווי:

פסוק יט
הפסל. כן נקרא הצורה הנעבדת:
נסך. ענין התכה וכן אלהי מסכה (שמות לד) חרש. אומן:
ירקענו. ענין שטיחה ורדוד כמו כסף מרוקע (ירמיה י):
ורתקות. שלשלאות כמו עשה הרתוק (יחזקאל ז):

פסוק כ
המסכן. העני והדל כמו טוב ילד מסכן (קהלת ד':י"ג):
תרומה. הפרשה:
ימוט. מל' נטיה וקלקול:

פסוק כב
חוג הארץ. כן יקראו השמים והוא מושאל מעגול הנעשה במחוגה שמעמידים אחד מרגלי המחוגה במקום אחד ובהשני מקיף מסביב ומקום מעמד הרגל נקרא נקודה האמצעית והסבוב נקרא חוג וכן השמים מקיפים הארץ והם לה לחוג:
כדוק. ענין קרום כמו או גבן או דק (ויקרא כ"א:כ'):
וימתחם. ענין משיכה ופרישה ובדרז"ל המותח זמורה מאילן לאילן (כלאים פ"ו) ומענין זה אמתחת בנימין (בראשית מ"ד:י"ב) לפי שהוא נמתח בעת שממלאין אותו:

פסוק כג
רוזנים. שרים כמו ורוזנים נוסדו יחד (תהילים ב':ב'):

פסוק כד
גזעם. שרשם וכן מגזע ישי (לעיל יא):
נשף. ענין הפחה כמו נשפת ברוחך (שמות טו):

כקש. תבן:

פסוק כה
תדמיוני. מל' דמיון:

פסוק כו
אונים. ענין כח כמו ואונו בשרירי בטנו (איוב מ':ט"ז):
ואמיץ. ענין חוזק איש. ר"ל אחד מהם:
נעדר. ענין חסרון כמו אחת מהנה לא נעדרה (לעיל לד):

פסוק כח
ייעף. ייגע פתרון אחד להם:

פסוק כט
עצמה. ענין חוזק כמו ועוצם כחו (דניאל ח):

פסוק לא
יחליפו. ענין התחדשות ותמורה:
אבר. כנף כמו אבר כיונה (תהלים נה) ירוצו. ענין מהירות ההליכה:

פרק מא

פסוק א
החרישו. ענין שתיקה כמו יחרישו באהבתו (צפניה ג):

פסוק ב
העיר. מל' התעוררות:
ירד. ענין שלטנות כמו רדה בקרב אויביך (תהילים ק"י:ב') נדף. ענין כתישה כמו אל ידפנו (איוב לב):

פסוק ג
אורח. מסילה ודרך:

פסוק ה
ויאתיון. ענין ביאה כמו אתא בוקר (לעיל כא):

פסוק ז
מחליק. מלשון חלק:

פטיש. הוא המקבת וכן וכפטיש יפוצץ סלע (ירמיהו כ"ג:כ"ט) הולם פעם. שניהם ענין הכאה כמו והלמה סיסרא (שופטים ה':כ"ו) וכמו נפעמתי ולא אדבר (תהלים מו) וכפל המלה בשמות נרדפים ויורה על חוזק ההכאה:

במסמרים. יתדות וכן וברזל לרוב למסמרים (דה"א כב):

ימוט. מלשון נטיה וקלקול:

פסוק ט

החזקתיך. ענין אחיזה כמו ויחזיקו האנשים בידו (בראשית י"ט:ט"ז):

מאציליה. כן יקראו הגדולים וכן ואל אצילי בני ישראל (שמות כ"ד:י"א):

פסוק י

תשתע. ענין הפנה והסרה כמו ועיניו השע (לעיל ז):

אמצתיך. ענין חוזק:

תמכתיך. ענין סעד ומשען:

פסוק יא

הנחרים. מל' חרון וכעס וכן בני אמי נחרו בי (ש"ה א) כאין. כלא דבר:

פסוק יב

מצתיך. ענין מריבה כמו הן לריב ומצה תצומו (לקמן נח):

וכאפס. דבר שאין בו ממש:

פסוק יג

מחזיק. אוחז:

פסוק יד

מתי. אנשי:

פסוק טו

למורג. הוא כעין לוח עץ ובתחתיתו תחובים אבנים דקים ובו דשים התבואה וכן והמוריגים וכלי הבקר (ש"ב כד):

חרוץ. עשוי חריצים ובקיעות בין אבן לאבן:

בעל פיפיות. ר"ל שיש בו פיות וחדודים רבים והם החריצים:

תדוש. מל' דישה:

ותדוק. מל' דק:

כמוץ. היא פסולת התבואה:

פסוק טז
תזרם. ענין פזור כמו וזרתי פרש (מלאכי ב):
תפיץ. תפזר:
תתהלל. מל' הלול ושבח:

פסוק יז
נשתה. ענין העתקה וכן ונשתו מים מהים (לעיל יט):
אענם. מל' עניה ותשובה:

פסוק יח
שפיים. כן נקראו המקומות הגבוהים וכן רוח צח שפיים (ירמיהו ד':י"א):
לאגם. כן נקרא מקום כניסת המים וכן ועל אגמיהם (שמות ז):
ציה. שממון:

פסוק יט
ארז וגו'. שמות אילני סרק:
בערבה. במדבר:
ברוש. וגו', שמות אילני סרק:

פסוק כא
עצמותיכם. ענין תוכן הדבר ועצמותו וכן לא נכחד עצמי ממך (תהילים קל"ט:ט"ו):

פסוק כב
תקרינה. מל' מקרה:

פסוק כג
האותיות. הבאות כמו אתא בוקר (לעיל כא):
לאחור. מל' אחרון ונשתעה. ענין ספור דברים כי תרגום של ויספר הוא ואשתעי וכן ואשעה בחקיך תמיד (תהילים קי"ט:קי"ז):

פסוק כד
מאפע. הוא אפעה והוא מין נחש רע:
תועבה. איש תועבה וכן ואני תפלה (שם קט) ומשפטו איש תפלה:

פסוק כה
העירותי. מלשון התעוררות:
ויאת. ענין ביאה:
סגנים. מין שררה:

חומר. הוא כעין טיט:

יוצר. אומן חרס:

ירמוס. ענין דריכה ברגל:

פסוק כז

הנה. הנה הם:

פסוק כט

און אפס. רוח ותוהו פתרון אחד להם דבר שאין בו תועלת וממש:

נסכיהם. הפסל הנעשה בהתכת המתכת וכן הפסל נסך חרש (לעיל מ):

פרק מב

פסוק א

אתמך. ענין השענה:

רצתה. מל' רצון:

פסוק ג

קנה. מטה:

רצוץ. מרוסס וכן משענת הקנה הרצוץ (לעיל לו) ופשתה. פשתן:

כהה. ענין עכירות וחושך וכן בהרות כהות (ויקרא יג):

יכבנה. מל' כבוי:

פסוק ד

ירוץ. מל' רציצה:

ולתורתו. מל' הוראה ולמוד:

ייחלו. יקוו כמו יחל ישראל (תהלים קלא):

פסוק ה

רוקע. ענין פרישה וכן לרוקע הארץ על המים (שם קלו):

פסוק ו

ואחזק. ענין אחיזה:

ואצרך. ענין שמירה:

פסוק ז

לפקוח. ענין פתיחה כמו פוקח עורים (שם קמו):

מבית כלא. מקום מאסר:

פסוק יא
יצוחו. ענין הרמת קול:

פסוק יג
יעיר. מלשון התעוררות:

יריע. מלשון תרועה:

יצריח. ענין צעקה בקול גדול כמו מר צורח (צפניה א):

פסוק יד
החשיתי. ענין שתיקה כמו לא אחשה (לקמן סב):

אחריש. אשתוק אתאפק. ענין התחזקות כמו המון מעיך וגו' התאפקו (לקמן סג):

אפעה. ענין צעקה ובדרז"ל פעיתא היא דא (סוכה לא):

אשום. מל' שממון:

אשאף. ענין בליעה וכן ושאף צמים חילם (איוב ה':ה'):

פסוק טו
אחריב. מל' חורבן:

אוביש. מלשון יבש:

ואגמים. מקום כניסת המים:

פסוק טז
בנתיבות. מלשון נתיב ושביל:

אדריכם. מל' דריכה והלוך:

אשים. מל' שימה ומעקשים. מל' עקש ועקום:

למישור. מל' ישר ושוה:

פסוק יז
נסוגו אחור. ענין החזרה לאחור וכן ונסג מאחר אלהינו (לקמן נט) למסכה. לצורת גלולים הנעשה ממתכת ביציקה והתכה:

פסוק יח
הביטו. ענין הסתכלות וראיה:

פסוק יט
כמלאכי. ענין שליח:

פסוק כ
פקוח. ענין פתיחה:

פסוק כא
חפץ. ענין רצון:
ויאדיר. ענין חוזק:

פסוק כב
בזוז. מל' בזה ושלל:
ושסוי. ענין רמיסה כמו שסוהו כל עוברי דרך (תהילים פ"ט:מ"ב):
הפח. ענין דאבון ודאג כמו ונפש בעליה הפחתי (איוב ל"א:ל"ט):
ובבתי כלאים. הוא משמר בית האסורים:
החבאו. מל' מחבואה ומסתור:
משיסה. כמו למשיסה והוא ענין רמיסה:

פסוק כג
יאזין. ישמע באזניו:
יקשיב. ענין שמיעה:

פסוק כד
ולא אבו. ולא רצו כמו לא אבה יבמי (דברים כ"ה:ז'):

פסוק כה
חמה אפו. כפל המלה בשמות נרדפים וכן אדמת עפר (דניאל י"ב:ב') והדומים ועזוז. מלשון עוז וחוזק:
ותלהטהו. ענין הבערה ושרפה כמו אש לוהט (תהילים ק"ד:ד') ותבער. מלשון הבערה:

פרק מג

פסוק ב
במו. בתוך וכן במו מדמנה (לעיל כה):
תכוה. ענין חרוך ושריפה כמו מכות אש (ויקרא יג):

פסוק ג
כפרך. ענין פדיון:

פסוק ד
יקרת. מלשון יקר וחשוב:

פסוק ו
תכלאי. ענין מניעה כמו ויכלא העם מהביא (שמות ל"ו:ו'):

פסוק ט
וישמעו. הוי"ו היא וי"ו המחלקת:

פסוק יא
מבלעדי. ענינו כמו זולת וכן בלעדי אלהים יענה (בראשית מ"א:ט"ז):

פסוק יד
בריחים. ענינו כמו ספינות ע"ש שכל מהלכם הוא ע"י הרוח:

באניות. בספינות:

רנתם. ענין קול צעקה ויללה כמו קומי רוני בלילה (איכה ב':י"ט):

פסוק טז
עזים. מל' עוז וחזק:

נתיבה. שביל ודרך:

פסוק יז
ועזוז. מל' עוז וחוזק:

דעכו. ענין קפיצה וכן דעכו כאש קוצים (תהילים קי"ח:י"ב) ע"ש שבעת הכבוי קופצת השלהבת:

פסוק יח
תתבוננו. ענין הסתכלות בכונת הלב:

פסוק יט
בישימון. במקום שממה:

פסוק כ
תנים. מין נחש:

ובנות יענה. מין עוף המצוי במדבר:

פסוק כג
וזבחיך. הוי"ו הוא במקום עם וכן ויוסף היה במצרים (שמות א') ר"ל עם יוסף שהיה במצרים:

הוגעתיך. מל' יגיעה:

בלבונה. מין בושם הנתון על המנחה:

פסוק כד
קנה. מין בושם:

וחלב. הוי"ו היא במקום עם:

הרויתני. ענין שביעה כמו ורותה מדמם (ירמיהו מ"ו:י'):
הוגעתני. מל' יגיעה:

פסוק כה
מוחה. ענין מחיקה כמו אכלה ומחתה פיה (משלי ל):

פסוק כז
ומליציך. מל' מליץ והוא המטעים הדבר במיטב הענין:

פסוק כח
ואחלל. הוא הפוך הקדש וכן לא יחלל זרעו (ויקרא כ"א:ט"ו):
ואתנה. ענין מסירה:
לחרם. ענין שממון ואבדון:
לגדופים. ענינו כמו חרפה וכן אשר גדפו (לעיל ל"ז):

פרק מד

פסוק ג
אצק. מל' יציקה ושפיכה:
ונוזלים. ענין נטיפה כמו יזל מים מדליו (במדבר כ"ד:ז'):
על יבשה. ר"ל על מקום יבש:
רוחי. ענין רצון וכן עד יערה עלינו רוח ממרום (לעיל ל"ב):
צאצאיך. הבנים היוצאים ממך:

פסוק ד
חציר. דשא ועשב:
כערבים. שם אילן סרק ערבי נחל:
יבלי מים. פלגי מים וכן ועל יובל ישלח שרשיו (ירמיהו י"ז:ח'):

פסוק ה
יכנה. שם שאינו שם העצמי וכן אכנך ולא ידעתני (לקמן מ"ה):

פסוק ז
ויערכה. מל' עריכה וסדור:
ואותיות. הבאות כמו אתא בוקר (לעיל כ"א):
למו. להם:

פסוק ח
תרהו. אין לו דמיון ופתרונו לפי ענינו הוא ענין פחד כת"י:
צור. ענין חוזק:

פסוק ט
יוצרי. ענין עשיה וחדוש וכן יוצר עמל עלי חוק (תהילים צ"ד:כ'):

פסוק י
נסך. ענין יציקה והתכה:

פסוק יא
וחרשים. אומנים:

פסוק יב
מעצד. שם כלי גדול עשוי לחתוך בו וכן מעשה ידי חרש במעצד (ירמיהו י':ג') בפחם. גחלת כמו נופח באש פחם (לקמן נד):
ובמקבות. הוא הפטיש וכן ותשם את המקבת בידה (שופטים ד':כ"א):
יצרהו. יעשהו ויחדשהו:

פסוק יג
קו. חבל המדה:
יתארהו. מלשון תואר ותמונה:
בשרד. הוא שם צבע מה במקצעות. הוא מכלי הנגרים מקלף בהם העץ ומחליקו והוא מלי' ואת הבית יקציע (ויקרא י"ד:מ"א) שהוא ענין קלוף:
ובמחוגה. כן שם הכלי שעושים בו העגולים:
יתארהו. ענין סבוב וכן ותאר הגבול (יהושע טו):
כתבנית. דמות לצורה:

פסוק יד
תרזה ואלון. שמות אילני סרק:
ויאמץ. ענין התחזקות:
אורן. שם אילן סרק ובדרז"ל ארונים עשו (ר"ה כג):

פסוק טו
לבער. ענין הדלקה:
ויחם. מלי חמימות:
ישיק. כמו יסיק בסמ"ך והוא מלשון היסק והבערה:

ויסגד. ענין השתחואה כמו ולדניאל סגיד (דניאל ב):

פסוק טז
במו. בתוך:

האח. הוא ענין לי שמחה כמו האח האח ראתה עינינו (תהלים לה):

חמותי. מלי חמימה:

אור. שלהבת המאיר וכן אור לשבת נגדו (לקמן מז):

פסוק יז
ושאריתו. ענין שיור:

פסוק יח
טח. ענין מריחה ומשיחה וכן וטח את הבית (ויקרא י״ד:מ״ב):

לבותם. מלי לב:

פסוק יט
ויתרו. מלשון נותר:

לבול. כמו ליבול וכן כי בול הרים ישא לו (איוב מ׳:כ׳) וענינו צמח וענף:

אסגוד. אשתחוה:

פסוק כ
רועה. ר״ל מנהיג:

היתל. ענין לעג וכן ויהתל בהם אליהו (מ״א יח):

פסוק כא
תנשני. ענין שכחה וכן נשני אלהים (בראשית לא):

פסוק כב
מחיתי. ענין מחיקה וכן אנכי אנכי הוא מוחה פשעיך (לעיל מג) כעב וכענן. הם ענין אחד וכפל במ״ש:

פסוק כג
הריעו. מלשון תרועה:

תחתיות. מלי תחת ומלמטה:

פצחו. פתחו פה בהרמת קול לרנן וכן פצחי רנה וצהלי (לקמן נד):

יתפאר. ענין שבח והלל:

פסוק כד
רוקע. ענין פרישה ושטיחה כמו לרוקע הארץ על המים (תהילים קל״ו:ו׳):

פסוק כה
מפר. ענין מניעה ובטול כמו אישה הפרם (במדבר ל):
אותות. מלשון אות וסימן:
בדים. ענין כזב הבדוי מן הלב וכן בדיך מתים יחרישו (איוב יא) וחוזי הכוכבי יקראו כן כי ע"פ הרוב ידברו כזב הבדוי מן הלב:
וקוסמים. הוא ענין כשוף:
יהולל. ענין שטות כמו ושופטים יהולל (שם י"ב):
יסכל. מל' סכלות ושטות:

פסוק כו
מקים. מל' קיום:
מלאכיו. שלוחיו:
ישלים. מל' השלמה וגמר:
לירושלים. בעבור ירושלם וכן פתח פיך לאלם (משלי ל"א:ח'):
תושב. מל' ישיבה:
תבנינה. מל' בנין:
וחרבותיה. מל' חורבה:

פסוק כז
לצולה. למצולה וענינו מקום רבוי המים וכן ותשליכני מצולה (יונה ב):
חרבי. ענין יובש כמו חרבו המים (בראשית ח):
אוביש. מל' יבש:

פסוק כח
חפצי. רצוני:
תוסד. מל' יסוד:

פרק מה

פסוק א
למשיחו. הוא ענין גדולה ורוממות וכן נתתיה למשחה (במדבר י"ח):
החזקתי. ענין אחיזה:
לרד. ענין שטיחה כמו הרודד עמי תחתי (תהילים קמ"ד:ב'):
אפתח. ענין התרת הקשר וכן יתרי פתח (איוב ל):

פסוק ב
והדורים. ר"ל דרך מעוקם ומסובב ובדרז"ל הדורא דכנתא (חולין קי"ג) והם המעים המעוקמים ומסובבים זה על זה:

אישר. מל' ישר ושוה:

ובריחי. כעין מטה עשוי לשומו אחורי השער לסגרו:

אגדע. ענין כריתה כמו שקמים גודעו (לעיל ט):

פסוק ג
ומטמני. מל' הטמנה:

פסוק ד
אכנך. ענינו שם שאינו שם העצמי וכן ובשם ישראל יכנה (לעיל מ"ד):

פסוק ה
אאזרך. מלשון אזור וחגורה והוא ענין חוזק כי האזור במתניו הוא חזק ומזורז:

פסוק ו
וממערבה. הוא כמו ממערב והזכיר בלשון נקבה:

פסוק ח
הרעיפו. ענין הזלה ונטיפה כמו ירעפון דשן (תהלים ס"ה):

ושחקים. כן יקראו השמים:

יזלו. מלשון הזלה ונטיפה:

ויפרו. מל' פרי:

פסוק ט
רב. מל' מריבה:

יוצרו. בוראו:

חרש. כמו חרס בסמ"ך:

חומר. טיט ליוצרו. אומן החרס:

פסוק י
תחילין. ענין חבלי הלידה וכן לא חלתי ולא ילדתי (לעיל כ"ג):

פסוק יא
האותיות. הבאות:

פסוק יג
העירותיהו. מל' התעוררות:

במחיר. ענין חליפות הדבר ושוויו כמו יקחו מקום במחיר (מ"א י):

פסוק יד

יגיע. הוא העושר הבאה ביגיעה:

וסבאים. אנשי סבא:

אנשי מדה. ר"ל מדה גדולה וכן איש מדה (דה"א י"א):

בזקים. בשלשלאות כמו רתקו בזקים (נחום ג):

פסוק טו

אכן. באמת:

מסתתר. מלשון סתר:

פסוק טז

צירים. ציורי הצורות:

פסוק יח

ועושה. ענין תקון וכן וימהר לעשות אותו (בראשית י"ח:ז'):

כוננה. מל' הכנה:

תוהו שממון:

לשבת. מל' ישיבה:

פסוק כ

התנגשו. מל' הגשה:

פליטי. ענין פחות ושפל כמו פליטי אפרים (שופטים י"ב:ד') ופי' הפחותים והנבזים שבאפרים:

פסלם. מל' פסל וצורה:

פסוק כא

אין. ענינו כמו לא:

פסוק כב

פנו. מל' הפנה וסבוב:

אפסי ארץ. קצות הארץ כי בקצה הארץ כאלו אפס וכלה:

פסוק כג

תכרע. מל' כריעה:

ברך. מל' ברכים והם פרקי הרגלים:

פסוק כד
ועוז. ענין חוזק:
עדיו. אליו כמו תגע עדיך (איוב ד):
הנחרים. מל' חרון כעס וכן בני אמי נחרו בי (ש"ה א):

פסוק כה
ויתהללו. מל' הלול ושבח:

פרק מו

פסוק א
בל. נבו. שמות גלולים של בבל:
קורס. ענין כפיפה והוא מל' קרסי זהב (שמות כ"ז) שהיו כפופים בראשיהם לתחבם בלולאות:
עצביהם. כן יקראו הגלולים ע"ש שמעציבים לב עובדיהם צועקים אליהם ואינם נענים:
עמוסות. ענין הטענת משא כבד וכן אבי העמיס עליכם (מ"א י"ב):
לעיפה. מלשון עייפות ויגיעה:

פסוק ב
מלט. ענין הצלה:
ונפשם. כמו וגופם וכן ורקה נפשו (לעיל כ"ט):

פסוק ג
שארית. שיור:
מני. מן והיו"ד נוספת:
הנשואים. מל' משא:
רחם. רחם האשה:

פסוק ד
שיבה. הוא יותר מהזקנה:
אסבול. ענין טעינת משא וכן יסור סובלו (לעיל י):

פסוק ה
תדמיוני. מל' דמיון:
ותשוו. מל' השואה:
ותמשלוני. ענין דמיון:

פסוק ו
הזלים. מל' הזלה ושפיכה וכן יזלו מים (תהלים קמ"ז):
מכיס. ענין אמתחת ושק:
בקנה. הוא כעין מטה ובו תולים מאזני המשקל:
ישקולו. מל' משקל:
ישכרו. מל' שכר:
יסגדו. ענין השתחואה אלא שקטנה הימנה וכן יסגד לו (לעיל מ"ד):

פסוק ז
יסבלוהו. מל' סבל ומשא:
תחתיו. במקומו וכן וישבו תחתם (יהושע ה):
ימיש. ענין הסרה כמו לא ימיש עמוד הענן (שמות טו):
יענה. מל' עניה ותשובה:

פסוק ח
והתאוששו. התחזקו כבנין היסוד כמו לאשישי קיר חרשת (לעיל ט"ו):

פסוק ט
ואפס. ענינו כמו לא:

פסוק יא
עיט. כן יקרא העוף הדורס כמו וירד העיט על הפגרים (בראשית ט"ו):

פרק מז

פסוק א
בת בבל. עדת בבל:
רכה וענוגה. ר"ל בעלת תענוג וכן הרכה בך והענוגה (דברים כ"ח:נ"ו):

פסוק ב
צמתך. הוא המסוה המכסה את הפנים כמו מבעד לצמתך (ש"ה ד) חשפי. ענין גלוי כמו וחשופי שת (לעיל כ):
שובל. מל' שביל ויאמר על הרגל ההולך בשביל וכמו שמלת פעם יאמר על הפסיעות כמ"ש פעמי מרכבותיו (שופטים ה) וכן יאמר על הרגלים כמ"ש פעמי דלים (לעיל כ"ו):
שוק. כן יקרא גובה הרגל ממעל:

פסוק ג
תגל. תגלה:

ערותך. כן יקרא דבר הראוי להתכסות:

אפגע. ענין בקשה ושאלה כמו ואל תפגע בי (ירמיהו ז':ט"ז):

פסוק ה
דומם. ענין שתיקה כמו וידום אהרן (ויקרא י'):

גברת. ענין שררה ושלטנות:

פסוק ו
חללתי. מל' חולין וגנאי:

פסוק ח
עדינה. ענין עונג ותפנוק וכן מלא כרשו מעדני (ירמיהו נ"א:ל"ד):

ואפסי. כמו ואין:

שכול. מי שבניו אבודים קרוי שכול כמו כדוב שכול (הושע י"ג):

פסוק ט
כתומם. מל' תם והשלמה:

בעצמת. ענין חוזק כמו ועצם כחו (דניאל ח'):

חבריך הוא ממין הכשוף כמו וחבר חבר (דברים י"ח):

פסוק י
שובבתך. ענין מרד והליכה בדרכי הלב מבלי הבחנה וכן משובת פתים (משלי א):

פסוק יא
שחרה. ענין דרישה כמו שוחר טוב (משלי י"א):

הוה. ענין שבר ומאורע קשה כמו הוה על הוה (יחזקאל ז':כ"ו):

כפרה. ענין קנוח והעברה וכן וכפר בריתכם (לעיל כ"ח):

שואה. ענין שממון כמו תשאה שממה (לעיל ו'):

פסוק יב
נא. עתה:

בחבריך. מין כשוף:

הועיל. מלשון תועלת:

תערוצי. ענין חוזק כמו כגבור עריץ (ירמיה נ'):

פסוק יג
נלאית. ענין יגיעה כמו ומה הלאתיך (מיכה ז'):
הוברי שמים. הצופים על השמים לדעת רגעי היום והלילה ועל כי לא יכלו לעמוד על דעת הרגעים עד ברור להם השמים לטוהר לכן קרויים הוברי שמים מלשון ברור ומטוהר:
החוזים. הרואים וכן ותחז בציון עינינו (שם ד'):

פסוק יד
כקש. תבן דק:
נפשם. ר"ל גופם וכן ורקה נפשו (לעיל כ"ט):
לחמם מלשון חמימות:
אור. שלהבת כמו אשר אור לו בציון (לעיל ל"א):
לשבת מלשון ישיבה:

פסוק טו
לעברו. מל' עבר וצד:
תעו. מי שאין יודע מה לעשות קרוי תועה והושאל ממי שאינו יודע באיזה דרך ילך הקרוי תועה כמ"ש והנה תועה בשדה (בראשית ל"ז:ט"ו):

פרק מח

פסוק ד
וגיד ברזל. רצה לומר שבט ברזל ולפי שיש בעורה גיד בשר לזה אמר לשון גיד:
ערפך ר"ל אחורי הצואר:
ומצחך. מלשון מצח:
נחושה. נחושת:

פסוק ה
עצבי. כן יקרא העכו"ם ע"ש שמעציב לב עובדיו קורא אליו ואינו נענה:
פסלי גלולים הנפסל מאבן:
ונסכי. הנתך ממתכת:

פסוק ו
חזה. ענין ראיה:
ונצורות. שמורות כמו נוצר תאנה (משלי כ"ו):

פסוק ט
אחטם. מלשון חוטם ואף:

פסוק י
בכור. הכלי שצורפים ומזקקים בו הזהב והכסף נקראה כור:

פסוק יא
יחל. מלשון חלול:

פסוק יג
טפחה. מלשון טפח והוא כף היד שמודדים עמו הטפחים:

פסוק יד
כשדים. בכשדים ותחסר ביי"ת השמוש וכן לזנות בית אביה (דברים כ"ב:כ"א) ומשפטו בבית אביה:

פסוק טז
ורוחו. ומלאכו וכן ורוח על פני יחלוף (איוב ה'):

פסוק יז
להועיל. מלשון תועלת:

מדרכיך. מלשון דרך:

פסוק יח
לוא. הוא כמו אם וכן לו החייתם אותה (שופטים ח'):

הקשבת. ענין שמיעה:

פסוק יט
מעיך. כמו בטנך:

כמעותיו. מלשון מעיים ור"ל בטן:

ישמד. ענין כליון:

פסוק כ
ברחו. ענין מהירות ההליכה ועם היה מבלי פחד:

פסוק כא
בחרבות. מלשון חורבה ושממון:

הזיל. מל' הזלה ונטיפה:

ויזובו. מלשון זיבה ונטיפה כמו זב עמקך (ירמיה מ"ט):

פרק מט

פסוק ב
חדה. חדודה ושנונה:

החביאני. מלשון מחבואה ומסתור:

ברור. נקי מן החלודה:

באשפתו כן נקרא נרתק החצים כמו עליו תרנה אשפה (איוב ל"ט:כ"ג):

פסוק ה
לשובב. מלשון השבה:

יאסף. ענין הכנסה:

עזי. חזקי:

פסוק ו
נקל. מל' קל:

ונצורי. מל' מצור והיקף כמו כעיר נצורה (לעיל א'):

פסוק ח
עניתיך. מל' עניה ותשובה:

פסוק ט
הגלו. מל' גלוי:

שפיים. כן נקראו המקומות הגבוהים וכן רוח צח שפיים (ירמיהו ד':י"א):

פסוק י
שרב. ענין חמימות ויובש כמו והיה השרב לאגם (לעיל ל"ה):

מבועי. ענין מקוה ומעין כמו למבועי מים (שם):

ינהלם. ענין הנהגה כמו נהלת בעזך (שמות ט"ז):

פסוק יא
ומסלתי. מלשון מסילה ודרך:

ירומון. מלשון הרמה והתנשאות:

פסוק יב
סינים. נקרא כן על שם היושבים שמה כמ"ש ואת הערקי ואת הסיני (בראשית י':י"ז):

פסוק יג
וגילי. ענין שמחה:

ופצחו. ענין פתחון פה בהרמת קול וכן פצחי רנה וצהלי (לקמן נ"ד):

פסוק טו
עולה. ענינו ולד רך כמו מפי עוללים ויונקים (תהילים ח׳:ג׳):

פסוק טז
כפים. כף היד:

חקותיך. מלשון חקיקה:

פסוק יח
כעדי. ענין תכשיט יפה:

פסוק יט
הרסותך. מלשון הריסה ונתיצה:

תצרי. מלשון צר ודוחק:

מבלעיך. ענין השחתה כמו בלע כל ארמנותיה (איכה ב׳:ה׳):

פסוק כ
שכוליך. מי שבניו אבודים ממנו קרוי שכול כמו כדוב שכול (הושע י״ג):

גשה לי. התרחק בעבורי:

פסוק כא
וגלמודה. יחידית מבלי אנשים וכן הלילה ההוא יהי גלמוד (איוב ג׳:ז׳):

איפה. כמו מאיפה והמלה ההיא יורה על שאלת המקום כמו איפה הם רועים (בראשית ל״ז:ט״ז):

פסוק כב
נסי. הוא כלונס זקוף ומשימים עליו מפה לרמז:

בחוצן. כן יקרא כנף הבגד כמו גם חצני נערתי (נחמיה ה׳:י״ג):

על כתף. על השכם:

פסוק כג
אומניך. כן נקרא מגדל תינוקת כמו כאשר ישא האומן את היונק (במדבר י״א):

ילחכו ענין לחיכה בלשון וכן כלחוך השור (שם כב):

קוי. מלי תקוה:

פסוק כד
מלקוח. כן נקרא שבי הבהמה כמו את השבי ואת המלקוח (שם לא):

פסוק כה
עריץ. חזק כמו כגבור עריץ (ירמיה כ):

פסוק כו
מוניך. ענין קנתור ואונאת דברים וכן וגר לא תונה (שמות כב):
וכעסיס. הוא ענין כתישה כמו ועסותם רשעים (מלאכי ג) ונקרא כן יין ענבים או רמונים ע"ש שהמשקה יוצא ע"י סחיטה וכתישה וכן מעסיס רמוני (ש"ה ח):
ישכרון. ענין השתיה יותר מכדי המדה הראויה:
אביר. ענין חוזק:

פרק נ

פסוק א
ספר כריתות. גט הכורת ומפריד:
אמכם. כנסיה שלכם:
מנושי. ענין מלוה כמו כנושה כאשר נושה בו (לעיל כד):

פסוק ב
הן. באמת:
בגערתי. ענין צעקת נזיפה:
אחריב. מלשון חורב ויובש:
תבאש. ענין סרחון:

פסוק ג
קדרות. ענין שחרות כמו שמש וירח קדרו (יואל ב':י'):

פסוק ד
לעות. מל' עת וזמן:
יעף. מלשון עיפות וצמאון:
יעיר. מל' התעוררות:
כלמודים ר"ל כתלמידים וכן חתום תורה בלמודי (לעיל ח):

פסוק ה
מריתי. מלשון מרי וסרוב:
נסוגותי. ענין ההחזרה לאחור כמו ונסוג מאחר אלהינו (לקמן נט):

פסוק ו
גוי. גופי כמו גוית שאול (ש"א ל"א):
ולחיי. כן נקרא המקום שאצל העין:

למורטים. ענין תלישת השער כמו ואמרטה משער ראשי (עזרא ט':ג'):
מכלמות מלשון כלימה וחרפה:
ורוק. רוק הפה:

פסוק ז
כחלמיש. סלע חזק כמו חלמיש למעינו מים (תהילים קי"ד:ח'):

פסוק ט
יבלו. מלשון בליה ורקבון:
עש. כן יקרא התולעת האוכל הבגד וכן כבגד יאכלם עש (לקמן נא):

פסוק י
נוגה. ענין הארה וזוהר כמו מנוגה נגדו (תהלים יח):
וישען. ענין תמיכה:

פסוק יא
קדחי. ענין שרפה כמו אש קדחה באפי (דברים ל"ב:כ"ב):
מאזרי. מלשון אזור ומחגורת וכן אזרו חיל (ש"א ב):
זיקות. ניצוצות האש ובדרז"ל נפקין זיקוקין דנור מפומיה דרב (חולין קלז):
באור. שלהבת כמו חמותי ראיתי אור (לעיל מד):
אשכם. מל' אש:
בערתם. מלשון הבערה ושריפה:
למעצבה. מל' עצבון ודאגה:
תשכבון. כן נקרא המיתה כמו וישכב דוד עם אבותיו (מ"א ב):

פרק נא

פסוק א
חוצבתם. כן נקרא חתוך וכריתות הסלע בלשון המקרא וכן וגם יקב חצב בו (לעיל ה):
מקבת. מלשון נקב ועש"ז נקרא הפטיש מקבת כי ראשו הא' חד ובו נוקבין הסלע:
נקרתם. ענין בקוע ונקב כמו בנקרת הצור (שמות לג):

פסוק ב
תחוללכם. ענין הולדה ויצירה כמו ותחולל ארץ (תהלים צ):
קראתיו. ענין גדולה ורוממות כמו שלישים וקרואים (יחזקאל כ"ג:כ"ג) לפי שדרך הגדולים להיות נקראים לכל דבר חשיבות:

פסוק ג
כעדן. הוא אשר הגן נטוע בו כמ״ש ויטע גן בעדן (בראשית ב):
וערבתה. ענינו כמו מדבר וכפל הדבר במ״ש:

פסוק ד
ולאומי. ענינו כמו עמי וכן ולאום מלאום יאמץ (בראשית כ״ה:כ״ג):
האזינו. הטו אזן לשמוע:
תורה. מלשון הוראה ולמוד:
ארגיעה. מלשון מרגוע והשקט וכן וזאת המרגעה (לעיל כח):

פסוק ה
יקוו. מל׳ תקוה:
ייחלון. מלשון תוחלת ותקוה:

פסוק ו
והביטו. ענין ראיה:
נמלחו. ענין השחתה וכליון כמו ובלוי מלחים (ירמיה לח):
תבלה. מלשון בליה ורקבון:
תחת. ענין שבירה כמו חתתה קשתותם (שם נא):

פסוק ז
ומגדפתם. ענין חרפה כמו אשר גדפו (לעיל לז):
אל תחתו. אל תשברו:

פסוק ח
עש. שם תולעת האוכלת הבגד:
סס. שם תולעת האוכלת הצמר ודומה לו כמסוס נוסס (לעיל י):

פסוק ט
עורי. מלשון התעוררות והכפל לחזק:
המחצבת. זה הלשון יאמר על הכורת אבנים וכן וגם יקב חצב בו (לעיל ה):
רהב. כן יקרא מצרים כמ״ש לכן קראתי לזאת רהב (לעיל ל):
מחוללת. מל׳ חיל וחלחלה:
תנין. כן יקרא פרעה מלך מצרים כמ״ש התנין הגדול (יחזקאל כ״ט:ב׳):

פסוק י
המחרבת. מלשון חורב ויובש:

תהום. כן נקרא מקום מים רבים:
רבה. גדולה:
השמה מל' שימה:
מעמקי. מל' עומק:

פסוק יב
חציר. דשא ועשב:

פסוק יג
עושך. ענין הגדלה והרמה כמו הוא עשך ויכוננך (דברים ל"ב:ו'):
חמת. מל' חמה וכעס:
המציק. מל' צוקה וצרה:
כונן. מל' הכנה:

פסוק יד
צעה. הוא ענין טלטול הנוע ממקום למקום וכן ושלחתי לו צועים וצעהו (ירמיה מח):
להפתח. ענין התרת המאסר וכן אסוריו לא פתח (לעיל יד):

פסוק טו
רוגע. ענין בקוע כמו עורי רגע (איוב ז):

פסוק יז
התעוררי. מל' הערה והקיצה מהשינה:
קבעת. מלשון קבע והם השמרים הקבועים בתחתיות הכוס:
התרעלה. יתכן שהוא מל' ערל בהפוך ור"ל כוס משקה המטמטם את הלב לרוע תכונתו והוא משל על הפורעניות וכן סף רעל (זכריה יב):
מצית. מל' מציצה כמו למען תמוצו והתענגתם (לקמן סו):

פסוק יח
מנהל. ענין הנהגה כמו נהלת בעזך (שמות טו):
מחזיק. אוחז:

פסוק יט
קוראותיך. מל' מקרה:

פסוק כ
עלפו. ענין חלשות הלב והעדר ההרגשה כמו תתעלפנה הבתולות (עמוס ח):
כתוא. הוא שור הבר והוא בהפוך מן ותאו וזמר (דברים י"ד:ה') וכמו כבש כשב:

מכמר. רשת הלוכד כמו ופורשי מכמורת (לעיל יט):
חמת. מלשון חמה וכעס:
גערת. ענין צעקת נזיפה:

פסוק כג
מוגיך. מלי המגה והמסה:
שחי. ענין כפיפה והשפלה כמו וישח אדם (לעיל ב):
גוך. גופך כמו גוי נתתי למכים (לעיל ג):
וכחוץ. הוא השוק מקום הלוך בני אדם וכן מחוץ האופים (ירמיה לז):

פרק נב

פסוק א
עורי. מלשון הערה והקיצה:

פסוק ב
התנערי. ענין תנועה חזקה להשליך ולהריק העפר הנדבק כמו גם חצני נערתי (נחמיה ה':י"ג):
התפתחי. ענין התרת הקשר:
מוסרי. קשורי רצועת העול:
בת ציון. עדת ציון:

פסוק ד
לגור. לדור:
באפס. על חנם בלא דבר וכן אפס מעשיהם (לעיל מא):
עשקו. מלשון עושק וגזל:

פסוק ה
פה. במקום הזה וכן היש פה איש (שופטים ד':כ'):
יהיללו. מלשון הלול והתפארות:
מנאץ. ענין בזיון כמו נאצו האנשים (ש"א ב):

פסוק ז
נאוו. מלשון נאה ויופי:
מבשר. כן נקרא המשמיע חדשות:

פסוק ח
צופיך. ענין הבטה וראיה:

פסוק ט
פצחו. פתחו פה בהרמת קול שמחה וכן פצחי רנה וצהלי (לקמן נד):

פסוק י
חשף. גלה כמו חשפי שובל (לעיל מו):
אפסי. קצות כי בקצות הארץ כאלו אפס וכלה:

פסוק יא
הברו. מלשון ברור ונקי:

פסוק יב
כי. אלא:
בחפזון. ענין מהירת הבהלה:
ובמנוסה. מלשון ניסה ורדיפה:
ומאסיפכם ההולך אחר המחנה נקרא מאסף וכן מאסף לכל המחנות (במדבר י:כ"ה) וזהו לפי שהוא מאסף כל הנכשלים הנשארים באחרונה:

פסוק יג
ישכיל. הוא ענין הצלחה כי המצליח בדבר נראה כאלו עשה מעשהו בהשכל וכן ויהי דוד לכל דרכיו משכיל (ש"א יח):

פסוק יד
שממו. ענין תמיהה כמו פנו אלי והשמו (איוב כ"א:ה'):
כן. ענינו כמו אמת כמו כן בנות צלפחד דוברות (במדבר כ"ז:ז'):
מראהו. הוא זיו קלסתר פנים בלובן ובהירות:
ותארו הוא צורת הפרצוף:

פסוק טו
יזה. מלי הזאה והטפה כמו ויז נצחם על בגדי (לקמן סג):
יקפצו. ענין סגירה כמו ועולתה קפצה פיה (איוב ה':ט"ז):
התבוננו. ענין הסתכלות יתירה כמו ואתבונן אליו בבוקר (מ"א ג):

פרק נג

פסוק א
על מי. בעבור מי:
נגלתה. מלשון גלוי:

פסוק ב
כיונק. ענף רך היוצא מהאילן כמו ראש יונקותיו (יחזקאל יז):
ציה. שממה ויבשה:
הדר. ענין יופי:
ונחמדהו. הוי"ו היא במקום שי"ן וכן ויקחו לי תרומה (שמות כ"ה:ב') ור"ל שיקחו לי תרומה:

פסוק ג
וחדל. ענין מניעה:
אישים. אנשים:

פסוק ד
נשא. מלשון משא וסבל:
נגוע. ענין חלשות וכשלון וכן וינגעו יהושע וכל ישראל (יהושע ח':ט"ו):
ומעונה. מלשון עינוי:

פסוק ה
והוא. הוי"ו הוא במקום או:
מחולל. מלשון חיל וחלחלה:
מדוכא. ענין שבר וכתיתה:
מוסר. מלשון יסורין:
שלומינו. מל' שלום:
בחבורתו. מלשון חבורה ומכה:

פסוק ו
תעינו. מלשון תועה:
פנינו. מל' פניה:
הפגיע. ר"ל הפגיש בו לרעה להכותו וכן גש ופגע בו (ש"ב א):

פסוק ז
נגש. נלחץ ונדחק לקחת עשרו כמו נגש את הכסף (מ"ב כג):

והוא. הוי"ו היא במקום או:
נענה. מלשון עינוי:
לטבח. לשחיטה:
יובל. כמו יובל שי (לעיל יח):
גוזיה. ענין כריתת הצמר:

פסוק ח

מעוצר. מקום המאסר שהיה כלוא ומעוכב שמה וכן והוא עודנו עצור (ירמ' לג):
ישוחח. ענין ספור ואמירה כמו במעשה ידיך אשוחח (תהילים קמ"ג:ה'):
נגזר. ענין כריתה כמו אמרתי נגזרתי (איכה ג):
נגע. ר"ל כשלון וחלשות:
למו. להם ולפי שכל הענין מדבר בלשון יחידי על כלל האומה לכן אמר למו לגלות שעל הכלל ידבר:

פסוק ט

עשיר. ר"ל מושל כי על פי הרוב ימשול העשיר:
במותיו. מלשון מיתה:

פסוק י

דכאו. ענין שבר וכתיתה:
החלי. מלשון חולי:
אשם. ענין חטא ופשע:

פסוק יא

מעמל. ענין יגיעה וצער:

פסוק יב

עצומים. חזקים:
שלל. ענין בזה:
תחת. במקום ובגמול:
הערה. ענין שפיכה וכן אל תער נפשי (תהילים קמ"א:ח'):
נמנה. מלשון מנין ומספר:
נשא. סבל:
יפגיע. ענין תחנה ובקשה כמו ואל תפגע בי (ירמיהו ז':ט"ז):

פרק נד

פסוק א
פצחי. ענין פתיחת הפה בהרמת קול כמו פצחו הרים רנה (לעיל מד):
וצהלי. ענין השמעת קול גדול כמו צהלו מים (לעיל כד):
חלה. ענין חבלי לידה כמו כי חלה גם ילדה (לקמן סו):
בעולה. ר"ל מיושבת וכן ולארצך בעולה (לקמן סב):

פסוק ב
ויריעות. הוא הוילון כמו נוטה שמים כיריעה (תהילים ק"ד:ב'):
משכנותיך. מלשון משכן:
תחשכי. ענין מניעה כמו ולא חשכת (בראשית כב):
מיתריך. חבלים כמו ואת מיתריהם (שמות לה):
ויתדותיך. מלשון יתד ומסמר:

פסוק ג
תפרוצי. ענין התחזקות כמו מה פרצת (בראש' לח):
יירש. מלשון ירושה:
נשמות. מלשון שממון:

פסוק ד
תחפירי. ענין בושה וכלימה כמו וחפרה הלבנה (לעיל כד):
עלומיך. נעוריך וכן הקצרת ימי עלומיו (תהילים פ"ט:מ"ו):

פסוק ה
בועליך. ענין אדון כמו אם בעליו עמו (שמות כ"ב:י"ד):
עושיך. ענין הגדלה והרמה וכן ישמח ישראל בעושיו (תהילים קמ"ט:ב'):

פסוק ו
ועצובת. מלשון עצבון:
כי תמאס. אם תמאס:

פסוק ח
בשצף. במעט כן ת"י ואין לו דומה:

פסוק ט
מעבור. לבל עבור וכן מקצוף כמו מהמטיר עליו מטר (לעיל ה) ומגער. ענין צעקת נזיפה:

פסוק י
ימושו. ענין הסרה כמו לא ימיש עמוד הענן (שמות י״ג:כ״ב):
תמוטינה. מלשון נטיה:

פסוק יא
מרביץ. מל׳ רביצה והשכבת האבן:
בפוך. הוא הכחול והוא דק כעין החול ובו הנשים צובעות עיניהם כמו ותשם בפוך עיניה (מ״ב ט):
בספירים. שם אבן יקר:

פסוק יב
כדכד. שם אבן יקר המזהיר וכן וראמת וכדכד (יחזקאל כ״ז:ט״ז) והוא מלשון כידודי אש (איוב מא):
שמשותיך. מלשון שמש:
אקדח. שם אבן יקר המאיר והוא מלשון קודחי אש (לעיל נ):
חפץ. ענין רצון:

פסוק יג
למודי ה׳. תלמידי ה׳ וכן חתום תורה בלמודי (לעיל ח):

פסוק יד
תכונני. מל׳ הכנה:
כי לא תיראי. אשר לא תיראי:
וממחתה. ענין שבר ופחד כמו ואל תחת (יהושע א):

פסוק טו
גור יגור. ענין פחד כמו לא תגורו (דברים א):
אפס. ענין ההעדר כמו באפס עצים (משלי כו):
מאותי. ממני:
גר. ענין מריבה כמו אל תתגרו בם (דברים ב) אתך. עמך:
עליך. כמו אליך:
יפול. ענין נטיה והשכנה וכן אל הכשדים אתה נופל (ירמיה לז):

פסוק טז
חרש. אומן ברזל:
נופח. מלשון הפחה ונשיבה:

פחם. גחלים כבוים כמו פחם לגחלים (משלי כ"ו:כ"א):
לחבל. ענין השחתה וקלקול כמו וחובל עול (לעיל י):

פסוק יז
יוצר. מחודד ושנון כמו חרבות צורים (יהושע ה):
תרשיעי. מלשון רשע וחייב:

פרק נה

פסוק א
הוי. הוא ענין לשון קריאה:
שברו. ענין קנין כמו לשבור אל יוסף (בראשית מא):
מחיר. ענין דמי הדבר וערכו כמו ולא רבית במחיריהם (תהילים מ"ד:י"ג):

פסוק ב
ותתענג. מל' עונג ותפנוק:
בדשן. בשומן כמו ואכל ושבע ודשן (דברים ל"א:כ'):

פסוק ג
הנאמנים. ענין דבר מתקיים וכן במקום נאמן (לעיל כב):

פסוק ד
לאומים. אומות כמו שני לאומים (בראשית כה):
נגיד. ענין שררה:

פסוק ה
ירוצו. מל' ריצה ורדיפה:
פארך. מלשון פאר ויופי:

פסוק י
הרוה. ענין שביעה כמו כגן רוה (לקמן נח):

פסוק יב
תובלון. ענין הבאה כמו יובל שי (לעיל יח):
יפצחו. ענין פתיחת הפה בהרמת קול כמו פצחו הרים רנה (לעיל מד):
ימחאו. ענין הכאה כף אל כף דרך שמחה כמו מחאך יד (יחזקאל כה):

פסוק יג
הנעצוץ. מין אילן קוץ כמו בכל הנעצוצים (לעיל ז):

ברוש. שם אילן סרק חשוב:
הסרפד. שם צמח גרוע:
הדס. שם אילן המריח:

פרק נו

פסוק ב
אנוש. שם משמות אדם:
יחזיק. יאחז:
מחללו. כמו מלחללו:

פסוק ג
הנלוה. ענין החברה והריעות כמו ונלוה הגר (לעיל י):
הבדל. ענין הפרשה ופירוד:
הסריס. כן יקרא מי שאינו מוליד:

פסוק ה
יד. מקום כמו ויד תהיה לך (דברים כ"ג:י"ג):

פסוק ו
לשרתו. ענין עבדות ושמוש:

פסוק ט
חיתו. הויי"ו יתירה:
אתיו. בואו כמו שובו אתיו (לעיל כא):

פסוק י
צופיו. מלשון צופה הרואה על המגדלים:
לנבוח. כן נקרא צעקת הכלב:
הוזים. ענין תרדמה כת"י ואין דמיון:
לנום. מלשון תנומה והיא שינה קלה:

פסוק יא
עזי. ענין חוזק:
נפש. ענין תאוה כמו בנפש צרי (תהלים כז):
רועים. מלשון מרעה והוא לשון מושאל על אכילת התענוג:
לבצעו. ענין גזל כמו מה תקות חנף כי יבצע (איוב כ"ז:ח'):

פסוק יב
ונסבאה. ענין שכרות כמו זולל וסובא (דברים כא):
שכר. יין ישן:
יתר. מלשון יתרון:

פרק נז

פסוק א
נאספים. ענין מיתה כמו יאסף אהרן (במדבר כ):

פסוק ב
נכוחו. ענין יושר כמו בארץ נכוחות יעול (לעיל כו):

פסוק ג
הנה. לפה:
עוננה. ענין כשוף כמו מעונן ומנחש (דברים יח):

פסוק ה
הנחמים. מלשון חמימה:
באלים. שם אילן סרק כמו כי יבושו מאלים וכו' (לעיל א):
רענן. ענין לחות ורטיבות כמו בשמן רענן (תהילים צ"ב:י"א-י"ב) בנחלים. ענין עומק וגיא וכן ויחפרו עבדי יצחק בנחל (בראשית כ"ו:י"ט):
סעיפי. כן נקרא שן הסלע כמו אל סעיף סלע (שופטים ט"ו:י"א) והוא מושאל מענף היוצא מן האילן אשר יקרא סעיף כמ"ש וכלה סעיפיה (לעיל כז):

פסוק ו
בחלקי נחל. באבני נחל ויקראו כן ע"ש שהמה חלקים כמ"ש חמשה חלקי אבנים מן הנחל (ש"א יז) ולקצר לא אמר אבני וסמך על המבין:
גורלך. ענינו כמו חלק וכן וגורל לבוזזינו (לעיל יז) ע"ש שע"פ רוב יחולק בגורל:
אנחם. ענין הפוך מחשבה:

פסוק ח
והמזוזה. הם העומדים אצל חלל הפתח מזה ומזה:
גלית. מלשון גלוי:
ותעלי. ענין הסתלקות כמו כעלות גדיש בעתו (איוב ה':כ"ו):
יד. מקום:

חזית. ענין ראיה כמו ותחז בציון עינינו (מיכה ד':י"א):

פסוק ט

ותשורי. מלשון תשורה ודורון כמו ותשורה אין להביא (ש"א ט) רקוחיך. בשמים מעשה רוקח וכן רקחי במרקחת (דה"א ט):

צירך. מלאכיך כמו וציר בגוים שולח (עובדיה א):

שאול. בור הקבר:

פסוק י

נואש. מל' יאוש ועזיבת הדבר כמו ואמרו נואש (ירמיה יח):

חית. ענין כח ובריאות וכן עד חיותם (יהושע ה):

חלית. מל' חולי ומכאוב:

פסוק יא

דאגת. מל' דאגה ופחד:

תכזבי. ענין עזיבת הדבר כמו תהיה לי כמו אכזב (ירמיהו ט"ו:י"ח):

מחשה. ענין שתיקה כמו החשיתי מעולם (לעיל מב):

פסוק יב

יועילוך. מלשון תועלת:

פסוק יג

בזעקך. ענין קבוץ ואסיפה על כי באה בזעקת המאסף וכן מה לך כי נזעקת (שופטים י"ח:כ"ג):

הבל. דבר שאין בו ממש:

והחוסה. ענין בטחון:

ויירש. מל' ירושה:

פסוק יד

סלו. מלשון מסילה ודרך כמו ויסלו עלי ארחות אידם (איוב ל':י"ב):

פנו. ענין הסרה:

הרימו. ענין הפרשה וכן תרומה להי' (שמות ל):

פסוק טו

עד. ענינו נצח וכן בטחו בהי' עדי עד (לעיל כו):

דכא. כתות ומשובר:

ושפל רוח. כן נקרא העניו:

נדכאים. כתותים:

פסוק טז
אריב. מלשון מריבה:

אקצוף. מלשון קצף וכעס:

יעטוף. מלשון עטיפה ולבישה:

פסוק יז
בצעו. ענין גזל וחמס כמו שונאי בצע (שמות יח):

שובב. ענין מרד וסרוב כמו מדוע שובבה העם הזה (ירמיהו ח':ה'):

פסוק יח
ואנחהו. ענין הנהגה כמו ולא נחם אלהים (שמות י"ג:י"ז):

נחומים. מלשון נחמה ולאבליו. מלשון אבילות וצער:

פסוק יט
בורא. כל דבר חדש יקרא בריאה:

ניב. ענין דיבור כמו ינוב חכמה (משלי י':ל"א) והוא מלשון תנובות שדי (דברים ל"ב:י"ג) כי הדבור הוא פרי הלשון:

פסוק כ
נגרש. מלשון גרושין ותנודה:

השקט. ענין מנוחה ומרגוע:

יוכל. מלשון יכולת:

רפש. הוא עפר לח כעין הטיט ואין לו דמיון במקרא ובדרז"ל לא יהיה אלא כרפשו (ב"ק ל'):

פרק נח

פסוק א
בגרון. בצואר:

אל תחשוך. אל תמנע כמו ולא חשכת (בראשית כ"ב):

הרם. מלשון הרמה:

פסוק ג
צמנו. ענין תענית:

ענינו. מלשון עינוי התענית:

עצביכם. מלשון עצבון תנגשו. תלחצו ותדחקו כמו ונגש העם (לעיל ג'):

פסוק ד

ומצה. ענין מריבה כמו וזדון יתן מצה (משלי י"ג:י'):

באגרוף. כן יקרא היד הכפופה באצבעותיה וכן באבן או באגרוף (שמות כ"א:י"ח):

במרום. בשמים הרמים:

פסוק ה

הלכוף. מלשון כפיפה והשפלה:

כאגמון. הוא הפוך מן גמא והוא שם צמח רך וכן כפה ואגמון (לעיל ט'):

ושק. יריעה עבה:

יציע. מלשון מצע המשכב:

פסוק ו

פתח. ענין התרה:

חרצבות. ענין קישור ואיסור וכן אין חרצובות למותם (תהילים ע"ג:ד'):

אגודות. ענין דבר הקשור יחד וכן אגודת אזוב (שמות י"ב):

מוטה. ענין עצי העול כמו מוסרות ומוטות (ירמיה כ"ז):

רצוצים. ענין שבירה ונתיצה כמו הרוצצות אביונים (עמוס ד'):

חפשים. ענין חירות כמו יצא לחפשי חנם (שמות כ"א:ב') תנתקו. ענין העתק והסרה ממקומו:

פסוק ז

פרוס. ענין שבירה ובציעה וכן פורש אין להם (איכה ד':ד'):

מרודים. נאנחים ונאנקים כמו אריד בשיחי (תהלים נ"ה):

ומבשרך. מקרובך כמ"ש כי אחינו בשרנו הוא (בראשית ל"ז:כ"ז):

תתעלם. מלשון העלם והסתר:

פסוק ח

כשחר. הוא האור המאיר בפאת המזרח עד לא יצא השמש:

וארוכתך. ענין רפואה כמו ארוכת בת עמי (ירמיהו ח':כ"ב):

יאספך. ענין הכנסה כמו ואין איש מאסף אותם (שופטים י"ט:ט"ו):

פסוק ט

יענה. מלשון עניה ותשובה:

תשוע. ענין צעקה כמו שועתי שמעת קולי (יונה ב':ג'):

הנני. הנה אני:

מוטה. עצי העול:

און. ענינו דבר שאינו הגון:

פסוק י

ותפק. ותוציא כמו זממו אל תפק (תהילים ק"מ:ט'):

נפשך. ענין רצון כמו אם יש את נפשכם (בראשית כ"ב):

נענה. מלשון עינוי:

וזרח. ענין הארה:

ואפלתך. מלשון אופל וחושך:

כצהרים. היא עת עמידת השמש בחצי השמים:

פסוק יא

ונחך. ענין הנהגה כמו ולא נחם (שמות י"ב):

בצחצחות. ענין יובש וצמאון כמו שכנו צחיחה (תהלים ס"א):

יחליץ. יזיין כמו חלוצי צבא (במדבר ל"א:ה') ור"ל יבריא ויחזיק:

רוה. שביעה כמו תלמיה רוה (תהלים ס"ה):

יכזבו. ענין עזיבת הדבר וההפסקה כמו תהיה לי כמו אכזב (ירמיהו ט"ו:י"ח):

פסוק יב

מוסדי. מלשון יסוד:

גודר פרץ. בונה כותל במקום הפרוץ והשבור כמו והגדר גדר וכו' (יחזקאל מ"ג):

משובב. מלשון השבה:

נתיבות. שביל ודרך:

לשבת. מלשון ישיבה:

פסוק יג

תשיב. מלשון השבה:

חפצך. מלשון חפץ ורצון:

ענג. מלשון תענוג ותפנוק דרכיך. ענייניך וכן דרכי ספרתי (תהלים קי"ט):

פסוק יד

והרכבתיך. מלשון רכיבה והתנשאות:

במותי. ענין גובה כמו על במתי עב (לעיל י"ד):

פרק נט

פסוק ג
נגאלו. ענין טינוף ולכלוך כמו לחם מגואל (מלאכי א'):
תהגה. תדבר כמו ולשוני תהגה (תהלים ל"ה):

פסוק ד
תהו. דבר שאין בו ממש:
הרו. מלשון הריון:

פסוק ה
צפעוני. שם מין נחש רע:
וקורי עכביש. אריגת השממית קורא בלשון קורי על שמיסך אריגותיו בקורות הבית:
והזורה. ענין מעוך להוציא הבלוע וכן כי רגל תזורה (איוב ל"ט:ט"ו) והוא מלשון ויזר את הגיזה (שופטים ו':ל"ח):
אפעה. הוא הצפעון ובשתי השמות נקרא:

פסוק ו
קוריהם. אריגת השממית המחובר בקירות:

פסוק ז
ירוצו. מל' ריצה ורדיפה:
שוד. מלשון שדידה וגזלה:
במסלותם. מלשון מסילה ודרך:

פסוק ח
במעגלותם. ענין שביל ודרך כמו מעגל צדיק תפלס (לעיל כו):
נתיבותיהם. מלשון נתיב ודרך:
עקשו. ענין עקום ומעוקל:
להם. לעצמם:
דורך. מלשון דריכה והלוך:

פסוק ט
תשיגנו. ענין קריבה:
לנגוהות. מלשון נוגה והארה כמו מנוגה נגדו (תהלים יח):
באפלות. מלשון אופל וחושך:

פסוק י
נגששה. ענין משוש והנגיעה בדבר ואין לו דמיון במקרא ובדרז"ל בזמן שהספינה גוששת (גיטין ז):
קיר. כותל:
בצהרים. הוא חצי היום:
כנשף. ענינו חשכת הלילה כמו ויקומו בנשף (מ"ב ז):
באשמנים. בקברים השוממים כמו תאשם שמרון (הושע י"ד:א') והנון נוספת:

פסוק יא
נהמה. מלשון המייה:
כדובים. שם חיה:
הגה נהגה. ענין צפצוף היונים כמו אהגה כיונה (לעיל לח):

פסוק יב
ענתה. העידה כמו לא תענה (שמות כ):

פסוק יג
ונסוג. מענין החזרה לאחור כמו הנסוגים מאחרי ה' (צפניה א):
וסרה. ענין עוות ומרד כמו כי דבר סרה (דברים יג):
הרו. מלשון הוראה ולימוד:
והגו. ענין הוצאה כמו הגו רשע (משלי כה):

פסוק יד
והוסג. ענין החזרה לאחור:
כשלה. ענין תשות וחלישות הכח כמו והיה הנכשל בהם (זכריה י"ב:ח'):
ונכחה. ענין דבר יושר וראוי כמו בארץ נכוחות יעול (לעיל כו):

פסוק טו
נעדרת. ענין חסרון כמו איש לא נעדר (לעיל מ):
משתולל. ענין שוטה וסכל כמו מוליך יועצים שולל (איוב י"ב:י"ז):

פסוק טז
וישתומם. ענין תמהון כמו משמים בתוכם (יחזקאל ג) ואחז במשל מאדם העומד בתמהון ומתבונן בדבר:
מפגיע. ענין תפלה ובקשה כמו ויצו עליו כמפגיע (איוב לו):

פסוק יז
כשריון. הוא כעין מלבוש עשוי מברזל ולובשים בו במלחמה להציל מהכאת חרב וחנית וכן ושריון קשקשים (ש"א יז):
כובע. הראש שם כלי מגן על הראש כמו וכובע נחושת על ראשו (שם):
נקם. מלשון נקמה:
תלבושת. מלשון לבוש ושני התוי"ן נוספין כתוי"ן של תפארת שהוא מלשון פאר:
ויעט. ענין עטיפה כמו כבגד יעטה (תהלים קט):
כמעיל. שם מלבוש מה:
קנאה. ענין נקמה כמו בקנאו את קנאתי (במדבר כ"ה:י"א):

פסוק יח
כעל גמולות כעל ישלם. באו שני כפי"ן לדמיון גמור וכן כעמי כעמך (מ"א כב):
גמולות. ענין תשלום שכר המעשה:

פסוק יט
ויראו. מלשון יראה והוא חסר יו"ד:
נוססה בו. אוכלת בו כתולעת בעץ כמו והיה כמסוס נוסס (לעיל י):

פסוק כ
נאום. ענין אמירה:

פסוק כא
רוחי. כן יקרא הנבואה כמו והיה אחרי כן אשפוך את רוחי (יואל ג':א'):
ימושו. ענין הסרה כמו לא ימיש עמוד הענן (שמות י"ג:כ"ב):

פרק ס

פסוק ב
וערפל. עב הענן:

פסוק ג
לנוגה. ענין הארה כמו מנוגה נגדו (תהלים יח):
זרחך. מלשון זריחה:

פסוק ד
על צד. הדרך לשאת הקטן על צדו:
תאמנה. ענין גידול בנים קטנים כמו ויהי אומן את הדסה (אסתר ב):

פסוק ה
תראי. מלשון ראיה:
ונהרת. ענין הארה כמו ואל תופע עליו נהרה (איוב ג':ד') המון. ענין רבוי כמו ומי אוהב בהמון (קהלת ה':ט'):
ים. פאת מערב:
חיל. ענין עושר כמו חיל בלע (איוב כ):

פסוק ו
שפעת. ענין רבוי כמו משפעת סוסיו (יחזקאל כו):
בכרי. גמלים בחורים כמו בכרה קלה (ירמיה ב):
ולבונה. שם מין בושם הוא מסממני הקטורת:
יבשרו. ענין ספור חדשות:

פסוק ז
נביות. שם מקום ישבו שם מבני ישמעאל כמ"ש בכור ישמעאל נביות (בראשית כ"ה:י"ג) ישרתונך. יהיו לצורכך וכמוהו את בגדי השרד לשרת בקודש (שמות ל"ה:י"ט):

פסוק ח
כעב. כענן:
תעופינה. מלשון עפיפה ופריחה:
ארובותיהם. מלשון ארובה וחלון כמו וארובות השמים (בראשית ז':י"א) ור"ל חלונות השובך והוא מקום מדורם:

פסוק ט
יקוו. ענין אסיפה כמו יקוו המים (בראשית א):
ואניות. ספינות:

פסוק י
בקצפי. מלשון קצף וכעס:

פסוק יב
חרב יחרבו. מלשון חורבן:

פסוק יג
הלבנון. שם יער בארץ ישראל:
ברוש וגו'. שמות מיני אילנות חשובים:

פסוק יד
שחוח. ענין כפיפה והשפלה כמו תחתיו שחחו עזרי רהב (איוב ט':י"ג):
מעניך. מלשון עינוי:
כפות רגליך. כמו שנקרא שטיחת היד כף היד כן נקרא שטיחת הרגל כף הרגל:
מנאציך. ענין בזיון כמו נאצו האנשים את מנחת ה' (ש"א ב):

פסוק טו
תחת. במקום:
לגאון. ענין ממשל רב:
משוש. ענין שמחה:

פסוק טז
וינקת. מלשון יניקה:
ושוד. מלשון שדים:
תינקי. מלשון יניקה:
אביר. ענין חוזק:

פסוק יז
פקדתך. מלשון פקיד וממונה:
ונגשיך. ענין הלחץ לקחת הכסף כמו נגש את הכסף (מ"ב כ"ג):

פסוק יח
חמס. עושק וגזל:
שוד. מלשון שדידה וגזל:
תהלה. ענין שבח:

פסוק יט
ולנוגה. ענין זהירה וזריחה:

פסוק כ
לא יבוא. לא ישקע כמו כי בא השמש (בראשית כ"ח:י"א):
יאסף. ענין הכנסה כמו ואין איש מאסף אותם (שופטים יט):
ושלמו. ענין גמר:

פסוק כא
נצר. ענף כמו ונצר משרשיו יפרה (לעיל יא):
מטעי. מלשון נטיעה:

פסוק כב
והצעיר. הקטן כמו ורב יעבוד צעיר (בראשית כה):
עצום. ענין רבוי כמו עצמו לי אלמנותיו (ירמיה טו):
בעתה. מלשון עת וזמן:
אחישנה. ענין מהירות כמו אחישה מפלט לי (תהלים נה):

פרק סא

פסוק א
יען. בעבור:
משח. ענין גדולה וכן למשיחו לכורש (לעיל מה) לחבוש. ענין כריכת המטלית על השבר כמו ולנשברת לא חבשתם (יחזקאל ל"ד:ד'):
דרור. חפשי וחירות כמו וקראתם דרור (ויקרא כה):
פקח. ענין פתיחה כמו פקוח אזנים (לעיל מח):
קוח. מלשון לקיחה:

פסוק ג
מעטה. ענין עטיפה כמו כבגד יעטה (תהלים קט):
תהלה. מל' הלול ושבח:
כהה. ענין עכירות וחושך כמו כהה הנגע (ויקרא יג):
אילי. שם אילן גדול ויפה כמו מאילים אשר חמדתם (לעיל ב):
מטע. מלשון נטיעה:

פסוק ד
חורב. מל' חורבן:

פסוק ה
זרים. עכו"ם:
ורעו. מלשון מרעה:
אכריכם. כן יקראו החורשים בשדה כמו בשו אכרים (ירמיה יד):
וכרמיכם. מל' כרם:

פסוק ו
כהני. ענין שררה וגדולה כמו ובני דוד כהנים היו (ש"ב ח) חיל. עושר:
תתימרו. ענין גדולה ורוממות כמו את ה' האמרת (דברים כז) ובאה היו"ד במקום האל"ף וכן אשר יומרוך למזימה (תהילים קל"ט:כ'):

פסוק ז
משנה. כפול כמו וכסף משנה (בראשית מג):

פסוק ט
וצאצאיהם. מלשון יציאה והם הבנים:
יכירום. מלשון הכרה:

פסוק י
שוש אשיש. ענין שמחה:
תגל. מל' גילה וששון:
ישע. מל' תשועה:
מעיל. שם מלבוש מה:
יעטני. ענין עטיפה:
יכהן. ענין גדולה:
תעדה. מלשון עדי וקשוט כמו ועדית עדי (יחזקאל כג):

פסוק יא
וכגנה. מלשון גן:
זרועיה. מלשון זרעונים:

פרק סב

פסוק א
אחשה. ענין שתיקה כמו החשיתי מעולם (לעיל מב):
אשקוט. ענין מנוחה:
כנוגה. ענין הארה וזריחה:
כלפיד. הוא העץ אשר מנדנדים בו האש המתייבש מחום האש ומעלה שלהבת רב וכן וכלפיד אש בעמים (זכריה יב):
יבער. ידלק:

פסוק ב
יקבנו. יפרש אותו כמו אשר נקבו בשמות (במדבר א':י"ז):

פסוק ג
וצניף. מל' מצנפת העשוי לסבב את הראש:

פסוק ד
בעולה. מיושבת כמו מבני בעולה (לעיל נד):

פסוק ו
הפקדתי. ענין מינוי וגזברות:
לא יחשו. לא ישתקו:
דמי. ענין שתיקה כמו וידום אהרן (ויקרא י):

פסוק ז
ואל תתנו. ואל תניחו וכן ולא נתן סיחון (במדבר כ״א:כ״ג):
יכונן. מל׳ כן ובסיס:

פסוק ח
עוזו. ענין חוזק:
תירושך. יינך כמו ואספת דגנך ותירושך (דברים יא):

פסוק ט
מאספיו. ענין הכנסה אל הבית כמו ואין איש מאסף אותם (שופטים י״ט:ט״ו):
והללו. ישבחו:

פסוק י
פנו. מל׳ הפנה והסרה:
סלו. ענין הרמה והגבהה ודוגמתו סלו לרוכב בערבות (תהלים סח):
המסילה. ענין שביל ודרך:
סקלו. הסירו האבנים וכן ויעזקהו ויסקלהו (לעיל ה):
מאבן. מהיות בה אבן וכן וימאסך ממלך (ש״א טו) ור״ל מהיות מלך:
נס. כלונס ארוך ובראשו וילון:

פרק סג

פסוק א
חמוץ. ענין צביעה ואין לו דומה ויתכן שהוא הפוך מן תמחץ רגליך בדם (תהילים ס״ח:כ״ד) שהרגל הצבוע מדם נראה כפצוע:
מבצרה. מלשון מבצר:
הדור. ענין פאר ויופי צועה. ענין הטרוד והטלטול כמו צועה זונה (ירמיה ב):

פסוק ב
ללבושך. על לבושך:
כדורך. מלשון דריכה ורמיסה:
בגת. כן שם הכלי שדורכים שם הענבים להוציא היין וכן גת דרך ה' (איכה א':ט"ו):

פסוק ג
פורה. הגת תקרא פורה כי שם מפררים הענבים להוציא היין וכן חמשים פורה (חגי ב):
ואדרכם. וארמסם ענינם אחד וכפל הדבר במ"ש:
ויז. מל' הזאה וטפטוף נצחם. הוא הדם שהוא כח האדם וחזקו והוא מלשון וגם נצח ישראל (ש"א טו):
אגאלתי. ענין לכלוך כמו לחם מגואל (מלאכי א':ז') והאל"ף תחת הה"א:

פסוק ה
ואשתומם. ענין תמהון והתבוננות וכן וישתומם כי אין מפגיע (לעיל כט):

פסוק ו
ואבוס. ענין רמיסה כמו כגבורים בוסים (זכריה י):
ואשכרם. מלשון שכרות ובלבול הדעת:
נצחם. דמם:

פסוק ז
גמלנו. מל' גמול ותשלום טובה:

פסוק ט
ובחמלתו. מלשון חמלה ורחמנות:
וינטלם. ענין סבל המשא כמו כי נטל עליו (איכה ג) ולתוספות ביאור אמר וינשאם:

פסוק י
מרו. מלשון מרי ומרד:

פסוק יג
בתהומות. עומק הים:

פסוק יד
תניחנו. ענין הנהגה כמו נחית כצאן (תהלים עו):

פסוק טו
מזבול. ענין מדור כמו בית זבול לך (מ"א ח):
קנאתך. ענין חימה וכעס כמו בקנאו את קנאתי (במדבר כ"ה:י"א):

המון מעיך. הוא ענין הכמרת רחמים וחמלה וכן על כן המו מעי לו (ירמיה לח):
התאפקו. ענין התחזקות ואמצות הלב וכן ויתאפק ויאמר שימו לחם (בראשית מ"ג:ל"א):

פסוק יז
תתענו. מלשון תועה:
תקשיח. היא מלה מורכבת מן קשה ומן סח ר"ל תקשה ותסיח לבנו וכן הקשיח בניה (איוב לט) ועם כי המה בשי"ן וזהו בעבור מלת קשה:

פסוק יח
למצער. למעט זמן כמו הלא מצער היא (בראשית י"ט:כ'):
בוססו. ענין רמיסה כמו יבוס צרינו (תהלים ס):

פסוק יט
לוא. הוא כמו אם וכן לו החייתם אותם (שופטים ח':י"ט):
נזולו. ענין הטפה כמו יזל מים מדליו (במדבר כ"ד:ז'):

פרק סד

פסוק א
כקדח. ענין שריפה כמו אש קדחה באפי (דברים לב):
המסים. מלשון המסה והמגה:
תבעה. מל' אבעבעות:
ירגזו. ענין תנועות הרעדה כמו רגזו ואל תחטאו (תהלים ד):

פסוק ב
נזולו. נטפו:

פסוק ג
האזינו. ענין שמיעה והוא מלשון אוזן:
זולתך. בלעדיך:
למחכה. ענין תקוה כמו לכן חכו לי (צפניה ג):

פסוק ד
פגעת. ענין פגישה לרעה בהכאת נפש כמו והי' הפגיע בו (לעיל נג) שש. ענין שמחה:

פסוק ה
ונהי. נהיה:

עדים. ענינו מופסד ובלוי ובדרז"ל המשמשת בעדים (נדה ב) ור"ל סמרטוטין:
ונבל. ענין כמישה כמו ועלהו לא יבול (תהילים א':ג'):
כעלה. עלי האילן:

פסוק ו
מתעורר. מלשון הערה והתגברות:
להחזיק. לאחוז:
ותמוגנו. מלשון המגה והמסה:
ביד. ר"ל בעבור:

פסוק ז
החומר. טיט היוצר:
יוצרנו. יאמר על יוצר חרס ועל הבריאה המוחלטת:

פסוק י
הללוך. מלשון הלול ושבח:
מחמדינו. מל' חמוד ואהוב:
לחרבה. מל' חורבן:

פסוק יא
תתאפק. ענין התחזקות ואמצות הלב:
תחשה. ענין שתיקה כמו עת לחשות (קהלת ג):
ותעננו. מלשון עינוי:

פרק סה

פסוק ב
סורר. מעוות וכן בן סורר ומורה (דברים כא):

פסוק ג
על פני. לפני וכן על פניך יברכך (איוב א):
הלבנים. עשוים מחומר ושורפין בכבשן לשומם בבנין:

פסוק ד
ובנצורים. מלשון מצור כמו כעיר נצורה (לעיל א):
ומרק. רוטב מבישול הבשר כמו ואת המרק שפך (שופטים ו):
פגולים. ענין תעוב כמו פגול הוא לא ירצה (ויקרא י"ט:ז'):

פסוק ה
עשן. ענין כעס כמו עלה עשן באפו (תהלים יח):
יקדת. בוערת כמו אש תמיד תוקד (ויקרא ו):

פסוק ו
אחשה. ענין שתיקה:
על חיקם. ר"ל על עצמם ובשרם:

פסוק ז
חרפוני. מל' חרוף וגדוף:
ומדותי. מלשון מדידה:

פסוק ח
התירוש. היין כמו ותירושך ויצהרך (דברים יא):
באשכול. ענף מגרגרי ענבים כמו ואשכול ענבים (במדבר יג):
ברכה. ר"ל דבר טובה:

פסוק י
השרון. מקום מישור ושמן כמו הרועים בשרון (דה"א כז) לנוה. ענין מדור:
ועמק עכור. עמק מקולקל וכן ואת עמק עכור לפתח תקוה (הושע ב':י"ז):
לרבץ. מלשון רביצה והוא השכיבה לנוח:

פסוק יא
העורכים. ענין סדור:
לגד. למני שמות כוכבים:
ממסך. יין מזוג כמו לחקור ממסך (משלי כז):

פסוק יב
ומניתי. מלשון מנין ומספר:
לטבח. ענין שחיטה:
תכרעו. ענין נפילה על הברכים:
עניתם. מלשון עניה ותשובה:

פסוק יד
ומשבר רוח. ר"ל מצער ויגון:
תיללו. מלשון יללה:

פסוק טז
המתברך. ענין התפארות כמו מברך רעהו (משלי כז):
אמן. ענינו כמו אמת:

פסוק יח
וגילו. ענין שמחה:
עדי עד. עד עולם כמו בטחו בה' עדי עד (לעיל כו):

פסוק יט
וגלתי. מלשון גילה:

פסוק כ
עול ימים. קטן בימים והוא מלשון עולל וכן התשכח אשה עולה (לעיל מט):
לא ימלא. לא ישלים:
והחוטא. ענין חסרון כמו משברים יתחטאו (איוב מא):

פסוק כב
יבלו. ענין זוקן כמו יבלו בטוב ימיהם (שם כא):

פסוק כד
אענה. ענין תשובה:

פסוק כה
ירעו. מל' מרעה:
לחמו. מאכל:
ירעו. מלשון רעה:

פרק סו

פסוק א
הדום. ענין שרפרף הכסא הנתון תחת רגלי האדם כשהוא יושב וכן והשתחוו להדום רגליו (תהילים צ"ט:ה'):

פסוק ב
ונכה. ענין שבור וכתות כמו ונכאה לבב (תהלים קט):
וחרד. ענין מהירות רב וכן ויחרדו זקני העיר לקראתו (ש"א טו):

פסוק ג
עורף. ר"ל כורת עוף והוא אחורי הצואר כמו ואם לא תפדה וערפתו (שמות י"ג:י"ג) מזכיר. כן נקרא הקטרת הלבונה כמ"ש והיתה ללחם לאזכרה (ויקרא כ"ד:ז'):
מברך. הוא ענין תשורה הבאה להקבלת פנים וכן קח נא את ברכתי (בראשית לג):
און. ענין דבר שאינו ראוי והגון:
ובשקוציהם. מלשון שקץ ותעוב:

פסוק ד
בתעלוליהם. ענין לעג והתול כמו כי התעללת בי (במדבר כ"ב:כ"ט):
ומגורתם. ענין פחד כמו ויגר מואב (שם):

פסוק ה
החרדים. הממהרים:
מנדיכם. מל' הנדה והנעה:

פסוק ו
שאון. ענין המייה:

פסוק ז
תחיל. היא כאב הלידה וכן לא חלתי ולא ילדתי (לעיל כג):
חבל. צירים ומכאובי לידה כמו חבלי לידה (הושע יג):
והמליטה. כן נקרא לידת הולד כמו ותמלט ובקעה (לעיל לד):

פסוק ח
היוחל. **חלה**. הם מלשון חיל:

פסוק ט
אשביר. מקום מושב היולדת נקרא משבר כמו לא יעמוד במשבר בנים (הושע י"ג:י"ג) ועצרתי. ענין עכוב ומניעה כמו עצרני ה' מלדת (בראשית יז):

פסוק י
המתאבלים. מלשון אבלות וצער:

פסוק יא
תינקו. מלשון יניקה:
משד. כמו משד בפת"ח וכן ושד וכו' (לעיל ס):
תנחומיה. מלשון נחמה:
תמצו. מלשון מציצה כמו שתית מצית (לעיל נא):

והתענגתם. מלשון תענוג:
מזיז. מלשון הזזה ממקום למקום וכן וזיז שדי ירענה (תהילים פ':י"ד):

פסוק יב
שוטף. ענין רדיפה ומהירות המשיכה:
כבוד. ענין עושר כמו ומאשר לאבינו עשה את כל הכבוד הזה (בראשית ל"א:א'):
תנשאו. מלשון משא וסבל:
תשעשעו. ענין התעסקות לשמחה:

פסוק יד
כדשא. כעשב:
תפרחנה. מל' הפרחה וגדול:
וזעם. ענין כעס:

פסוק טו
וכסופה. רוח סופה וסערה:
וגערתו. ענין צעקת נזיפה:

פסוק טז
נשפט. ענין ויכוח וכן הנני נשפט אותך (ירמיהו ב':ל"ה):

פסוק יז
המתקדשים. ענין הזמנה כמו קדשו עליה מלחמה (שם ו'):
בתוך. באמצע וכן ויבתר אותם בתוך (בראשית ט"ו:י'):
והשקץ. ר"ל כל מין שקץ והוא שם כולל לכל השרצים:
והעכבר. שם שרץ מה:
יסופו. ענין כליון כמו אסוף אסיפם (ירמיה ח'):

פסוק יח
והלשונות. כן יקראו אומות חלוקות שיש לכל אחד שפת לשון בפני עצמו:

פסוק יט
אות. סימן:
פליטים. ענין שארית כמו אל יהי לה פליטה (שם נ') תרשיש וגו'. שמות ארצות:

פסוק כ
ברכב. במרכבות:
ובצבים. עגלות מכוסות וכן עגלות צב (במדבר ז'):

ובפרדים. הם הנולדים מן הסוס והחמור:
ובכרכרות. ברקודים של שמחה וכן ודוד מכרכר בכל עוז (שמואל ב' י'):

פסוק כג

מדי. ענינו כמו מתי וכן מדי עברו (לעיל כ"ח):
חדש. כן יקרא ראש החדש וכן מחר חדש (ש"א כ'):

פסוק כד

בפגרי. כן יקראו גופות ההרוגים וכן כפגר מובס (לעיל י"ד) תולעתם. מלשון תולעת ורימה:
ואשם. מלשון אש:
תכבה. מלשון כבוי:
דראון. ענין בזיון וכן לדראון עולם (דניאל י"ב):
לכל בשר. לכל אדם: